

סימני הטהרה בדגים

ס"ו. סימני הטהרה בדגים הם סנפיר (שבו הדג פורח - שט על פני המים), וקשקשת (הקבועה בעור הדג והיינו שהיא קבועה יותר מן הסנפירים, שהקשקשים אינם זזים מאליהם אלא בידים), ולרבי יהודה צריך שיהיו לו לפחות שני קשקשים וסנפיר אחד.

דג שאין לו עכשיו סימני טהרה ועתיד לגדלם לאחר זמן, או שיש לו ועתיד להשירם בשעה שעולה מן המים, מותר.

ס"ז: כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר והוא טהור, ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת והוא טמא. ואע"פ שכל מי שיש לו קשקשת הוא טהור, כתב רחמנא סנפיר, משום יגדיל תורה ויאדיר, ואין לומר שאם היה כתוב רק קשקשת היינו אומרים שקשקשת היינו סנפיר, דקשקשת לבושה הוא דכתיב "ושריון קשקשים הוא לבוש".

כתיב על הדגים הטהורים "אותם תאכלו" ו"אותם" משמע מיעוטא, שאם אין לו לא תאכלו, ולא הבא מכלל עשה עשה, ואעפ"כ כתיב על הדגים הטהומים "לא תאכלו", כדי לעבור עליו בלאו ועשה.

דיני שרצים

שרצים אסורים באכילה דכתיב "אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ, ולא תטמאו בהם", ובכלל איסור זה שרץ הארץ ושרץ העוף ושרץ המים, אמנם בשרץ המים התירה התורה באכילה שרצים שבכלים (וה"ה שבבורות שיחין ומערות) אף אם אין להם סנפיר וקשקשת, וכן בשרץ הארץ התירה התורה אם הפרי התלע כשהוא תלוש, וכדלהלן.

שרץ המים

כתיב "את זה תאכלו מכל אשר במים, כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אותם תאכלו", ולומדים מזה ששרץ המים שבכלים מותר לאוכלו אע"פ שאין לו סנפיר וקשקשת.

ואין לומר ששרץ המים שבכלים נאסר אף אם יש לו סנפיר וקשקשת, דהא כתיב "וכל אשר אין לו וכו' בימים ובנחלים" דשארין לו לא תאכל הא בכלים אע"ג דלית ליה מותר. ושרץ המים שבבורות שיחין ומערות (שאדם שוחה ושוחה מהם ואינו נמנע מלשתותם עם התולעים שבהם) נלמד מדכתיב "תאכלו מכל אשר במים".

אבל בלא זה היינו אומרים שכיון שהכתוב התיר במפורש והתיר בסתם, מה כשהתיר במפורש לא התיר אלא בכלים, אף כשהתיר בסתם לא התיר אלא בכלים. ונחלקו רב אחא ורבינא האם ההיתר ב"יש לו סנפיר וקשקשת" נחשב מפורש, דמכאן לומדים את ההיתר בכלים, והאיסור באין לו נחשב סתום, או שהאיסור ב"אין לו סנפיר וקשקשת" נחשב מפורש כיון שבלא פסוק זה היינו אומרים שבכלים אסור לאכול גם אם יש לו סנפיר וקשקשת. (ס"ז).

ואין לומר שיש כאן כלל (-במים, והיינו שכל שרץ המים מותר רק עם סימנים) ופרט (-בימים ובנחלים), ואין בכלל אלא מה שבפרט, אבל נעיצין (-רחבים) וחריצין (-צרים וארוכים) לא, וכ"ש בורות, ולמה לי "תאכלו מכל אשר במים" לאתויי בורות להתייר. דהא כתיב פעמים "בימים" לפני בימים ובנחלים, וכל שתי כללות הסמוכים זה לזה הטל פרט הסמוך להם ביניהם ודונם בכלל ופרט וכלל שמורים בו כל ענין הפרט, וממילא אם לא היה כתוב "תאכלו" היינו מרבים אפילו בורות שדומים לפרט בכך שהם מים הגדלים ע"ג קרקע, והשתא דכתיב "תאכלו" מרבים מה

הפרט מפורש מים נובעים, אף כל מים נובעים אסורים, ונתרבו חריצין ונעיצין לאיסורא, ונתמעטו בורות שיחין ומערות להתיירא. ואין לומר מה הפרט מפורש מים הגדלים על כל קרקע ואפילו בורות שיחין ומערות אסור, אף כל מים הגדלים על כל קרקע, ולא נתמעטו אלא מים שבכלים, דא"כ "תאכלו" מאי אהני ליה.

ס"ז. ולתנא דבי רבי ישמעאל כיון דכתיב ב' פעמים במים והם סמוכים זה לזה, באה התורה לומר שאין זה כלל ופרט שאז אנו אומרים שהפרט הוא פירוש של כלל ואין בכלל אלא מה שבפרט, ואפילו מה שדומה לפרט לא מרבים, וכשחזר וכלל אהני לאתויי דבר שדומה לפרט, אלא ריבה ומיעט שבוה המיעוט לא בא לפרש את הרבוי אלא לומר שלא נרבה הכל מהרבוי אלא רק מה שדומה לרבוי, ויש כאן רבוי מיעוט ורבוי והרבוי השני מרבה את הכל, והמיעוט ממעט דבר שאינו דומה לרבוי כלל, ומרבים חריצין ונעיצין הנובעים, וממעטים להתיירא בורות שיחין ומערות, שבהם מסתבר יותר להתיר מפני שהמים שבהם עצורים ככלים ואין להם מוצא ומבוא. ואין לומר שרק שבכלים יהיו מותרים, דא"כ תאכלו מאי אהני ליה.

שרץ הארץ

שרץ המים שבכלים או שבבורות שיחין ומערות מותרים אף אם עלו לדופן הכלי או הבור ונפלו בחזרה, דהיינו רביתיה וכמי שלא פירשה מן המים היא, אבל אם סיננה וחזרו ונפלו לשם אסורים משום שרץ השורץ על הארץ, כיון שהיא רחשה והלכה קצת על המסננת, ולכן אין להוריק בלילה שיכר של תמרים שמצוי בו תולעים מכלי דרך מסננת, דיש לחוש שתפול תולעת למסננת ולא יראנה ומשם תיפול ותחזור לשיכר ולמחר כשיראנה לא ידע שהיא יצאה ונאסרה.

ס"ז: שרצים שבפירות - מבואר בברייתא שזיזין שבעדשים ויתושים שבכלים ותולעת שבתמרים ובגורגרות, מותרים לפי שאינם שורצים על הארץ אלא בפרי, דלא נאסרו אלא אלו ש"על הארץ". עוד מבואר בברייתא אחרת שתולעת שבעיקרי זיתים וגפנים אסורה, דכתיב "לכל השרץ השורץ על הארץ".

שמואל אמר תולעת שנוצרה בפרי כשהוא מחובר אסורה משום "השרץ השורץ על הארץ" שכיון שהפרי מחובר לקרקע הוי כמהלכת על גבי קרקע, אבל אם התלעה אח"כ מותרת עד שתצא לאויר. והגמ' אומרת שאין ראייה לדבריו מהברייתות הנ"ל, והיינו שהחילוק ביניהם הוא שבתלוש מותר ובמחובר (-באיביה) אסור, ושניהם נוצרו בפרי, ד"ל ששתי הברייתות מדברות שנוצרו במחובר דכל כמה שלא יצאה לאויר אינה שרץ הארץ, אלא שזו שנוצרה בפרי מותרת וזו שנוצרה באילן עצמו אסורה, וכן מדויק לשון 'שבעיקרי' דמיייר באילן עצמו.

הגמרא מסתפקת מה הדין בתולעת שבפרי אחר תלישתו שאם לא פירשה היא מותרת לכ"ע ופירשה ומתה מיד ולא ריחשה על הארץ, האם כיון שלא הלכה אינה בכלל "שורץ על הארץ" דשורץ היינו רוחש ומנענע, או דלא בעינן שריצה, או שפירשה מקצתה האם הויא ככולה או דבעינן כולה, או שקלטה בפיו לפני שהגיעה לארץ את"ל פירשה ומתה מותרת משום שאינה ראויה לרוחש אבל כאן שהיתה ראויה לרוחש אבל לא ריחשה לא, או שפירשה לגג התמורה האם זה רביתיה או שזה כשורץ ע"ג דבר אחר, או לגג הגרעין שגם אם גג התמורה נחשב כדבר אחר י"ל שגג הגרעין לא, (וכל התולעים גדלים מגרעיני הפרי), או מתמורה לתמורה האם כיון שזה תמורה אחרת זה נחשב שורץ או דבעינן אויר העולם, וג' ספיקות אלו נאמרו בתלושים. תיקו.

פינת הריבית נערך ע"י גמ"ח 'אושר בכבוד'

'כשם שאין פרצופיהם שווים כך אין דעותיהם שוות' (תנחומא פנחס). אחת התופעות המופלאות בבריאה, אחת מיני אין ספור מנפלאות הבורא, היא העובדה שאין פרצופי בני האדם שווים, ועל זה אומרים חז"ל שהדברים מתבטא לא רק בצורת הפנים אלא גם בפנימויות, כל אחד יש לו 'אופי' אחר.

"ברב עם הדרת מלך" (משלי יד כח). בפשטות היינו מבינים שככל שיותר אנשים עושים את אותו הדבר יש בזה יותר "הדרת מלך", אולם לאור דברי חז"ל הנ"ל יש כאן עומק נוסף, כל אחד יש לו צורה אחרת איך לגרום ל"הדרת מלך", וכמ"ש רמח"ל (דרך השם ב ג) 'נמצא לכל איש ואיש מבני האדם חלק מיוחד בנסיון ובמלחמת היצר, והוא פקודתו ומשאו בעולם הזה, וצריך לעמוד בו לפי מה שהוא, והנה זה כעבדי המלך שכולם עומדים למשמעתו, ובין כולם צריך שתשלם עבודת מלכותו, והנה הוא מחלק לכל אחד מהם חלק מה, עד שבין כולם ישתלמו כל החלקים המצטרכים לו'.

גם ימות השנה מתחלקים לצורות שונות של "הדרת מלך", אינו דומה עבודת 'תלתא דפורענותא' בהם אנו מחזקים את הרגשי הלב בחסרון ה"הדרת מלך" בחורבן בית המקדש וגלות השכינה, ל'שבועה דנחמא' בהם אנו מחזקים את הרגשי הלב בגאולה המובטחת בה תהיה ההדרת מלך בגלוי, ואח"כ מחזקים לנו ימי הרחמים והסליחות, קירבת אלוקים וסייעתא דשמיא מיוחדת לעבודת השם, 'אני לדודי' וממילא גם 'דודי לי', ואח"כ יום המלכת המלך והכרה ב"מלך במשפט יעמיד ארץ" (משלי כט ד), ואח"כ ימי התשובה וכפרת עוונות שכאשר האדם שב אל המלך מתקיים בו "זורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ונתתי לכן לב חדש ורוח חדשה אתם בקרבכם" (יחזקאל לו), וימי השמחה בסוכות בהם אנו מנענעים את הד' מינים 'מוליך ומביא - למי שהארבע רוחות שלו, מעלה ומוריד - למי שהשמים והארץ שלו' (סוכה לו ב).

בדומה לזה עבודת השם בימי 'זמן קיץ' אינה דומה לעבודת השם בימי 'זמן אלוף', וימי 'בין הזמנים' יש בהם עבודה מיוחדת להמליך את הקב"ה בלימוד התורה ועבודת התפילה וקיום המצוות גם בלי השיגרה והקביעות של ימי הזמן, להתפלל בכונה ובצורה הראויה בכל מקום ובכל מצב, לקבוע זמן ללימוד התורה ולנצל את הזמן כראוי למנוחה מתוך קבלת עול מלכות שמים, ואין לנו קבלת עול מלכות שמים כלימוד התורה הקדושה המזכר ומרומם ומטהר את הנפש, בבחינת קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא (זוהר הקדוש פרשת אחרי), ועל כן נעבור כדרכנו לעיונה של תורה ודקדוק בהלכותיה.

מעשה באחים יורשים שהיו מעוניינים למכור נכס מתוך הירושה, מצאו קונה, ולצורך כך שכרו עו"ד והטילו עליו שלוש משימות: לסדר צו ירושה, לסדר הסכם מסויים בין הירושים בענין אותו הנכס, וללוות את עיסקת המכר. העו"ד נקב סכום בדולרים כשכר טרחתו על כל שלוש המשימות, ופירט היאך סכום זה מורכב ממחיר ספציפי לכל עיסקה. כמובן סוכם שהתשלום יהיה לפי שער הדולר של יום התשלום.

הנה פשוט שאם יקפידו האחרים לשלם את שכר טרחתו בעתו ובזמנו אין כל איסור דאין כאן כל המתנת זמן. אלא שיש לדון מהו זמן התשלום, דאי נימא שביצוע כל משימה נידונית לעצמה, ובסיום כל אחת מהם חלה חובת תשלום עבורה, הרי שאם ישלמו הכל לבסוף נמצא שהעו"ד המתין להם זמן ואם ירויח בעקבות עליית הדולר אסור מדרבנן משום אגר נטר.

נשיא אושר בכבוד (ח"צ)
אושר בכבוד
חושבים עתיד כהלכה

בעידודם ובברכות של מרן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617 | office@osher-b.org

פינת הריבית

יש סברא לומר דכיון שנטורת פנייתם לעו"ד התעוררה בכדי למכור את הנכס, הרי שמוטל עליו לקדם את כל האמצעים לכך, כך שגם אם כל משימה ראויה לשכר בפני עצמה מ"מ לא יעברו על כל תלין פעולת שכיר אלא אחרי סיום כל הענין. ולפי"ז אין נידון משום ריבית אלא אם יאחרו את התשלום ימים או יותר אחרי גמר עיסקת המכר.

והנה כאמור סכום הקציצה נקבע בדולרים, ומאידך נקבע כי התשלום יהיה לפי שער הדולר שביום התשלום. ולכא'ו כה"ל א' יוכל העו"ד לתבוע תשלום בדולרים דא"כ למה הוצרך לפרש לפי שער יום התשלום הלא עצם ההמרה לשקלים תלויה בהסכמתו בשעתה, ויסכים בתנאים שייסכים, ועוד ברור שאם ממזי לשקלים ישלם לפי מחיר הדולר אותו חייב לשלם, אלא בהכרח הקציצה מראש הינה תשלום בשקלים לפי דולרים, ופשוט.

ואילו היתה הקציצה לשלם דולרים יועיל בזה היתר דיש לו אף דקי"ל סוס"י קסב בסאה חטיץ בסאה דוחן לא מהני יש לו, זהו דוקא בדרך הלוואה כמב' בט"ז וש"ך שם אבל כאן לכא'ו הוא דרך מקח, אם כי היה אפשר לדון שהאיתור הוא כבר דרך הלוואה לא מסתבר כן. מיהו גם אי חשיב דרך מקח בעי' יש לו הכל כדין פסיקה (ריש קסג) ולא כסאה בסאה דמהני בה יש לו מעט (קסב ב).

בדומה לזה ישנם בארץ סמינרים לבנות חו"ל הקוצצים שכר למורות בדולרים והתשלום בשקלים (מסודר דרך הבנק עם תלוש משכורת) לפי שער יום התשלום. גם בזה מן הסתם לא תוכל מורה לדרוש תשלום בדולר, וכן לא יוכל הסמינר לשלם בדולרים בע"כ של המורה.

והנה ידוע שהתשלום קבוע בתאריך מסוים בחודש, ופעמים המורה סיימה את עבודת אותו החודש יום או מספר ימים קודם לכן, ונמצא שממתינה זמן. ואם החוזה נחתם לשנה הנפק"מ תהיה רק בסוף השנה.

אמנם היה מקום לטעון שהואיל ומונה המדינה לשלם בתאריך מסוים לא חשיב המתנת זמן, דהוה זמן התשלום דומיא דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף. ברם זה אינו, דדין אינה משתלמת אלא לבסוף נובע מוכך שאין טעם לשלם על כל רגע עבודה ומתבקש שייקבע זמן התשלום בסופה, משא"כ בדין שהעבודה הסתיימה אלא שמתוך הצורך בניהול פיננסי מסודר של המערכות מקובל לשלם לעובדיהם בתאריכים קבועים, הרי שמקובל לאחר לעובד את התשלום, ואמנם על דעת כן נכנס לעבודה, אבל ההגדרה ההלכתית היא שנכנס לעבודה על דעת להמתין זמן! מזה גם שאפשר היה לשלם בסוף חודש לפי ערך יום שסיימה את עבודתה!.

א"כ ככל החיוץ הנ"ל גבי ציור העו"ד, ה"נ צ"ע איך מותר לשלם לפי שער יום התשלום בגוונא שיש בזה רווח למורה. וכאמור גם אי נימא שיסוד חיוב התשלום הוא בדולרים, ונימא שהמתנת זמן זו חשיבא דרך מקח ומהני היתר דיש לו, מ"מ בעינן שיהיה למוסד דולרים כשיעור כל המשכורת (ב"ד כ' מסתמא יש להם).

גם יל"ד האם הימצאות הכסף בבנק חשיב יש לו או דהוי כאשראי במתא דקי"ל (קעג ז) דלא חשיב יש לו. ומסתברא דחשיב יש לו, דשאני התם דמחסר גוביינא, ומאן יימר שישלם וכו', אבל בבנק שיכול בכל רגע נתון לבצע העברה או להוציא מזומנים בכספומט לא חשיב מחוסר גוביינא והוי כיש לו. ואף אי נימא דחשיב מחוסר גוביינא יתכן לסמוך על התורת חיים (ב"מ סג ב) דבמקבלי בה הוזלה סגי אשראי במתא.

אבל באמת נראה שחלוק נידון הסמינר מנידון העו"ד, שבעו"ד מבחינת גוף העיסקה צריך לשלם בזמן ולא סוכם על המתנת זמן, וכה"ג אין איסור לפסוק בדולרים או שקלים לפי שער דולר, ואפי' אם יאחר לא מצינו לאסור תשלום המחוייב ע"פ חו"מ מפני מחזי כריבית כאשר לא היה מראש איסור ריבית להיווצרותו. וגדולה מזו יל"ד דאפילו אם כשהגיע זמן התשלום הודיע בעה"ב לפועל שישלם עוד כמה ימים והסכים הפועל אין איסור כל שלא זקף עליו במלוה, וצ"ע. משא"כ בסמינר עצם הסיכום להמתנת זמן - היינו לשלם בתאריך מסויים גם אם יחול אחרי סיום העבודה - לכא'ו אסור. אכן גם בזה יש לצדד שלא מצינו איסור אלא כגון פסיקא וטרשא אשר הסיכום להעמיד לו זמן הוא חלק מן העיסקה, והזמן מהווה הטבה בה, משא"כ כאשר נקבע תאריך מובלי שמישהו שם לב אם אכן יש בזה המתנת זמן אם לאו, דכה"ג לא מחזי כאגר נטר, וצ"ע.

ונראה להכריע לקולא בשני הגידונים עפמש"כ רע"א ב"מ (עב): דכל דרך מקח שרי בקרוב לזה ולזה, שהרי רווח והפסד מהמתנת זמן לדולרים הוי קרוב לזה ולזה, ומאחר ומתוך הסברות דלעיל נראה ששני המקרים הם דרך מקח, ולא דמי לפסיקה וטרשא כאמור, נמצא שאין כל איסור בדבר.

מחיר אושר בכבוד (ח"ת)

אושר בכבוד

חושבים עתיד כהלכה

בעידודם ובברכתם של מרן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:

info@osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617 | office@osher-b.org

קוקיאני (תולעים שבכבד ובריאה), י"א שהם אסורים כיון שהגיעו לשם מעלמא שהבהמה בלעה אותם עם האוכל ובתחילה הם שרצו על הארץ, וי"א שהם מותרים כיון שגדלו בבהמה עצמה ואינם שרץ הארץ (דאי מעלמא אתו לישתכחו דרך בית הרעי'), ולהלכה הם אסורים, מפני שהם נכנסות דרך חוטמה כשהיא ישנה ומשם באה לקנה ריאה וכבד, הלכך לא מישתכחי דרך בית הרעי.

תולעים הנמצאים בין העור לבשר כשמפשיטים את הבהמה, בבהמה אסורים, דכתיב "ואת נבלתם תשקצו", ובדגים מותרים, דבהמה מותרת ע"י שחיטה והתולעים לא הותרו כיון שיש להם חיות בפני עצמם, ואף ששליל מותר בשחיטת אמו, זה נלמד מ"כל בבהמה תאכלו", אבל הכא באיסורייהו קיימי, אבל הדגים מותרים באסיפה בעלמא, וכיון שהם גדלו בתוך הדג הם מותרים.

אלו דברים נתרבו באיסור אכילת שרצים - כל (לרבות שלשול -תולעת ארוכה כנחש הנמצאת באשפה, והדומה לשלשול) הולך על גחון (נחש) וכל הולך (לרבות חיפושית והדומה לחיפושית) על ארבע (עקרב) עד כל (לרבות את הדומה לנלד והדומה לדומה) מרבה רגלים (נדל הנקרא מאה רגלים) .

ליתן הוא טהור, דכתיב ביה "אפיקי מגינים" והיינו קשקשים שבו, ו"תחתיו חודדי חרש" זה הסנפירים שהוא פורח בהם שחודדין ומתכנין כחרסים.

בהמה המקשה

לאחר שלמדנו דיני שחיטה וטריפות, הגמרא עוברת לדינים נוספים השייכים לשחיטת ואכילת חולין, והם: עובר הנמצא במעי אמו בזמן שחיטתה (פרק ד'), איסור שחיטת 'אותו ואת בנו' ביום אחד (פרק ה'), מצות כסוי הדם בזמן השחיטה (פרק ו'), איסור גיד הנשה (פרק ז'), איסור בשר בחלב הכשרת הבשר מדם ודיני תערובת איסור בהיתר (פרק ח'), דיני טומאת אוכלין בבשר בהמה שחוטה (פרק ט'), דיני מתנות כהונה של זרוע לחיים וקיבה בבהמת חולין (פרק י'), דיני מתנות כהונה של ראשית הגז (פרק י"א), ומצות שילוח הקן (פרק י"ב).

בפרק זה הגמרא עוסקת בדיני עובר שנמצא חי במעי אמו לאחר שחיטתה, הנקרא בן פקועה (ב-בן בהמה שנשחטה ונפקעה בטנה ומצאוהו בתוכה).

שחיטת בהמה מתירה באכילה גם את העובר שבמעיה, ומדאורייתא אפילו אם מצאוהו חי במעי אמו לאחר שחיטתה והמשיך לחיות במשך כמה שנים הוא מותר בלא שחיטה, וגם הולד שלו וולד ולדו מותרים בלא שחיטה עד עולם, (ולר"מ ע"ד.) אם כלו חדשיו (ב-בן תשעה) לא נאמר בו דין (ח).

בהיתר בן פקועה יש נ"מ לכמה דינים: א' הוא מותר באכילה וכנ"ל. ב' אין בו איסור אבר מן החי. ג' אין בו איסור אכילה וטומאת נבילה אם נמצא מת או שמת אח"כ. ד' אין בו דיני טריפה. ה' חלבו וגיד הנשה שלו מותרים באכילה.

רבנן חששו שהרואים יטעו להתיר בהמה רגילה ללא שחיטה, וגזרו לאוסרו באכילה ללא שחיטה, אא"כ עדיין לא עמד והלך על הקרקע.

יצא מקצתו וחזר לפני השחיטה

עובר שחלקו יצא וחזר, לפעמים זה נחשב שהוא כבר נולד ולפעמים לא, ויש בזה כמה נ"מ: א' האם הוא מותר בשחיטת אמו כדין בן פקועה. ב' האם מי שנולד ראשו אחרי אותה יציאה נחשב בכור או לא, לענין ירושה באדם ולענין קדושת בכורה, וכן אם יש לו קדושת בכורה אם מכר חלק ממנו לעכו"ם אחרי שחלק כבר יצא.

ס"ח. עובר שהוציא ראשו-

עובר שהוציא ראשו, אע"פ שהחזירו קודם שחיטה הרי הוא כילוד ולא מועילה לו שחיטת אמו, והוא צריך שחיטה לעצמו אם יצא חי, ואם נמצא מת הרי הוא כנבילה, ד'ציאת הראש נחשבת לידה.

וכן מצינו לענין קדושת בכורה, שאם הוציא עובר ראשו והחזירו, ואח"כ נולד העובר השני, אם זה שהוציא ראשו היה נפל שלא כלו חדשיו, או שהיה מת, הבא אחריו הוא

בכור לנחלה כיון שלא נולד לפניו ולד שהוא ראוי לחיות, דכתיב "ראשית אונו" – מי שליבו דוה עליו, יצא ולד שאינו של קיימא שאין לב אביו דוה על מותו, אבל אינו בכור לכהן כיון שהראשון פטר את הרחם ע"י יציאת ראשו. אבל אם הראשון שהוציא ראשו היה חי, הבא אחריו אינו בכור אף לנחלה, ומבואר שיציאת הראש נחשבת לידה.

ואמנם אין ללמוד דין יציאת ראשו מדין זה לאדם, כיון שלבהמה אין פרוזדור ולידתה ניכרת מייד, משא"כ אדם שהירכיים הם כעין פרוזדור ואין יציאת הולד ניכרת יפה עד שיצא רובו, ואין ללמוד מדין אדם לדין בהמה, מפני שפרצוף פני האדם הוא חשוב.

אמנם אף בבהמה מצינו להדיא שיציאת הראש חשובה לידה, דשליא הוי סימן ולד באדם ובבהמה, וביציאה מקצת שליא נאסרת באכילה גם מה שהיה בפנים, שמא באותו המיעוט היה הראש והוי כילוד.

עובר שהוציא ידו-

עובר שהוציא ידו והחזירה ואח"כ נשחטה אמו, העובר מותר באכילה, ובהוציא ידו ולא החזירה קודם שחיטה, או שחתך את היד, היד אסורה באכילה, (והחלק שלא יצא טהור דמחיים אינו אוכל וממילא אינו מקבל טומאה, ומותר באכילה). ואם חתך את היד שבחוץ לפני שחיטת האם, היד מטמאה טומאת נבילה, דאבר מן החי מטמא כאבר מן הנבילה, דכתיב "וכי ימות מן הבהמה", ואם חתך אחרי שחיטת האם, לר"מ הבשר כל העובר והבהמה נגעו באבר וטמאים מגע נבילה, ולחכמים מגע טומאת טריפה שחוטה שטמאה מוקדשים מדרבנן, שכיון שהאבר היוצא מחובר בשעת שחיטה, אע"פ שהשחיטה לא מתירה אותו באכילה, היא מפקיעה ממנו שם נבילה, ככל טריפה ששחיטתה מטהרתה מטומאת נבילה, (ולדבריהם אם הוציא ידו בין סימן ראשון לשני, כמו שמצטרפים שני הסימנים להתירו לשאר העובר באכילה, ולא אמרינן שזה שחיטה חלוקה, כ"ש שמצטרפים שני הסימנים לטהרו מידי נבילה כרבנן הנ"ל, אע"פ שהסימן השני לא מועיל להתיר את אותו אבר באכילה. ס"ט.).

דין אותו אבר שיצא וחזר - אם שחט את האם אחר החזרת היד, שיטת רב ושמואל שהיד אסורה באכילה, דכתיב "ובשר בשדה טריפה לא תאכלו" בשדה היינו חוץ למחיצתו, - כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו והיינו שיצא מהמחיצה המתירה אותו בשחיטה, שזה הרחם, לאויר, הרי הוא טריפה ונאסר באכילה.

ולדבריהם צ"ל דהא דילפינן מדכתיב בפסוק שממנו לומדים שעובר ניתר בשחיטת האם "פרסה" ו"פרסות" להתיר לאכול פרסה היכא שהוציא שתי ידיו והחזיר רק פרסה, ופרסות היכא שהחזיר את שתי הפרסות, היינו להתיר לאכול את מקום החתך, שאם לא החזיר צריך להניח ממה שבפנים את החלק שעומד על שפת הרחם ולחותכו, דלא קרינן ביה בהמה בבהמה דלאו בתוכה הוא, אבל אם החזירו א"צ לחתוך לצד פנים אלא מוצמצם וחותר ומקום חתך מותר דקרינא ביה בהמה בבהמה ומשום בשר בשדה ליכא דהא לא יצא ממחיצתו, וזה ג"כ החידוש במתני'. (והפסוק השני מלמד שעובר אפילו שלם, שנמצא בבהמה טהורה, שפרסותיו קלוטות כבהמה טמאה, מותר באכילה ע"י שחיטת אמו, אף לר"ש שאוסרו בשחיטת עצמו דהיינו דווקא ביצא לאויר העולם).

ס"ח: אבל שיטת עולא בשם רבי יוחנן שאף האבר עצמו שחזר לפני שחיטת האם מותר באכילה, דהכל היו בכלל "ובשר בשדה טריפה לא תאכלו" והיינו שכל דבר שנאמר בו מחיצה, כמו עובר לשחיטה, ובשר קדשי במחיצות העזרה, ובשר קדשים קלים בחומת ירושלים, וממילא אם יצאו חוץ ממחיצתם נאסרו, וכיון שפירטה התורה בשעיר חטאת דראש חודש ששפרוהו אהרן ובניו שאמר להם משה "הן לא הובא את דמה אל הקודש" – שתיפסל בכך, ו"פנימה" היתה, שלא יצאה חוץ למחיצתה, אבל אם יצאה חוץ למחיצתה בת שריפה היא ולא אמרינן שיחזירה, ומכאן שחטאת שיצאה חוץ למחיצתה אסורה, מבואר ששאר דברים שיצאו מותרים ולכן פירט הכותב לאוסרה, דלולא זה לא היה צריך הכותב לאוסרה, דמהיכי תיתי להתירה אחר שיצאה.

והגמ' מקשה על דבריו מברייתא שמבואר שם שלמרות שבמעשר שני וביכורים אם יצאו מירושלים וחזרו מותרים, דכתיב "לא תוכל לאכול בשערך", אבל דבר שאינו בשערך מותר אע"פ שיצא, כיון שחזר, מ"מ אבר שיצא נאסר לעולם, דכתיב "ובשר בשדה טריפה לא תאכלו", שכמו שטריפה אין לה התר לעולם כך אבר שיצא אין לו התר לעולם. תיובתא.

במערבא אמרו שמחלוקת רב ורבי יוחנן היא **אם יש לידה לאברים** שאבר שיצא הרי הוא כילוד, או לא. ונ"מ שלדבריהם רב אוסר גם את המיעוט אבר שבפנים אם יצא רובו, כיון שהאבר נחשב כילוד, ולל"ק לא נאסר אלא היוצא. והגמ' מסתפקת לדברי האומר אין לידה לאברים מה הדין כשיצא כל פעם מעט מהעובר עד שבסך הכל יצא רובו, האם הוא כילוד כיון שיצא רובו, או שכיון שאין לידה לאברים הויא חזרה וכאשר יצא חלק אחר כבר חזר החלק הראשון ולא יצא רוב, (אבל למ"ד יש לידה לאברים לא מועילה חזרה), ואת"ל שכיון שחזר בטלה היציאה הראשונה, יש להסתפק אפילו למ"ד יש לידה לאברים מה הדין כשחתך כל מעט שיצא, עד שבסך הכל יצא רובו, אי חשיב יציאת רובו, או שצריך שיצא רוב בבת אחת.

ס"ט. מחיצת העזרה אינה נחשבת מחיצה בהוציא עובר של שלמים ידו בעזרה, להחשיב שהאבר לא יצא, דבעינן שלא יצא ממחיצת אמו, ולא אמרינן 'מיגו דהוי מחיצה לענין קדשים הוי מחיצה לגבי האי', כמו שמחיצת ירושלים אינה מועילה לענין זה בקדשים קלים - כגון עובר שלמים שהוציא ידו בירושלים והחזירה והכניסוה לעזרה ושחטוה.

ולד של בן פקועה - לדברי האומר חוששים לזרע האב, ולד שאביו בן פקועה אין לו תקנה אף בשחיטה כיון שחצי מסימניו הם כשחוטים, כיון שמצד אביו אינו טעון שחיטה. ואם גם האם היא בן פקועה, הולד מותר. ואם עובר הוציא ידו והחזירה ונשחטה האם, ובא על בן פקועה דכוותיה והוליד בן, אין אומרים שרק היד תהיה אסורה דאבר מוליד אבר, (דא"כ סומא יוליד סומא), ואין לאוסרו מכח שלא התירה תורה כל ולד אע"פ שהוא מגיע מכח החלב ודם של אביו, שגם הם הולידו אותו, אלא כשלאב יש רק ב' איסורים חלב ודם, אבל כשיש ג' איסורים הולד אסור, שהרי לר"מ דס"ל שאיסור חלב נוהג בבן פקועה, ליכא אלא איסור חלב ודם (ולדבריו יש איסור גיד הנשה בבן פקועה), ואין איסור יוצא דס"ל (לקמן ע"ד). שבן פקועה בבן תשעה חי טעון שחיטה, ולרבי יהודה שחולק וסובר שאינו טעון שחיטה, הוא סובר שחלב בן פקועה מותר (וכן גיד הנשה), וא"כ יש בו רק איסור יוצא. אמנם יש לדון לאסור את החלב של הולד אם היא נקיבה, דאף שסתם חלב אין בו איסור אבר מן החי, שאני התם שיש לו התר לאיסורו בשחיטה, משא"כ בבן פקועה. תיקו.

החותן חתיכה מהעובר במעי הבהמה והשאירו בתוכה, מותרת החתיכה באכילה ע"י שחיטת האם, דכתיב "וכל... בבהמה אותה תאכלו" - כל אשר תמצא בבהמה אכול, לרבות את הולד. אבל החותן אבר מהבהמה עצמה, כגון טחול וכליות, אין אותו אבר ניתר ע"י שחיטת האם אפילו אם הם נשארים בבהמה, (ונקט טחול וכליות מפני שהבהמה לא נעשית טריפה כשנחתכו), דכתיב "אותה תאכלו" דווקא כשהיא שלימה אכול כל הנמצא בתוכה, אבל כשהיא חסירה לא, שאם נמצא בתוכה חלק שנחסר מגופה לא תאכל אותו.

השוחט בהמה ומצא בה דמות יונה, אסורה באכילה, דבעינן "פרסות" דהכי משמע שתי פרסות ומעלת גרה הנמצאת בבהמה תאכלו, ואמנם מי שפרסותיו קלוטות מותר בשחיטת אמו, דכתיב "פרסה בבהמה אותה תאכלו" דכתיב פרסה וכתוב פרסות לומר שבין אם תמצא בבהמה פרסה בין אם תמצא פרסות אכול, אבל ליונה אין לא פרסה ולא פרסות.

הגמ' רוצה ללמוד התר חתיכה שנחתכה מהעובר, מדכתיב "בהמה בבהמה תאכלו", והגמ' שואלת שאם הוא נחשב בהמה למה אין ממירים (-אם המיר לא חלה התמורה) אברים של בהמת חולין בעוברים של קדשים, או עוברים של בהמת חולין

באברים של קדשים, או אברים ועוברים בשלמים או שלמים בהם, ומבואר שהם לא נקראים 'בהמה'.

ס"ט: רב שימי בר אשי מתרץ שמה שאין ממירין זה לא בגלל שעובר אינו 'בהמה', אלא זה לשיטת ר"ש שמקיש תמורה למעשר שכמו שמעשר הוא קרבן יחיד וקדשי מזבח, כך תמורה שייכת רק בקרבן יחיד וקדשי מזבח, לאפוקי קרבן ציבור וקדשי בדק הבית, וכן לומדים מזה שכמו שמעשר אינו נוהג באברים ועוברים דבעינן יעבור תחת השבט, ה"ה תמורה, שהרי איתא התם שרבי יוסי טען לר"ש שכמו שהאומר רגלה של זו עולה כולה עולה, דכתיב "יהיה", כך הממיר ברגל כולה נעשית תמורה. ובהכרח שדבריו מכוונים לר"ש, שהרי רבי יהודה ור"מ סוברים שהאומר רגלה של זו תהא עולה אין כולה עולה דכתיב "ממנו" ולא כולו, (ומ"מ אינה יוצאה לחולין בפדיון שיפדה אותו אבר דכתיב "תהיה"), אלא תימכר לצרכי עולות ודמיה חולין חוץ מדמי אותו אבר שלא יטול ממנו הדמים כיון שאינו שלו, (ובתמורה פריך שנמצא שהקונה מביא מחוסר אבר, והוא מחויב עולה). והגמ' דוחה את הראיה, שי"ל שרבי יוסי טעמא דנפשיה קאמר.

ממתי נחשב העובר לילוד

בהמה מבכרת המקשה לילד, מותר **לחתוך אבר אבר** כשהוא יוצא ולהשליכו לכלבים, דכל זמן שלא יצא רובו אינו קדוש, אבל אם יצא רובו כאחת וחתכו יקבר דביציאת רובו חלה עליו קדושה, דקרינא ביה "אשר יולד", ובהמה זו נפטרת מן הבכורה אפי' בחתך אבר אבר, כיון שהשני אינו פטר רחם. ולרב הונא דלהלן דס"ל שהקדושה חלה למפרע, אין ההתר אלא כשהכלבים אכלו לפני שיצא הרוב, אבל כשיצא הרוב והוא לפנינו נאסר כל מה שבחוץ, ולרבה דס"ל שהקדושה חלה מכאן ולהבא כל מה שחתך לפני שהיה רוב מותר אף כשהרוב לפנינו.

עובר שיצא ממנו שליש ומכרו לעכו"ם ואח"כ יצא עוד שליש ונמצא שיצא רוב, לרב הונא הולד קדוש בבכורה וקרב לגבי מזבח וניתן לכהן, דסבר שהקדושה חלה למפרע שאף שהקדושה תלויה בלידה, ולידה היינו רוב, כשיצא רוב זה נחשב לידה מתחילה, וממילא נתברר שמעיקרא הוא קדוש ולא מועילה המכירה כיון שאין לו חלק בו. ולרבה אין הולד קדוש בבכורה, דסבר שהקדושה חלה ביציאת הרוב מכאן ולהבא, והמכירה כבר חלה וממילא כיון שיש בעלות נכרי בחלק מהולד תו לא חלה עליו קדושה. וכן נחלקו מכח סברות אלו האם ביצא שליש דרך דופן ע"י סוסוכין ושני שלישים דרך הרחם, שלרב הונא אינו קדוש כיון שהרוב הראשון לא יצא מהרחם, וקדושתו תלויה ברוב הראשון, דבתחילת לידה הוא צריך להתקדש, ולרבה הולד קדוש כיון שהרוב יצא מהרחם. וקמ"ל שרב הונא ורבה אמרו את דבריהם אף לקולא.

ע. עובר שיצא רובו, אף שהשלמת הרוב היא ע"י מיעוט אבר שיצא, ורוב אותו האבר נשאר בפנים, חשיב יצא רובו ולא שדינן מיעוט אבר בתר רוב אבר ואסור לחתוך את מה שיצא ולהשליכו לכלבים, דאזלינן בתר רוב הבהמה ולא בתר רוב האבר. ואם יצא חצי עובר, ובאותו חצי יש רוב אבר, רבא מסתפק אם מצרפים את המיעוט אבר שבפנים ונחשב שיצא רובו, או לא.

חציצה בלידת בכור - בכור שכרכו סביבו סיב (הגדל ונכרך סביב הדקל) או טלית שזה מין בשאינו מינו, או שליה שאינה שלו אבל זה מין במינו, או שידי המיילדת חוצצים בינו לבין הרחם (שזה דרך ליילד את הבהמה), או שבלעתו חולדה ונולד כך, רבא מסתפק אם הוא קדוש בבכורה, או דהוי חציצה וכיון שלא נגע ברחם אינו קדוש. והיינו כשיצא דרך מרגלותיו ואח"כ כרכוהו, אבל אם יצא ראשו ואח"כ קודם יציאת רובו כרכוהו, כבר נקדש ביציאת ראשו. ואם בלעתו חולדה ויצא בתוכה וחזר כך והקיאה אותו החולדה בתוך בית הרחם ונולד ללא חציצה, מסתפק רבא אם הוא מתקדש ביציאה האחרונה. תיקו.

כמה ספיקות בדין פטר רחם-

היוצא מרחם אמו ישירות לרחם של בהמה אחרת (- הדביק שני רחמים ויצא מזה ונכנס לזה), רחם אמו פטר, ויש להסתפק אם גם הרחם השניה נפטרה. תיקו.

נפתחו כותלי בית הרחם ונולד בלא נגיעה בכתלים, מסתפק רב אחא אם הוא קדוש בבכורה דאזיר הרחם מקדש, או שרק הנגיעה מקדשת.

נעקרו כותלי בית הרחם ונולד אינו קדוש בבכורה, ואם הם תלויים בצואר העובר מסתפק מר בר רב אשי אם הוא קדוש בבכורה, או שרק במקומם הם מקדשים.

נגממו ניטל מעובי כותלי בית הרחם סביב סביב, (ל"א נחתך החלק הפנימי של צואר הרחם ונשארה רק השפה החיצונה), ר' ירמיה מסתפק אם הולד קדוש בבכורה, ולרבי זירא אינו קדוש, ורבי זירא מסתפק היכא שהעומד מרובה על הפרוץ ויצא העובר דרך המקום הפרוץ האם מחשיבים את כולו לעומד בגלל הרוב או לא, או היכא שהפרוץ מרובה ויצא דרך המקום העומד, אם הוא קדוש בבכורה או לא.

טומאת עובר שמת במעי אמו

ע: **בהמה שמת עוברה בתוך מעיה, והושיט הרועה את ידו** לתוך מעיה **ונגע בו**, לת"ק הרועה טהור בין בבהמה טהורה בין בבהמה טמאה, בבהמה טהורה זה ק"ו שאם שחיטת אמו מטהרתו מידי נבילה אע"פ שהוא מת, כ"ש שטהרת אמו כשהיא חיה מטהרתו מידי נבילה, (הק"ו נצרך לומר שאפילו לר"ע שטומאה בלועה מטמאה, כאן אינו מטמא), ובהמה טמאה לומדים מהקש לבהמה טהורה, דכתיב "וכי ימות מן הבהמה (זו בהמה טמאה) אשר היא לכם לאכלה (זו בהמה טהורה)".

שיטת רבי יוסי הגלילי שבבהמה טהורה טהור, ובטמאה טמא, דכתיב "או בנבלת בהמה טמאה" וכי רק נבלת בהמה טמאה מטמאה, אלא אתא לומר שעובר מטמא רק במעי בהמה טמאה.

הגמ' רוצה ללמוד את דינו של רבי יוסי הגלילי מדכתיב "וכל הולך על כפיו (-שאין פרסותיו סדוקות) בכל החיה ההולכת" מהלכי כפים במעי חיה והיינו עובר במעי אמו טימאתי לך משום נבילה דכתיב בהמשך "הנוגע בנבלתם יטמא", ואם הוא קלוט והוא מת והוא במעי פרה אינו מטמא, כיון שצריך שגם העובר וגם אמו יהיו מהלכי ארבע כטמאה שאין פרסותיה סדוקות וכאן הפרה היא מהלכי שמונה, אמנם פרה במעי גמול מטמאה דכתיב "וכל הולך" לרבות, וקלוט במעי קלוטה שנולדה מבהמה טהורה ששניהם מהלכי ארבע אינם מטמאים מק"ו (הנ"ל בדעת ת"ק). אמנם יש לדחות דא"כ חזיר שבמעי חזירה לא יטמא, כיון שגם הוא וגם אמו מהלכי שמונה וריה"ג פסיק ותני בטמאה טמא.

דיני חיה ובהמה הנלמדים זה מזה

נבלת חיה טהורה או טמאה מטמאה, דכתיב בבהמה "וכי ימות מן הבהמה (זו בהמה טמאה) אשר היא לכם לאכלה (זו בהמה טהורה)", **וחיה בכלל בהמה** דכתיב "זאת הבהמה אשר תאכלו וכו' איל צבי ויחמור". וכן עזאי רצה ללמוד דין זה מדכתיב "כל הולך על כפיו בכל החיה ההולכת וכו' טמאים הם לכם", ואמר לו רבי יונתן שכיון שכתוב בכל ולא וכל, אין לרבות אלא עובר מהלכי כפים במעי חיה, ולא נבלת חיה טהורה.

ע"א. בהמה בכלל חיה דכתיב "זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה".

הנפקא מינות במה שחיה בכלל בהמה ובהמה בכלל חיה - א' חיה טהורה בכלל בהמה טהורה, לסימני טהרה שלא כתובים בחיה אלא בבהמה, וכן נ"מ לטומאת נבילה וכונ"ל, וכן נ"מ שיש איסור הרבעה בכלאים גם בחיה, וחדא מינייהו נקט. ב' חיה טמאה בכלל בהמה טמאה להרבעה שזה נאמר בבהמה, וה"ה שחיה טהורה בכלל בהמה טהורה להרבעה. ג' בהמה טמאה

בכלל חיה טמאה, כדי שהתיבה "בהמה" תהיה מיותרת ונוכל לדרוש ממנה גז"ש דחיב קרבן עולה ויורד איירי בטמא שאכל בשר קודש או נכנס למקדש. ד' בהמה טהורה בכלל חיה טהורה למה שאמר ר"מ שאשה המפלת דמות בהמה חיה ועוף בין טמאים בין טהורים, צריכה לשבת בזכר כזכר (ז' ימי טומאה ול"ג ימי טוהר שכל דמים שהיא רואה בהם טהורים), ובנקיבה ננקיבה (-שבועיים טמאים וס"ו ימי טוהר), ובספק כזכר לחומרא שימי הטהור נגמרים אחרי מ' יום מהלידה, ונקניקה לחומרא שיושבת שבועיים ימי טומאה. (ולרבנן שחולקים על ריה"ג וסוברים שגם עובר של בהמה טמאה אינו מטמא במעי אמו, כל הפסוק נצרך לדרשה הקודמת).

טומאה וטהרה בלועה

להלן יבואר האם דבר טמא הבלוע בתוך אדם, כגון עובר מת או טבעת טמאה, מטמא את האדם שהטומאה בלועה בו, או את מי שנגע בו, וכן דבר טהור הבלוע באדם והאדם קיבל טומאה האם גם הדבר הבלוע מקבל טומאה.

טומאת עובר- אשה שמת עוברה, אם המיילדת הכניסה ידה ונגעה בו היא טמאה טומאת שבעה, אבל אמו אינה טמאה עד שיצא הולד, **דטומאה בלועה אינה מטמאה, דכתיב** "והאוכל מנבלתה יכבס בגדיו", וכי לא מדובר כשאכלה סמוך לשקיעה דעדיין היא במעיו ולא נתעכלה ובכל זאת הוא טהור בהערב שמש, דכיון שנבלעה הרי היא כמעוכלת לענין לטמא, (ואין לומר שהטעם שאינה מטמאה הוא משום שמוגע בית הסתרים אינו מטמא, ותוכו של אדם הוא בית הסתרים, דא"כ טטמאנו במשא, דטומאת בית הסתרים מטמאה במשא), ואין לומר דשאני התם שמה שאכל אינו ראוי לגר וכתבי "לא תאכל כל נבילה לגר" – רק הראויה לגר קרויה נבילה, (וממילא לרבי יוחנן שסובר שבין לטמא אדם בין לטמא אוכלים ומשקים מספיק שתהיה ראויה לכלב (כיון שכבר חל עליה שם נבילה לפני שהסריחה, ורק אם הסריחה מחיים בעינן שתהא ראויה לגר) **נִיחָא** דא"כ מבואר מזה שטומאה בלועה אינה מטמאה, אבל לבר פדא שסובר שאין טומאה חמורה לטמא אדם אלא בראויה לגר קשה), דאם בלע חתיכה קטנה ולא לעסה ויקיאנה שלא בפניו היא ראויה גם לגר.

רבה אומר שכמו שטומאה בלועה אינה מטמאה, כך **טהרה בלועה** כגון שבלע טבעת ונכנס לאהל המת **אינה מקבלת טומאה**, דאם כלי חרס המוקף צמיד פתיל שיש בתוכו טומאה -כזית מן המת, אע"פ שאינו מונע את הטומאה שבתוכו לטמא את הכלי ואת כל האהל (דטומאה רצוצה בוקעת ועולה ומטמאה את כל המאהילים עליה עד לרקיע, ואם בליעת קרקע אינה מעכבת כ"ש בליעת כלי), מ"מ מונע מדבר טהור שנמצא בתוכו מלהטמא באהל המת, כ"ש שאדם שאם יש בתוכו טומאה אינה מטמאה, שאם יש בתוכו דבר טהור לא יטמא כיון שזה בלוע. ואין לומר דמה לכלי חרס שדין הוא שייציל על טהרה שבתוכו שכן יש בו צד קל שאינו מטמא מגבו משא"כ אדם, דאין אנו לומדים גב אדם מגבו של כלי חרס אלא לומדים תוך אדם מתוכו של כלי חרס, ושם כלי חרס חמור מאדם שהרי מקבל טומאה מאוירו בלא נגיעה, משא"כ באדם.

ע"א: ודבר הבלוע מלמטה שתחב לו דרך בית הרעי עד שנבלע (וכגון שהיה בתוך שפופרת ולא טימאו בכניסתו במגע), נלמד שאח"כ לא יטמא במשא כיון שהוא בלוע מק"ו מדבר הבלוע מלמעלה דרך פיו כדכתיב "האוכל מנבלתה", שהרי עיכול שלמטה רב מעיכול שלמעלה, דבפה אינו מתעכל כ"כ עד שיורד למטה.

ודבר הבלוע בבהמה מצייל מן הטומאה מק"ו מאדם, שהרי אדם חמור מבהמה שהרי הוא מטמא מחיים.

ואין לדחות שבהמה חמורה שהיא נטמאת עם הכלים הטעונים עליה בבית המנוגע אף ללא שהיה דקרינן ביה "והבא אל הבית", משא"כ אדם שאם לא שהה כדי אכילת פרס (-חצי ככר של עירוב שהוא מזון ב' סעודות שזה שמונה ביצים) מפת חיטים זמן שהוא מיסב ואוכלה בליפתן אין בגדיו טמאים דב"הבא אל הבית" לא כתיב כיבוס בגדים, אלא רק

ב"האוכל בבית" ומוקמין לה בשוהה שיעור אכילה, דאדם נמי לא בעי שהיה אלא לבגדים או סנדלים או טבעות שהוא לבוש בהם, אבל אם כליו על כתפיו וסנדליו וטבעותיו בידיו (-בקומצו, שלא בדרך מלבוש) הוא והם טמאים מיד דקרינן בהם "והבא אל הבית", ובהמה אינה בת לבישת בגדים אלא הם עליה בדרך משאוי.

רבא שואל שהדינים הנ"ל (-טומאה בלועה שאינה מטמאה וטהרה בלועה שאינה מקבלת טומאה) מפורשים במשנה, דתנן שאם בלע טבעת טמאה טומאת מת, וכלי מתכת שנטמאו ממת הרי הם כמת, דחרב הרי הוא כחלל, יכול לטבול לפי שנטמא בנגיעתה קודם שבלע אותה, ולאכול תרומה דאחר שנבלעה אינה מטמאה, ואם הקיאה היא טמאה דלא הועילה לה טבילת האדם והוא נטמא ממנה לפי שנגע בה ביציאתה, ומבואר שטומאה בלועה אינה מטמאה. ועוד תנן שאם בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת והזו עליו בשלישי ובשביעי וטבל והקיאה הטבעת טהורה לפי שלא קיבלה טומאה מן האדם אחר שבלעה, וכשהקיאה כבר היה טהור (דאי לאו הכי נטמאה ביציאה במגעו), ומבואר שטהרה בלועה אינה מקבלת טומאה.

הגמרא רוצה לומר שהחידוש של רבה הוא שאם בלע טבעת טהורה וטבעת טמאה אין הטמאה מטמאה את הטהורה אע"פ שלגבי הטבעת השניה זה לא נחשב מגע בית הסתרים, דאע"פ שנטמנו באדם הרי הם כמונחים בתיבה, אבל מה שהטבעת לא מטמאה את האדם אין זה משום שזה בלוע, אלא משום שטומאת בית הסתרים אינה נחשבת מוגע לענין טומאה, ואינה מטמאה את האדם במשא, מפני שרק מי שהטומאה יוצאה מגופו (כגון מת ונבילה ומעיינות הזב) מטמא במשא ולא טמא מת אע"פ שהוא אב הטומאה.

ע"ב. הגמרא מקשה שהרי חיה שהכניסה ידה ונגעה בעובר, החיה טמאה טומאת שבעה והאשה טהורה, וזה כמו ב' טבעות, ומבואר שהטמאה מטמאה את הטהורה, ומ"מ האשה לא נטמאת, משום דמגע בית הסתרים אינו מטמא. ואין לומר דשאני עובר שסופו לצאת, שהרי גם טבעת סופה לצאת.

רבא מבאר שטומאת המיילדת היא מדרבנן, גזירה שמא יוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור שאז הרי הוא כילוד והוא מטמא, ושמא תהא סבורה שעדיין הוא במעיה והיא טהורה, (וברועה שהושיט ידו למעי בהמה שהוא טהור ליכא למיגזר, דבהמה הרחם שלה גלוי וכשמוציא ראשו הרועה רואה זאת). ולכן המיילדת טמאה לא רק לפי ר"ע שסובר שעובר מת שבמעי אמו הוא טמא (דכתיב "הנוגע במת בנפש האדם" – איזהו מת שהוא בנפש האדם הוי אומר זהו עובר שבמעי אשה, ורבי ישמעאל לומד מזה שרביעית דם שבו תלויים חיי האדם הבאה מן המת מטמאה, ור"ע סובר שאף רביעית הבאה משני מתים מטמאה דכתיב "על כל נפשות מת" – שתי נפשות ושיעור אחד, אלא אפי' לרבי ישמעאל שאומר שהעובר טהור (דכתיב "וכל אשר יגע על פני השדה" - משמע גלוי, למעט עובר שהוא טמון, ור"ע מרבה מזה גולל (-כיסוי הארון של מת) ודופק (-דף שנותנים בצידו), ורבי ישמעאל לומד זאת מהלכה למשה מסיני וקרא אתא להוציא עובר), המיילדת טמאה משום הגזירה הנ"ל, ובאשה אין לגזור מפני שהיא מרגישה ביציאת הולד, אמנם היא טרודה בחבליה וציריה מלומר למיילדת אל תגע.

טריפה שחיטה מטהרתה. ואין ללמוד מבהמה טמאה שאין שחיטתה מטהרתה, דשאני התם שלא היתה לה שעת הכושר להטהר מטומאתה ע"י שחיטה, ואין במינה שחיטה, אבל טריפה היה לה שעת הכושר וכיון שחלה עליה תורת שחיטה תו לא פקעה, ואף אם נולדה טריפה מן הבטן, מ"מ יש במינה שחיטה והרי היא בכלל "בקר וצאן".

טומאה באבר היוצא

ע"ב: עובר שהוציא ידו ממעי אמו, אם חתך את היד לפני שחיטת האם, שאר בשר העובר טהור, דאין הבהמה מקבלת טומאה מחיים.

ואם חתך אותה אחרי שחיטת האם, לר"מ הבשר מטמא במגע אבר מן החי שהוא מטמא כנבילה, אי נמי אם יצא העובר מת האבר הוא נבילה גמורה, דאין שחיטת האם מועילה לאבר היוצא שאינו מגופה. ולחכמים מטמא מוקדשין מדרבנן כמגע טריפה שחוטה, דאע"פ שהשחיטה אינה מתירה את האבר באכילה, היא מטהרתו מידי נבילה, וכמו שמוצינו שטריפה שחיטתה מטהרתה שאינה מטמאה מדאורייתא, אלא מוקדשין מדרבנן.

(וטען ר"מ (ע"ג). שאם שחיטת אמו מטהרת מטומאת נבילה, א"כ תתירו באכילה. וענו לו חכמים שגם בטריפה השחיטה מטהרת ולא מתירה באכילה).

וטען להם ר"מ שאין ראיה מגוף הטריפה או מאבר המדולדל, לאבר שהוא נפרד ממנה. וענו לו חכמים שהשחיטה מועילה יותר לדבר הנפרד ממנה, כדמצינו ששחיטת האם מועילה לחתיכות עובר שבמעיה ואינה מועילה לחתיכות מגופה שבמעיה.

הגמרא מדייקת מהדין הנ"ל שאם חתך את היד אחרי שחיטת האם בשר העובר עצמו טמא לכו"ע. והגמ' שואלת שהרי טומאת בית הסתרים שלא נגע האבר בבשר אלא ע"י חיבורו, וזה מגע בית הסתרים שאינו נראה, אינה מטמאה.

והנה בבגד שלשה טפחים על שלשה טפחים שהוא ראוי למדרס והיה מדרס הזב, שנחלק וכבר אינו ראוי למדרס אלא לשאר טומאות כל זמן שיש בו ג' אצבעות על ג' אצבעות שהוא ראוי לעניים, שיטת רבי יוסי שרק אם נגע בו זב ברגלו כשהוא יחף, או כשהוא לבוש אבל נגע בו אח"כ הוא טמא ב' טומאות, טומאת מדרס שהיא אב הטומאה וטומאת מגע שהיא ראשונה שאינה מטמאה אלא אוכלין ומשקין, ואם נחלק טהור מטומאת מדרס ואינו אב הטומאה עוד, אבל טמא מגע הזב כל זמן שלא נפחת מג' אצבעות, אבל לר"מ טהור מן המדרס מלטמא אדם וכלים אבל טמא מגע מדרס מפני שנגעו זה בזה בעודם מחוברים, וא"כ לכאורה ר"מ לטעמיה שטומאת בית הסתרים מטמאה, משא"כ לרבי יוסי.

עולא דוחה שגם לרבי יוסי חתיכת בגד של שלש על שלש אצבעות שנחתכה מבגד גדול מקבלת טומאה בשעת פרישתה מהבגד השלם כיון שקיבלו טומאת מגע בשעת פרישתן זה מזה, שאף שמגע החיבור הוא בית הסתרים, א"א לצמצם שבשעת פרישתו שכבר אינו בית הסתרים לא יגע מעט בחלק הגדול שיש בו שיעור אב הטומאה, ורק כאשר לא נשאר בשום חתיכה שלשה טפחים על שלשה טפחים אינה מקבלת טומאה, וא"כ ה"ה באבר היוצא בשעת פרישתו מהעובר הוא מקבל טומאה.

ע"ג. ורבינא מתרץ שעובר חמור מבגד, דהבגד אינו עומד לחתיכה, אבל העובר עומד לחתיכה, וכל העומד לחתוך כחתוך דמי והרי נוגעים זה בזה, (לא מיבעיא לר"מ שכלי שהידית שלו ארוכה ועומדת להחתך אפשר להטבילו עד מקום החיתוך, ושאר הכלי א"צ טבילה דכקצין דמי, אלא אפי' לרבנן שסוברים שצריך להטביל את כולו, מ"מ אוכלין נחשבים כמופרדים מפני שהם רכים), ולדבריו אפי' אם לא חתך את האבר העובר מקבל טומאה.

ואבר של עובר מת, לרב חסדא לכו"ע שחיטה עושה ניפול וטמא בטומאת נבילה, ולרבה אף בזה נחלקו ר"מ וחכמים. (ע"ד.).

דין אבר ובשר מדולדלים

אבר ובשר שנחתכו מגוף הבהמה אבל הם עדיין תלויים בה בצורה רפויה, אין שחיטת הבהמה מועילה להתירם באכילה, ונחלקו רבי יוחנן וריש לקיש האם שחיטת הבהמה מועילה שלא יהיה להם טומאת נבילה או לא, וכן יבואר האם כאשר הבהמה מתה הם מטמאים כמו שאר הבהמה או כאבר מן החי, וכדלהלן.

אברים מדולדלים של בהמה שנשחטה- לריש לקיש כשם שנחלקו ר"מ וחכמים אם אבר של עובר שיצא שחיטת אמו מטהרתו מידי נבילה, כך נחלקו אם אברים מדולדלים המעורים ותלויים במקצת של בהמה שנשחטה השחיטה מטהרתם מידי נבילה, שלר"מ אין שחיטתו מטהרתו

ולחכמים שחיתתו מטהרתו. ולרבי יוחנן באברים לכו"ע אין שחיטה עושה ניפול -גמר נפילה, לומר שבשעת שחיטה הרי הוא כנופל ממנה ואין השחיטה מועילה לו, אלא הוא טהור מלטמא אע"פ שזה אסור באכילה, דאבר הוא חלק מגופה, משא"כ העובר.

ע"ג: והא דאיתא בברייתא שלומידים אבר ובשר מדולדלים בבהמה בחיה ובעוף ששחטם שהם אסורים מ"ובשר בשדה טריפה לא תאכלו", אין זה איסור לאו של אבר מן החי, אלא מצות פרישה מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא.

ואברים מדולדלים של בהמה שמתה, לרבי יוחנן בין לר"מ בין לחכמים מיתה עושה ניפול כמו שנגמרה הנפילה לפני שמתה ואינו טמא כאבר מן הנבילה אלא כאבר מן החי (וג"מ שאינו מטמא בכזית אלא רק כשהוא שלם בשר גידים ועצמות, משא"כ נבבילה), ואם אכלו לוקה. ובבשר המדולדל, הבשר צריך הכשר מים לקבלת טומאה דמיתה עושה ניפול והוה ליה בשר מן החי שהפורש ממנו טהור ואינו מטמא משום אבר מן החי. ואם הבהמה נשחטה, לר"מ הוכשרו הבשר והאבר לקבל טומאת אוכלין ע"י הדם שלה אבל מצד עצמם אינם טמאים משום אבר מן החי, שהשחיטה הועילה להם אפילו לר"מ דפליג באבר דעובר, אמנם אם נחתך האבר קודם שחיטה שלא הוכשר ע"י הדם ואח"כ פירש ממנו בשר בעי הכשר, ולר"ש לא הוכשרו, ואם אכלו לאבר אינו לוקה, דשחיטה אינה עושה ניפול.

ע"ד. המקור שמיתה עושה ניפול ושחיטה אינה עושה ניפול הוא מדכתיב "וכל אשר יפול עליהם **במותם** יטמא" למעט שחיטה, דאין לומר שבא למעט בחייהם ממש, דהא מ"כי יפול מנבלתם" נפקא. ואף דקרא איירי בשרצים דלא שייכא בהו שחיטה, והכי ממעטי שחיטה מהאי קרא, אם אינו ענין לשרצים שלא שייך בהם שחיטה, תנהו ענין לבהמה. ואף דבעי קרא לומר שאין מטמאים אלא כשהם לחים כמו בשעת מיתה למעט שרץ שהתייבש, תרי "במותם" כתיבי.

בן שמונה חי שנולד מבהמה חיה לתנא דמתני' כיון שאין במינו שחיטה אין שחיטתו מטהרתו, ולתנא דבריייתא נחשב שיש במינו שחיטה והיינו אגב אמו דניתר בשחיטת אמו לדברי הכל, ומ"מ אין שחיטתו מטהרתו ויש ללמוד מזה לטריפה שלא תטהרנו, (ולדבריו מה שטריפה שחיטתה מטהרתה נלמד מ"וכי ימות מן הבהמה" שיש בהמה שאינה מטמאה).

הגמרא מסתפקת מה הדין בהושיט ידו למעי בהמה **ושחט בן ט' חי** ויצא אחר שחיטתו ואמו חיה, האם שחיטה לא מועילה בו, ואף לר"מ (דלהלן) שכן פקועה שייצא לאויר העולם טעון שחיטה, מ"מ לא מועילה בו שחיטה אלא כשיצא לאויר העולם, וכ"ש לרבנן דס"ל שלא שייכת בו שחיטה כשיצא לאויר העולם אפילו ביצא חי, דאין שחיטה אלא ביצא לאויר בחייו אמו. או ששחיטה מועילה בו, ואף לרבנן ששחיטת אמו מועילה לו, י"ל שגם שחיטת עצמו מועילה, דארבע סימנים או שנים שלו או שנים של אמו אכשר ביה רחמנא, וכ"ש לר"מ שסובר ששייך בו שחיטה. אמנם בבן ח' ודאי אין השחיטה מועילה בו, דאפילו ביצא לאויר העולם לא מועילה לו שחיטה. (ולפ"ז הא דאיתא במתני' שבנולדה טריפה מן הבטן לא היה לה שעת הכושר, מיירי בבעלת חמש רגליים דודאי היתה טריפה משנוצרה, דכל יתר כנטול דמי, אבל בסתם טריפה יש לה שעת הכושר שהרי היה יכול להכניס ידו ולשחוט את העובר לפני שנטרף).

בן פקועה

הגמרא חוזרת לעסוק בדיני בן פקועה, והיינו עובר שנשחטה אמו כשהוא במעיה, ויבואר האם מותר באכילה ע"י שחיטת אמו או לא (מדאורייתא ומדרבנן), והאם גיד הנשה שלו וחלב גיד הנשה ושאר החלב שלו מותרים כאשר שאר העובר מותר או לא, והאם יש כרת על דמו, והאם דינו כבהמה לענין איסור רביעה וכלאים ולפדות בו פטר חמור, ואיזה טומאה יש לו אם נטמאה אמו, ומה הדין בשחט טריפה ומצא בה בן פקועה האם שחיטתו מועילה לו או לא, ומה הדין בולד שאביו בן פקועה ואמו בהמה רגילה האם שחיטת עצמו מועילה לו או לא.

התר בן פקועה-

השוחט בהמה ומצא בה **בן ח' חי או מת או בן ט' מת**, קורעו ללא שחיטה, ומוציא את דמו, ואוכלו. ור"מ (דלהלן) מודה בזה, דאיתרבי מ"כל בבהמה תאכלו", דכיון שלא כלו חדשיו וגם לא יצא לאויר העולם, לאו בהמה הוא. ואף חלבו מותר, אבל דמו אסור, דלא גרע מדם האברים שעובר עליו בלא תעשה (כריתות כ"א:).

ואם **מצא בה בן ט' חי**, לר"מ הוא טעון שחיטה, דכיון שכלו חדשיו הוא נחשב 'בהמה' בפני עצמו ולא איתרבי מ"כל בבהמה תאכלו", וחייב באותו ואת בנו שלא ישחטנו ביום ששחטו את אמו. ולחכמים שחיטת אמו מטהרתו, דבעינן כלו חדשיו ולידה כדי להחשיבו 'בהמה'. ולר"ש שזורי אף אם הוא בן ה' שנים והוא חורש בשדה שחיטת אמו טיהרתו, (אבל לחכמים אם הפריס (-עמד על פרסותיו) על גבי קרקע טעון שחיטה מדרבנן, דאתו לאחלופי לאכול בהמה בלא שחיטה. אמנם קלוט בן פקועה מותר לכו"ע אפילו לת"ק שמצריך מדרבנן שחיטה בהפריס ע"ג קרקע, דמילתא דתמיהא שהוא קלוט מידכר דכירי לה אינשי ומתוך שתמהים על קליטתו זוכרים את כל דבריו. וללישנא בתרא רק בקלוט בן קלוטה בן פקועה ואותה קלוטה היתה מותר, דבעינן ב' תמיהות.

לרבי חנינא הלכה כר"ש שזורי, ולדבריו מותר עד סוף כל הדורות. ולרבי יוחנן אליבא דרב אשי ר"ש שזורי מתיר רק בו עצמו ולא בבנו, אמנם אין הלכה כדבריו בדבר זה, וכההוא מעשה בבן פקועה שנתקיים וגדל ונפל דובא עליה וטרפו ולא היה יכול עוד לחיות, ואמר רב אשי שצריך לשוחטו כרבנן הג"ל. וכן אין הלכה כמותו במתני', אלא במה שאמר שאף המסוכן מתוך חוליו שאמר כתבו גט לאשתי, יכתבו ויתנו אע"פ שלא אמר תנו, דדעתו שיתנו לה ועשאם שלוחים גם לגרש אלא שהיה בהול על נפשו, (כמו ביוצא בקולר שנתחייב מיתה למלכות, ומפרש מן הישוב לים, ויוצא בשיירא למדברות), וכן הלכה כדבריו בתרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה ואין תרומה עולה אלא באחד ממאה ולא היה אלא מאה והרי הוא הפסד גדול, שלת"ק רק בשבת התירו למי ששכח לעשר דמאי לסמוך על המוכר עם הארץ לשאול אותו אם עישר, ולמוצאי שבת אין לאכול עד שיעשר, ולר"ש שזורי אף בחול שואל את המוכר אם עישר ואוכלו על פיו כיון שאין כאן תקנה. ע"ה:).

אם לא נשחטה אמו, לכו"ע הוא טעון שחיטה.

לענין מה החשיבו חכמים בן פקועה כשחוט-

ע"ד: לענין רביעה או חרישה בכלאים בשור וחמור הרי הוא כבהמה גמורה, דלא אמרו שהוא ניתר בשחיטת אמו אלא לענין אכילה בלבד לאוכלו בלא שחיטה ולאכול חלבו וגידיו, אבל לשאר דבריו מודו רבנן דבהמה מעלייתא היא.

ולענין גיד הנשה שלו וחלבו לרבי יהודה דס"ל שהוא ניתר בשחיטת אמו אף גיד הנשה וחלבו מותרים, ולר"מ שאינו ניתר בשחיטת אמו גיד הנשה שלו וחלבו אסורים.

ולענין חלב הגיד, לר"מ הוא אסור, וצריך לחטט אחריו אפילו הנבלע ונשרש בבשרה, ולרבי יהודה חותכו בשוה דדמי לגיד ואסור מדרבנן, וא"צ לחטט אחריו.

ולענין דמו, לריש לקיש שיטת רבי יהודה שאין בו כרת, ואף שרבי יהודה סובר שדם התמצית יש בו כרת (ולת"ק אינו אלא בלאו), מ"מ כיון שהרבי הוא מדכתיב **כַּל** דם", כל היכא שאינו חייב על דם הנפש כגון שליל שאין בו דם הנפש, אינו חייב על דם התמצית. ולרבי יוחנן יש בו כרת.

ולענין פדיון פטר חמור, לר"מ שהוא טעון שחיטה, שה מעליא הוא ופודים בו, ולחכמים, למר זוטרא אין פודים בו בפחות משוויי (דבשוויי פודים אפילו בעשבים שלוקים), דכבישרא בדיקולא הוא ואין פודים בשחוטה, ולרב אשי פודים בו. וטען רב אשי שאם מר זוטרא רוצה ללמוד 'שה' מה' מפסח (שהוא פסול בבן פקועה כמו בכל קדשים, דכתיב "כי יולד" פרט ליוצא דופן), א"כ נצטרך לפדיון זכר ותמים ובן שנה כמו בפסח, ואם מרבים מ"תפדה" נכשיר

גם בן פקועה. והגמ' מתרצת דא"כ 'שה' מאי אהני ביה, ומסתבר למעט בן פקועה דכבישרא בדיקולא דמי, ולרבות בעל מום ונקיבה.

ולענין טומאה אם נטמאה אמו שחוטה, לרבי יוחנן אמו היא ראשון והעובר הוא שני דתרי גופי נינהו, (ומה שמצינו שנחלקו ר"מ וחכמים אם בשר העובר שהיה מחובר לאבר היוצא מטמא כנבילה או כטריפה שחוטה, צ"ל שהוכשר בשחיטה וכרבי שמעון דס"ל שכיון שהוא ניתר בשחיטה הוכשר בה לטומאה, ואין הדם מכשיר, משא"כ אם הם גוף אחד הוכשר בדם שחיטת האם). ולריש לקיש גם העובר הוא ראשון, דהרי הם גוף אחד כאגוז המתקשקש בקליפתו שהבהמה היא שומר שלו, (ומה שמצינו שאם בן ט' חי שנמצא בשחוטה וגדל עבר בנהר הוכשר לקבלת טומאה, ומבואר שלא הוכשר בדם השחיטה של אמו, צ"ל דאיירי בשחיטה יבישתא שאף אמו לא הוכשרה, וס"ל ששחיטה בלא דם לא מכשירה ודלא כר"ש). ואמר רבי יוחנן שכל זה לרבי יוסי הגלילי דס"ל שכן פקועה ואפילו חי שנגע בטומאה מטמא טומאת אוכלין מחיים וצריך הכשר דתרי גופי נינהו, אבל לחכמים אינו מטמא טומאת אוכלין מפני שהוא חי, אע"פ שהוא מותר ע"י שחיטת אמו.

וכן אמר רבי יוחנן שרבי יוסי הגלילי (הנ"ל) ובית שמאי (שסוברים שדג **מקבל טומאה** משעה שניצוד אע"פ שהוא חי. ולבית הלל מקבל טומאה רק משימות, ולרבי עקיבא משעה שאינו יכול לחיות וכגון שיבש בו כסלע בין סנפיריו, ואפילו הוא מקרטע) אמרו דבר אחד, והיינו שרבנן שמטהרים בבן פקועה לא סוברים כר"מ שהוא טעון שחיטה, דא"כ בדגים הם מודים שהם מטמאים כב"ש.

ע"ה. **דגים שנולדו בהם סימני טריפה** כגון שניקבו המעיים לרבי עקיבא, הגמ' מסתפקת אם אפי' למ"ד טריפה חיה, שאני דגים דלא נפישא חיותיהו ולכן הם מטמאים, או שגם למ"ד טריפה אינה חיה, שאני דגים שאין במינם שחיטה וא"כ הטריפות אינה נחשבת לגביהם כמיתה.

ח.לב עובר - ללישנא קמא בהמה שהפילה נפל, לרבי יוחנן חלבו כחלב בהמה בכרת, דאזירא (-לידה) גרים לשוויה בהמה, וכיון שנולד נאסר, (ואפילו לרבי יהודה שחלבו מותר, מיירי שלא יצא לאויר), ולריש לקיש חלבו כחלב חיה שאין בו אלא איסור נבילה, דאין שחיטתו מטהרתו, אבל חלבו כבשור, דחדשים גרמו ובעינן חדשים ואזירא. וללישנא בתרא היכא דלא כלו לו חדשיו לכו"ע אינו כבהמה, ונחלקו בהושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב של בן ט' חי ואכלו, שלרבי יוחנן חלבו כחלב בהמה דחדשים גרמו וכיון שכלו חדשיו חלבו אסור, (אמנם כששחט את אמו רבי יהודה מתיר את חלבו מ"כל בבהמה תאכלו"), ולריש לקיש חלבו כחלב חיה דחדשים ואזירא גרמו. הגמ' מבארת שר"ל לומד את דבריו ממה שחלב ושני כליות האמורות באשם אין השליל בכלל שהרי אין אשם נקיבה, ה"ה בכל הקרבנות דאפקיה רחמנא מכלל חלב דמעטיה מהקרבה, ולרבי יוחנן כיון שחלבו כחלב בהמה איצטריך קרא למעוטי, התורה פסלתו כמו שפסלה תורה מחוסר זמן לפני ז' ימים, אף שלכו"ע הוא בהמה.

ע"ה: השוחט טריפה ומצא בה בן ט' חי, לר"מ שסובר שכל בן ט' אין שחיטת אמו מטהרתו, מותר דשחיטתו מטהרתו, ולסוברים שכן ט' ניתר בשחיטת אמו, לרב אמי הכא אסור דשחיטתו אינה מועילה, ובשחיטת אמו הטריפה לא מישתרי, דהרי הוא כאחד מאבריה, ולרבא הכא מותר, דארבעה סימנים אכשר ביה רחמנא -התורה ריבתה שיכול לאוכלו מכח שחיטת אמו, אבל אם הוא צריך לשחיטת עצמו כגון שליל של טריפה שוחטו בסימנים שלו והוא מותר. ורב חסדא אמר שהוא טעון שחיטה להתירו באכילה, דבשחיטת אמו טריפה אינו ניתר, דא"כ הוה ליה כאחד מאבריה, וחייב בזרוע ולחיים וקיבה ד"זובחי הזבח" קרינן ביה, ואם מת בלא שחיטה טהור מלטמא במשא דשחיטת אמו מטהרתו, דארבע סימנים אכשר ביה רחמנא, וטען רבה שאינו טעון

שחיטה אלא לר"מ, ומה שאם מת טהור מלטמא, אין לומר לרב חסדא כמו שמפרשים הברייתא דאיירי ששחט ומצאו שהיה מת כבר במעי אמו, ואמר לו רב חסדא שארבע סימנים אפשר ביה רחמנא וכולה כרבנן ומודו רבנן ששחיטת עצמו מועילה ולא אמרינן שהוא שחוט ועומד, וכשעלה ר' זירא לארץ ישראל הסכים עמו רבי יוחנן, ואין ידוע מה היתה דעת ריש לקיש בזה.

בן פקועה שבא על בהמה רגילה, אמר רב משרשיא שלדברי האומר חוששים לזרע האב והיינו חנניה שסובר ש'אותו ואת בנו' נוהג גם באב ובנו, אין לו תקנה דהוי כמו שאין לו אלא סימן אחד מצד אמו, והסימן השני שחוט ועומד, ובהמה אינה נכשרת בסימן אחד, וא"א לצרף את שחיטת האם דאין לך שהייה גדולה מזו, ולית ליה לרב משרשיא הא דאמרן לעיל ד' סימנים אפשר ביה רחמנא. (והתוס') (שם) כתבו דאפילו מ"ד ד' סימנין אפשר ביה רחמנא מודה הכא, דהתם שחיטת טרפה לא הויה שחיטהף אבל כאן הוי כאילו נשחט תציו. ומודה נמי לסוגיא לעיל ס"ט. גבי מהו לחוש לזרעו של עובר, דמשמע דעובר היוצא אין לו תקנה בשחיטה, דהתם הסימנין כשחוטין ושוב אינן בני שחיטה להתיר כלום).

טריפות שברגל

אף שפרק זה עוסק בדיני בן פקועה, ודיני טריפות נתבארו בפרק הקודם 'אלו טריפות', שנה התנא כאן את הדינים דלהלן בגלל הדין שבנשבר העצם ורוב הבשר קיים שחיטתו מטהרתו. רמב"ם.

רגל הבהמה מורכבת משלש עצמות עיקריות: א' הארכובה התחתונה (לרש"י הכונה לעצם התחתונה, והיא נקראת גם ארכובה הנמכרת עם הראש, וזה כולל את עצמות הפרסה). ב' עצם השוק (נמצאת מעל הארכובה התחתונה). ג' עצם הירך (נמצאת מעל השוק ונקראת גם קולית והיא תחובה בקצה העליון בעצם האליה). וצומת הגידין (חיבור כמה גידים יחד) נמצא בשיפולי עצם השוק סמוך לחיבורה עם הארכובה התחתונה. והארכובה העליונה היא מקום החיבור בין עצם השוק לעצם הירך.

ולהלן יבואר באלו אופנים חתך או שבר או חסר בדברים אלו מטריף את הבהמה.

ע"ו. בהמה שנחתכו רגליה, מן הארכובה ולמטה כשרה, מן הארכובה ולמעלה פסולה. וכן בניטל צומת הגידין (-למעלה מהארכובה וסמוך לה, והם אותם ג' חוטים שנוטלים מנקרי הבשר מתולולית העצם) אפילו לא נחתך העצם פסולה. -מתני'.

ללישנא קמא נחלקו בזה רב יהודה (בשם רב בשם רבי חייא) ועולא (בשם רבי אושעיא), שלרב יהודה למטה היינו למטה מהארכובה סמוך לה מיד, (ולא הארכובה העליונה שבין הקולית והעצם האמצעי), ולמעלה היינו למעלה מן הארכובה מיד, דהיינו בצומת הגידין שהוא סמוך לה, והוי טריפה, וכ"ש בגובהו, וארכובה היינו הארכובה הנמכרת עם הראש שהיא התחתונה. ולעולא איירי בארכובה הניכרת בגמל דקסבר שהכונה לארכובה העליונה. ולרב יהודה צ"ב מה הפסול המיוחד בניטל צומת הגידין, שהרי במקום זה כבר שנה התנא שפסול בנחתך, ואין לומר דהא דפסול מן הארכובה ולמעלה היינו למעלה מצומת הגידין, דלא משמע כך במתני'. ולרב פפא שניהם מודים דאיירי בארכובה הניכרת בגמל, אלא שרב יהודה מפרש שלמטה היינו למטה מהארכובה העליונה ומצומת הגידין -למטה מאותה ארכובה ומכל העצם האמצעית דהיינו בעצם התחתונה כשרה, ולמעלה היינו בעצם העליונה -בקולית, דהוי טריפה בכל מקום שתחתך, ובעצם האמצעית תלוי אם ניטל צומת הגידין, ואף שלמעלה מזה לא הוי טריפה, אין בזה תימה, דאין לדמות טריפות להדדי.

צומת הגידין-

מקומם ואורכם במקום ששם מתחיל ושם כח חיות הגידים- לרבה היינו ממקום שהגידין יוצאים מהעצם החוצה ומהלכים בבשר, שהעצם למעלה מן הפרק היא ללא בשר כשתים שלש אצבעות, והגידים אדוקים בו, וכל זמן שהם צמזמים וקשורים יחד זה נחשב צומת, עד המקום שהם נפרדים זה מזה. ולרבה בר רב הונא היינו ממקום אדיקתם בעצם עד הפרק. ולרבא בריה דרבה בר רב הונא היינו מה שמעל הערקומא-העצם

הקטנה המחברת את הפרקים. עד המקום שהגידים נפרדים, וזה השיעור הגדול מהשיעורים האחרים, שהוא מתחיל כבר מן העקרום שהוא מתחת העצם האמצעית, ואם נחתך בין העצם האמצעית לאותו מקום הוי טריפה. ויש מי שרצה לאסור אף בערקומא גופיה -בנחתכו הגידים כנגד הערוקם עצמו, ואמר רבי אבא שאין הדין כך להחמיר יותר, אלא כדרב יהודה שהמקום הוא היכא דפרעי טבחי' -שהטבחים פותחים (כדי להפריד את הבשר מהעצם. ל"א כדי להפשית את עור הרגלים האחוריות), וזה למעלה מהערוקם. שמואל אמר שצומת הגידין היינו ממקום שהגידין צומתים -מחוברים יחד ונראים כגיד אחד, עד מקום שמתפשטים, ואורכם בשור ארבע אצבעות, ובבהמה דקה רק המקום שהם בולטים והם קשים (וכאשר הם נכנסים לבשר הם נעשים רכים) וגדולים ולבנים הוי צומת הגידין, ולמר בר אשי אף זיג' (-צלולים ולבנים קצת) הוי צומת הגידין אע"פ שאינם לבנים. וכיון שלא נפסקה ההלכה וטריפות דאורייתא, הולכים אחרי המחמיר, ונמצא שממעל הערוקם עד המקום שהגידים מתפצלים הוי צומת הגידים, והוי טריפה בנחתך אפילו הארכובה והעצם קיימים.

ע"ו: מנין הגידין, וכמה מהם פוסלים- יש ג' חוטים בצומת הגידים, אחד עבה ושנים דקים, לאמימר אם נחתך העבה פסול כיון דליכא רוב בנין דהוא עבה משניהם, ואם נחתכו הדקים פסול דליכא רוב מנין. ולמר בר רב אשי פסול רק היכא שנחתכו רוב מנין ובנין, והלכה כמותו (בכל מקום חוץ מכתב אודיתא ומיפך שבועה). ולרב יהודה לרב אם נחתך רוב גיד פסול, ולשמואל אינו פסול כשנשארו רוב הגידין, ולרבנאי שמואל מכשיר אף בנשתייר כחוט הסרבל של צמר שמעמידים את בית הצואר בחוט. וי"א שלרב צריך שישאר רוב מכל אחד, ולשמואל מספיק שליש מכל אחד.

ובעופות יש ט"ז גידין, ואם נחתך אחד מהם הוי טריפה, ומר בר רב אשי סיפר שאביו הכשיר עוף שמצא בו ט"ו גידין אבל אחד היה עבה מחבירו והפרידו ומצא בו ב' גידין.

נשברה עצם הרגל ויצאה החוצה ולא נחתכה, אם רוב הבשר קיים, והיינו שעור ובשר מכסים את רובו, שחיטתו מטהרתו ומותר באכילה, ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו. וכיון שיש מחלוקת אם הכונה לרוב עוביה (- שרוב **עובי השבירה** לא יצאה החוצה, ורק מיעוט העצם גלוי אבל רובו מכוסה) או לרוב הקיפה (-שאם רוב היקף הבשר שסביב **לעצם** במקום השבר מגולה הרי היא טריפה, אבל אם רובו מכוסה אפילו אם רוב מקום השבירה מגולה, שיצא החוצה דרך נקב קטן, מותר), לכן צריך גם רוב עוביה וגם רוב הקיפה.

רב מבאר שאם העצם נשברה למעלה מהארכובה, אם רוב בשר קיים האבר והבהמה מותרים, ואם אין רוב בשר קיים שניהם אסורים, ואם נשברה למטה מהארכובה שזה המקרה במתני', אם רוב הבשר קיים שניהם מותרים, ואם לאו האבר אסור והבהמה מותרת. וכן הלכה. ושמואל סבר שבין למעלה מהארכובה בין למטה מהארכובה, אם רוב הבשר קיים שניהם מותרים, ואם לאו האבר אסור והבהמה מותרת, דכתיב "ובשר בשדה טריפה" להביא אבר ובשר המדולדלים. וחזר בו שמואל והודה לדברי רב.

ושלחו מארץ ישראל שהלכה כרב, והאבר עצמו מטמא במגע ובמשא דשחיטה עושה ניפול. ורב חסדא מקשה שמדברי ר"מ מבואר ששחיטה מטהרת גם אבר מדולדל ומבואר ששחיטה אינה עושה ניפול.

לרבי יוחנן ללישנא קמא מספיק או עור או בשר החופים את העצם, וללישנא בתרא עור מצטרף לבשר וצריך חצי עור וחצי בשר, כמו שהיה בגוזל שהכשירו רבי יוחנן בעור מצטרף לבשר, ורב נחמן דוחה שגוזל דינו שונה כיון שעורו רך ולכן העור נחשב כבשר.

ואם מכסים את העצם גידים רכים המצטרפים לבשר לכסות את רוב העצם, רבא אומר שזה כשר, שהרי רבי יוחנן אמר שגידים שסופם להתקשות נמנים עליהם בפסח לאכול מהם, ומבואר שדינם כבשר, ועוד שהרי התורה חסה על ממונם של ישראל. והגמ' שואלת שהרי לריש לקיש אין נמנים עליהם בפסח, ואף שאין הלכה כריש לקיש אלא

בשלש מקומות (-שקנין פירות לאו כקנין הגוף, וחליצת מעוברת לאו שמה חליצה, והמחלק נכסיו שלא כדיני ירושה צריך לכתוב לשון מתנה לכל אחד ואחד ולא מספיק פעם אחת), רבי יוחנן עצמו חזר בו וס"ל שכל דבר שסופו להקשות אזלינן בתר סוף.

ע"ז. אם נפלה חתיכה מהעצם דינו כנשברה העצם, ואין זה חמור יותר.

כמה ספיקות בדין בשר החופה את העצם שנשברה- יש להסתפק מה הדין כשהרוב בשר מתלקט מכמה מקומות, או שהוא מרודד וקלוש, או שהוא נרקב בשיעור שהרופא מסירו בסכין, או שהבשר ניקב בלא חסרון, או נסדק, או נקלף ואינו דבוק בעצם, ואת"ל שבנקלף בלא חסרון כשר יש להסתפק מה הדין אם ניטל השליש התחתון של עובי הבשר הסמוך לעצם ושני שליש העליונים עומדים באויר. ואם נחתך מעל השבר כמין טבעת, יסרוט שם ע"י עצם וע"י שיצא דם הבשר יתחבר, ואם הבשר התחיל להתחבר בחזרה כשרה, אבל אם יסרוט ע"י ברזל זה יעשה חריצים ומכאיב המכה.

דיני שליא

שליא בלשון חז"ל הכונה לכיס מלא נוזלים שבו גדל העובר, שכשמגיע זמן העובר לצאת הוא קורע אותו ויוצא, (בזמננו מכנים שליא גוש בשר ודם שאליו העובר מחובר בחבל הטבור, שהוא יוצא אחרי לידת העובר). ויבואר להלן האם הוא נותר באכילה ע"י שחיטת הבהמה לפני שיצא, והאם הוא מטמא מדין אוכל או מדין נבילה, והאם כשיצאה מקצת השליא לפני שחיטת האם מותרת השליא באכילה, או שחוששים שבתוך השליא היה הולד, וכן כאשר השליא קשורה לולד האם חוששים שבשליא היה עוד ולד או לא, ומה הדין בשליא של מבכרת האם יש בה קדושת בכורה או לא.

השוחט בהמה ומצא בה שליא, מותרת באכילה ע"י שחיטת האם, ואינה אבר מן החי, דכתיב "כל בבהמה תאכליו", ואינה מטמאה לא טומאת אוכלין דאינה נחשבת אוכל, ולא טומאת נבילות אם מתה הבהמה, ואם חישוב עליה לאוכלה מטמאה טומאת אוכלין אם נגעה בטומאה, דמחשבה משויא ליה אוכל, אבל לא טומאת נבילות דלאו בשר הוא אלא כשאר אוכל בעלמא.

ע"ז: שליא שיצאה מקצתה לפני שחיטת האם אסורה באכילה אע"פ שאין לומר שכל מיחוי הולד היה שם, דאין שליא בלא ולד ושמא באותו מקצת יצא הראש והרי הוא כילוד לפני השחיטה, ואסמכוה אקרא דכתיב "אותה" ולא שליתה. ואם השליא קשורה לולד שראשו ורובו בפנים, השליא מותרת, ואין חוששים לולד אחר, ואם אינה קשורה לולד שבפנים, לרבי אלעזר אסורה דחוששין לולד אחר, ולרבי יוחנן אף בזה מותרת מפני שתולים אותה בולד שבפנים, ורק כשאין ולד אסורה מפני שתולים שמיחוי הולד נמצא באותה שליא, ובבריייתא איתא שלרבנן דס"ל כל שאין בו צורת אדם אינו ולד המפלת מין בהמה חיה ועוף ושליא עמהם, בזמן שקשורה עמהם אין חוששים לולד אחר, ואם נפתח הקבר בלא דם דהויא לידה יבישתא טהורה, ואם אינה קשורה חוששים שיש כאן שתי ולדות, דשמא נימוח שפיר של שליא וזה היה ולד גמור נקיבה, ותשב עליו שבועיים כמו בלידת נקיבה, ושמא נימוחה שליתו של השפיר שבפנים ואין כאן ולד כלל וממילא אין לה כלל ימי טוהר, (אבל אם לא נמצאה צורה זו עימה נותנים לה עכ"פ ימי טוהר של זכר, דאין שליא בלא ולד, כמו במפלת שליא), ומבואר כרבי אלעזר.

טומאת עור- עור אינו מטמא טומאת אוכלים, אא"כ שלקו. וכן עור אינו מטמא טומאת נבילות, דכתיב "בנבלתה" ולא בעור או בעצמות או בגידין או בקרניים או בטלפים, ואפי' עשאם ציקי קדירה -שבישלם הרבה עם תבלין. ורב יצחק בר נפחא מסתפק אם עור חמור שהוא קשה ומאוס ששלקו (-בישלו הרבה מאד) מטמא טומאת אוכלין כשאר עורות, או דשאני עור חמור דמאיס.

הנאה מהשליא במבכרת או בקדשים- בהמה המבכרת שהפילה שליא מותר להשליכה לכלבים ולא חוששים שזו שלית בכור, דסמוך מחצה נקיבות למיעוט

היולדות נדמה כגון רחל שילדה מין עז, וכתיב "אך בכור שור" – עד שיהא הוא שור ובכורו שור, והוו להו זכרים מיעוטא ולמיעוטא לא חישינן. ובבהמת קדשים תיקבר, כיון שרוב הנולדים מקדשים הם קדושים, ואין קוברים אותה בפרשת דרכים כדרך המנחשים לקבורה שם שלא תפיל עוד, ואין תולים אותה באילן, משום דרכי האמורי -ניחוש, דכתיב "לא תעשה כמעשיהם.

ע"ת. דרכי האמורי- כל דבר שיש בו רפואה כגון משקה או סם או לחש שלוחש על המכה אין בו משום דרכי האמורי, וכל דבר שאין בו משום רפואה כגון דבר שעושים לא על החולי, כגון קבורת שליא בפרשת דרכים וכדומה שדומים לניחוש, יש בו משום דרכי האמורי. ואילן המשיר פירותיו מותר לטוענו באבנים כדי להכחיש את כוחו מפני שהפירות נושרים מרוב שומנו של האילן, וכן מותר לצובעו בסיקרא לסימן שהוא משיר פירותיו, כדי שאנשים יראוהו ויבקשו עליו רחמים. ומטעם זה מותר לתלות אשכול תמרים על דקל, דכל מי שאירע לו דבר צריך להודיע לרבים כדי שיבקשו עליו רחמים, כדמצינו במצורע "טמא טמא יקרא".

אותו ואת בנו

איסור שחיטת "אותו ואת בנו"

כתיב "ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד", ואיסור זה אוסר לשחוט באותו יום אם ובנה, ויש אוסרים גם אב ובנו, ובפרק זה יבואר באלו אופנים נאמר האיסור.

איסור אותו ואת בנו נוהג בארץ ובחו"ל דחובת הגוף נוהגת אף בחו"ל, ואף בזמן שאין בית המקדש קיים, בין בחולין בין בקדשים. (וע"ע לקמן דף פ') כמה אופנים בחולין וקדשים, מתי חייב מלקות או כרת ומתי פטור, ומתי השחיטה כשרה ומתי היא פסולה).

מנלן שאותו ואת בנו נוהג בקדשים ובחולין– דכתיב "שור או כשב או עז כי יולד וכו' ירצה לקרבן וכו', ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד", מכאן שנוהג בקדשים, וחולין גם בכלל האיסור, ד"שור" הפסיק הענין, ואין לומר שהאיסור הוא רק בחולין, דו' מוסיף על ענין ראשון.

ע"ח: איסור אותו ואת בנו נוהג גם בכלאים (-ורחל שילדה מן התיש ושחט אותה ואת בנה) **ובכוי**, אף שכלאים פסולים להקרבה, ואף שרבא אמר שבכל מקום שנאמר "שה" זה בא למעט כלאים דכתיב "שה כשבים ושה עזים" ולא כתיב שה כשבים ועזים, שמע מינה דלא מיקרי שה עד שיהו אביו ואמו כשבים או שניהם עזים, אבל אחד כשב ואחד עז לא הוי שה, הכא כתיב "**א**ן שה" לרבות כלאים, ולחלק (לומר שהחויב הוא לא רק כששחט שור ובנו ושה ובנו שלא אחד מהם) לומדים מהא דכתיב "בנו" בלשון יחיד, ואין לומר שהאיסור הוא כששחט שור ושה ובנו של אחד מהם, דכתיב "אותו", וחנניה (דלהלן) שלומד מ"אותו" דרשה אחרת, סובר כרבי יונתן שא"צ "או" בשביל לחלק וכל היכא דכתיב פלוני ופלוני משמע אז זה או זה, ורק היכא דכתיב "יחדיו" הכונה לשניהם, (ורבי יאשיה סובר שצריך "או" כדי לחלק, ובהא דכתיב "איש אשר יקלל את אביו ואת אמו" לומד רבי יאשיה לחלק מ"אביו ואמו קלל" שבתחילה סמך הקללה לאביו ובסוף סמך הקללה לאמו).

אותו ואת בנו בזכרים ובנקבות-

לרבנן איסור אותו ואת בנו נוהג רק בנקבות -אם ובנה ולא בזכרים דאין חוששים לזרע האב, ואם שחט זכר מותר לשחוט בנו ובתו, כדמצינו ששילוח הקן נוהג רק בנקבות דכתיב "והאם רובצת", ואין לדחות דשילוח הקן אינו נוהג אלא באינו מזומן דכתיב "יקרא" למעט עוף שלו, משא"כ אותו ואת בנו שנוהג גם במזומן וכיון שהוא חמור יחא נוהג גם בזכרים, דכיון דכתיב "אותו" אחד ולא שנים, לומדים משילוח הקן

שזה נוהג רק בנקבות. ואם תדחה לימוד זה ותאמר ש"אותו" זכר משמע, יש ללמוד מדכתיב "בנו" והיינו שיהיה כרוך אחריו, שזה נקבות.

ע"ט. ולחנניה האיסור נוהג אף בזכרים, ד"אותו" משמע זכר, ו"בנו" משמע נקיבה. ושמואל פסק כחנניה.

דיני פרדות הבאים מסוס וחמור

אסור להרביע ב' מיני בעלי חיים זה בזה דכתיב "בהמתך לא תרביע כלאים", וכן אסור לחרוש בשני מינים יחד דכתיב "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו". ולהלן יבואר מה הדין בבהמה שאביה ממין ואמה ממין אחר, האם היא נחשבת כמין אמה, או שחוששים לזרע האב, ונ"מ לדיני כלאים וחרשיה.

במי הם מותרים– הנולדים מסוס ונקיבה ואביהם חמור, לרבי יהודה אסורים בסוס ואסורים בחמור, אבל מותרים זה בזה, דאף אם חוששים לזרע האב מ"מ שניהם אביהם חמור, ולא אמרינן דאתי צד סוס ומשתמש בצד חמור ואתי צד חמור ומשתמש בצד סוס. אבל הנולדים מסוס ואביהם חמור אסורים באלו שנולדו מחמור ואביהם סוס, וכן אסורים במין אמם, דרבי יהודה מסתפק אם חוששים לזרע האב או לא, ונ"מ שהנולד מתערובת אסור עם אמו. ולחכמים כל מיני פרדות אחת הן, דס"ל כחנניה שחוששים לזרע האב, ושניהם בני סוס וחמור.

בדיקת מין האם– אפשר לבדוק את מין האם, שאם קולו עבה או שאזניו גדולות וזנבו קטן אמו היא חמור, ואם קולו צלול או שאזניו קטנות וזנבו גדול אמו סוס.

כלאים בפרדות– רבי אבא אמר לשמשו לקחת ב' פרדות שהם דומות זה לזה באזנים ובזנב, דס"ל שאין חוששים לזרע האב וממילא אם אחד אמו חמור והשני סוס הוי מנהיג בכלאים, וס"ל שסימנים שעל פיהם מחזירים אבידה דאורייתא, דאם זה תקנה דרבנן, זה דווקא בממון, דבאיסורא לא מצו מתקני.

דיני כוי וכלאים

הסוגיא דלהלן עוסקת בבעלי חיים שהם כלאים, והיינו שנולדו מתערובת של שני מינים, או בכוי הבא מן התיש ומן הצביה (ויש שיטה שכוי הוא בריה בפני עצמה), והגמרא מבארת האם נוהג בהם איסור אותו ואת בנו, ומצות זרוע לחיים וקיבה, והאם מותר לשוחטם ביום טוב, שכיון שאיסור אותו ואת בנו ומצות זרוע לחיים וקבה נאמרו בבהמה ולא בחיה, ומצות כסוי הדם נאמרה בחיה ולא בבהמה (ואם הוא ספק אין לשוחטו ביו"ט מפני שיהיה אסור לכסות את דמו ביו"ט), ממילא הדבר תלוי אם חוששים לזרע האב, והאם כאשר התורה אמרה שדינים אלו נאמרו בבעלי חיים מסוימים הכונה גם כאשר לא כולו מאותו המין (-שה ואפילו מקצת שה) או לא, האיסור נוהג רק ב"שה" שלם או גם במקצת (שה).

ע"ט: אותו ואת בנו בכלאים ובכוי-

איתא בברייתא שלחכמים איסור אותו ואת בנו נוהג בכלאים ובכוי הבא מן התיש ומן הצביה, אע"ג דכתיב "שור או כבש" ולא כתיב צבי ואיל, ולרבי אליעזר רק בבא מן העז ומן הרחל נוהג האיסור, ולא בכוי.

רב חסדא מבאר שהכוי שנחלקו בו אינו כמ"ד שהוא בריה בפני עצמה, אלא היינו בתיש הבא על הצביה וילדה בת והבת ילדה בן או בת והוא שחט את שניהם, שלרבנן אסור דחוששים לזרע האב ויש באם הזאת מקצת שה ו"שה" אמר רחמנא - אפי' מקצת שה, ולר"א אין חוששים לזרע האב. אמנם תיש הבא על הצביה וילדה ושחט את הצביה ובנה ביום אחד פטור לכו"ע, דהאיסור הוא בשה ובנו ולא בצבי ובנו. ואם צבי בא על תיישה וילדה ושחט את התישה ובנה חייב לכו"ע, דיש כאן "שה" ו"בנו" אפי' כל דהו.

מסקנת הגמ' (פ.) שגם חכמים וגם ר"א מסתפקים אם חוששים לזרע האב, וממילא בתיש הבא על הצביה לרבנן יש איסור, דדילמא חוששים לזרע האב ואמרינן "שה" ואפי' מקצת שה, ולר"א מותר, דאף אם חוששים לזרע האב לא אמרינן "שה" ואפי' מקצת שה. ובצבי

הבא על התיישה, לרבנן מלקים אותו, דאף אם חוששים לזרע האב יש כאן מקצת שה, ולר"א אסור דילמא חוששים לזרע האב, ואינו לוקה משום דלא אמרינן "שה" ואפי' מקצת שה.

שחיטת כוי וכסוי דמו ביו"ט– איתא במתני' שכוי אין שוחטין אותו ביו"ט מפני שא"א לכסות את דמו ולדחות יום טוב מספק אם שחטו, ואם שחטו אין מכסים את דמו. הגמ' שואלת שתיש הבא על הצביה מותר לשחוט את הולד ולכסות את דמו לכו"ע ד"צבי" ואפי' מקצת צבי, וצבי הבא על התיישה, לרבנן מותר לשחוט את הולד, אבל אסור לכסות את דמו דמספקא להו אי חוששין לזרע האב, אבל מלקות ליכא דהתראת ספק לאו שמה התראה ואין מלקות בלא התראה, ולר"א ישחוט לכתחילה ולא יכסה. ומסקנת הגמ' דמתני' איירי בצבי הבא על התיישה, ובין לרבנן ובין לר"א יש ספק אם חוששים לזרע האב, ואין שוחטין היינו לרבנן שמא חוששים וחייב בכסוי משום מקצת צבי, ושמא אין חוששים ואין אפי' מקצת צבי. ובתיש הבא על הצביה מותר לשחוט ולכסות לרבנן, דיש כאן ודאי מקצת צבי. וכן לר"א בתיש הבא על הצביה אסור לשחוט שמא חוששים לזרע האב וליכא אלא מקצת צבי ואין בו כסוי, ושמא אין חוששים וכולו צבי וחייב בכסוי.

זרוע לחיים וקיבה בכוי ובכלאים– לת"ק זרוע לחיים וקיבה נוהגים בכוי ובכלאים אף שאינם נוהגים בחיה דכתיב "אם שור אם שה", ולרבי אליעזר כלאים מעז ורחל חייבים במתנות, וכוי פטור. הגמ' אומרת שאם נאמר שרבנן מסתפקים אם חוששים לזרע האב ולרבי אליעזר אין חוששים לזרע האב, א"כ תיש הבא על הצביה, לרבי אליעזר פטור דלא אמרינן "שה" ואפי' מקצת שה, ולרבנן ג"כ יהיה פטור מחצי מפני שהוא רק חצי בהמה, ועל החצי השני נימא המוציא מחבירו עליו הראיה, ובצבי הבא על התיישה לרבנן חייב בחצי מתנות ולר"א יהיה חייב בכל המתנות. ומכח זה הגמ' מוכיחה שרבנן ור"א שניהם מסתפקים אם חוששים לזרע האב, ונחלקו בצבי הבא על התיישה, שלרבנן חייב לפחות בחצי מתנות, דאף אי חוששין לזרע האב אמרינן "שה" ואפי' מקצת שה, ולר"א פטור דלא אמרינן "שה" ואפי' מקצת שה, אבל בתיש הבא על הצביה פטור אף לרבנן, דשמא אין חוששים לזרע האב.

פ. מהו כוי– לת"ק כוי הוא איל הבר, וכן סובר רב נחמן. וי"א שכוי הוא הבא מן התיש ומן הצביה. ולרבי יוסי כוי הוא בריה בפני עצמה ואינו כלאים (דס"ל שחיה ובהמה אינם מתעברים זה מזה), ולא הכריעו חכמים אם הוא חיה או בהמה, וכן סובר רב יהודה, אמנם רב יהודה מודה שרבי אליעזר וחכמים סברים שכוי בא מכלאי בהמה וחיה, וחיה מתעברת מבהמה. ולרשב"ג כוי הוא מין בהמה, ובית דושאי היו מגדלים מהם עדרים.

דין עיזי יער– לרב המנונא הם כשרים למזבח, דס"ל כרבי יצחק שהפסוק מנה את עשר הבהמות המותרות באכילה "שור שה כשבים ושה עיזים איל צבי ויחמור אקו ודישון ותאו וזמור" ואין לנו עוד בהמות וחיות כשרות בעולם, ומכך שלא נמנו בחיה מבואר שהם בהמות, ואין לדרוש פרט וכלל שהכלל בא להוסיף על הפרט, דא"כ למה צריך עשר פרטים, והגמ' שואלת אולי הם ממין אקו או תאו או זמר. ואמימר התיר את חלבם דס"ל שזה חיה, ואבא בריה דרב מנימין מסתפק אם הם כשרות למזבח, ורב הונא בר חייא אמר שהם מותרות כיון שזה ממין עז, (ורק בשור הבר לחכמים הוא מין בהמה, דתאו מתרגמים תורבלאה, ולרבי יוסי הוא מין חיה שהרי הוא נכתב בין החיות), והגמ' שואלת שמא הוא ממין אקו או תאו או זמר.

אותו ואת בנו בחולין וקדשים בפנים ובחוץ

הסוגיא דלהלן (מתני' ע"ח. והגמרא כאן) עוסקת ביי"ב מקרים של שחיטת שתי בהמות בזה אחר זה ששייך לעבור בהם על ג' איסורים, אותו ואת בנו, חולין בעזרה, ושחוטין חוץ. איסור אותו ואת בנו נוהג בין בחולין ובין בקדשים, החיוב עליו הוא מלקות, אבל הבהמה מותרת באכילה. שחיטה בעזרה אסורה רק בחולין, ואין עליה מלקות מפני שזה איסור עשה, אבל הדבר

פוסל את הבהמה מאכילה. שחיטה מחוץ לעזרה אסורה רק בקדשים, והעונש על זה הוא מלקות וכרת. אמנם בהמה שאמה או בתה נשחטו ביום זה, מלבד איסור אותו ואת בנו חל עליה ג"כ דין 'מחוסר זמן' לפוסלה לקרבן, דבר הגורם שלא יהיה בה איסור קדשים בחוץ, ומאיך זה גורם לאיסור נוסף לשוחטם בפנים. ולהלן יבוארו י"ב המקרים ששייכים בזה, ובכל מקרה יבואר האם השחיטה כשרה או לא, ומהו העונש של השוחט.

השוחט חולין בחוץ אותו ואת בנו, שתי הבהמות כשרות לאכילה, אבל השוחט חולין בפנים שתיהן פסולות משום חולין שנשחטו בעזרה, ובקדשים השניה פסולה אפי' שחטה בפנים משום מחוסר זמן, והראשונה פסולה אם שחטה בחוץ משום שחטי חוץ. ולענין עונש השוחט, בין בחולין בין בקדשים בין בפנים בין בחוץ חייב מלקות על השניה משום אותו ואת בנו, אבל אינו חייב כרת משום שחטי חוץ, דכיון שנשחטה אמו אין הבן ראוי להשחט בפנים, דפסול משום מחוסר זמן, ואין חייבים משום שחטי חוץ אלא בראוי לפנים, דכתיב "ואל פתח אהל מועד לא הביאו". ועל הראשונה אם היא חולין, או בקדשים ושחטה בפנים, ליכא עונש, ואם היא קדשים ושחטה בחוץ חייב מלקות וכרת משום שחטי חוץ. (מתני' ע"ח.).

ולרבי שמעון דס"ל ששחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה דקתני (פ"א:) רבי שמעון פוטר בשור הנסקל אינו לוקה על השני אם שחיטת הראשון אינה ראויה, וכגון שהראשון היה קדשים בחוץ דהוי כהריגה כיון דאינו שחיטה ראויה, ואם שחט את השני שהוא קדשים בחוץ חייב גם כרת דלענין שחטי חוץ התורה מחייבת גם בשחיטה שאינה ראויה, משא"כ בשאר דברים, ואם שחט את השני בפנים בלא זריקה אינו לוקה, דהוי שחיטה שאינה ראויה כיון שכל כמה שלא זרק את הדם אין הבשר מותר באכילה, ויש בזה חידוש שלא אומרים שכיון שבנחר בהמה וזרק את דמה זה לא מתיר את הבשר, וא"כ זו שחיטה ראויה, קמ"ל.

פ: מלקות משום מחוסר זמן - השוחט קדשים בפנים אחר שחיטת האם, י"א שלוקה גם משום מחוסר זמן לגבוה שחייב על השחיטה אע"פ שאינה הקרבה, דילפינן מ"ושוור ושה שרוע וקלוט וכו' " שכל הפסולים שנאמרו בשור ושה הרי הם ב"לא ירצה", (ובמתני' לא נשנו לאוים נוספים אלא רק במקום שאינו עובר על "אותו ואת בנו"). ולרבי זירא אינו לוקה על לאו זה מפני שהוא עשה, דכתיב "שבעת ימים יהיה עם אמו וביום השמיני תתנו לי", ולא הבא מכלל עשה הוא עשה, (ומהא דכתיב "ומיום השמיני והלאה ירצה" לומד רבי אפטוריקי שבליל שמיני ראוי להקדישו, ולהקרבה הוא ראוי רק ביום השמיני).

פ"א. עוד בשיטת ר"ש בדין אותו ואת בנו בקדשים - רב המנונא אמר שלר"ש אין איסור אותו ואת בנו שייך בקדשים כלל, דכל שחיטת קדשים נחשבת אינה ראויה. ורבא מביא שדעת ר"ש שאם שחט קדשים בפנים ואח"כ שחט את בנו קדשים בחוץ, עובר בלא תעשה של שחטי חוץ על השני אע"פ שאינו בכרת כיון שאינו ראוי לפנים, ואי נימא שלר"ש אין איסור אותו ואת בנו בקדשים למה אינו חייב כרת. ולכן מבאר רבא שלר"ש אין מלקות על אותו ואת בנו בקדשים, דכיון שבלא זריקה לא הותר הבשר, הוי התראת ספק על השחיטה שמא לא תבוא לידי זריקה והויא שחיטה שאינה ראויה, והתראת ספק לא שמה התראה. רש"י מקשה שאין כאן אפילו התראת ספק, דהשני פסול משום מחוסר זמן מדין אותו ואת בנו ואינה שחיטה ראויה, ולכן גורס רש"י שאין מלקות אותו ואת בנו נוהג בקדשים, דאם הראשון נשחט כדין חל על השני איסור אותו ואת בנו ושחיטת השני אינה ראויה כיון דהוי מחוסר זמן. ומטעם זה אף אם הראשונה חולין אין לוקה על הקדשים, אבל אם הראשונה קדשים והשניה חולין לוקה על השניה.

פ"א: עוד אמר רבא שאם הקדשים הם עולה, דהוי שחיטה שאינה מתירה לאכילה, אף אם שחט עולה וזרק

דמה ואח"כ שחט חולין אינו לוקה. ולרבי יעקב חייב, דאכילת מזבח שמה אכילה, דכתיב "ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו", בשתי אכילות הכתוב מדבר לענין פיגול אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח שאם שחט ע"מ לאכול חוץ לזמנו או ע"מ להקטיר חוץ לזמנו הוי פיגול.

שחיטות שאין בהם איסור אותו ואת בנו

כתיב "אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד", מכאן שאיסור זה שחייבים עליו מלקות נוהג רק ב'שחיטה' ולא בהריגה בצורה אחרת, כמו כן רבי שמעון שסובר ששחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה, ממילא אין בה איסור אותו ואת בנו, ולפ"ז יבואר להלן בכמה אופנים האם חייב בהם משום אותו ואת בנו או לא.

שחיטה שאינה ראויה - השוחט ונמצא טריפה, או שור הנסקל לאחר שנגמר דינו שהוא אסור באכילה אפילו אם שחטו, לחכמים חייב משום אותו ואת בנו, ולר"ש פטור כיון דהוי שחיטה שאינה ראויה.

הריגה - השוחט ונתנבלה בידו שלא מדעת, והנוחר והמעקר סימנים מדעת, פטור משום אותו ואת בנו אפילו לרבנן, דליכא שחיטה כלל, משא"כ לעיל דאיכא שחיטה מעלייתא ודבר אחר גרם לה ליפסל.

השוחט לשם עבודה זרה, אם הראשונה לשם עבודה זרה והשני לשולחנו, לרבנן חייב דדנים אותו בתחילה על השחיטה השניה ומלקים אותו משום אותו ואת בנו, ואח"כ דנים אותו על הראשונה והורגים אותו, אי נמי בשני בני אדם, ולר"ש פטור, ואם השניה לשם עבודה זרה, אף לרבנן פטור, דקם ליה בדרבה מיניה, ואם התרו בו משום אותו ואת בנו ולא משום עבודה זרה, לרבי יוחנן לוקה דס"ל שחייבי מלקות שוגגין אין בהם דין 'אינו לוקה ומשלם' כיון שבפועל אינו לוקה, וכן בחייבי מיתות שוגגין, ולריש לקיש כיון שאם התרו בו פטור, אף בלא התרו בו פטור. ומחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש היא בין בממון יחד עם מיתה או מלקות, ובין במלקות יחד עם מיתה.

השוחט פרת חטאת -פרה אדומה, שאינה לאכילה, במתני' איתא שלחכמים חייב משום אותו ואת בנו ולר"ש פטור, ואמור רבי יוחנן שזו אינה משנה, דבפרת חטאת אף לר"ש חייב, דחשיב שחיטה הראויה, כיון שהיתה לה שעת הכושר להאכילה אף לעצמו משנשחטה, דאפשר לפדותה אם מצא נאה הימנה אפילו כבר נשחטה והיא על גב מערכתה, וקסבר כל העומד לפדות כפדוי דמי וקרינן ביה שאתה יכול להאכילו לאחרים, דמהאי טעמא פרה מטמאה טומאת אוכלין אף שלר"ש איסורי הנאה כגון שור הנסקל ופטר חמור אין מטמאין טומאת אוכלין, דכתיב "מכל האוכל אשר יאכל" - אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל. ואף שבלאו הכי פרה אדומה מטמאה אדם ובגדים, נ"מ בבשר שחיפהו בפחות מכביצה בצק, אי משוית לה אוכל הפרה מצטרפת לבצק והבצק מקבל טומאה אם יגע בטומאה, ומטמא שאר אוכלין, אבל אם אינה נחשבת אוכל אין הבצק מקבל טומאה כיון דלית ביה שיעורא, ואם אוכלין אחרים נגעו בבצק ולא בנבילה אינם מקבלים טומאה.

פ"ב. השוחט עגלה ערופה במתני' איתא שלחכמים חייב משום אותו ואת בנו ולר"ש פטור. הגמרא שואלת מהא דאיתא בסוטה שאם נמצא ההורג לפני עריפת העגלה תצא ותרעה בעדר כשאר חולין, ומבואר שאינה נאסרת מחיים ואם שחטה מותרת. הגמרא אומרת שריש לקיש ורבי ינאי סוברים שעגלה ערופה נאסרת מחיים משעת ירידתה לנחל איתן, וממילא לר"ש אם נשחטה אח"כ זו שחיטה שאינה ראויה, (ולריש לקיש גם ציפורי מצורע שהם אסורים בהנאה נאסרים משעת לקיחה עד שישלח את הצפור החיה גזירה שוה 'קিחה קיחה' מעגלה ערופה, אמנם עגלה ערופה אינה נאסרת משעת לקיחה אלא משעת ירידתה לנחל איתן, כיון שיש זמן אחר לאוסרה, אבל ציפורי מצורע אין זמן אחר לאוסרם). ולרבי יוחנן אין עגלה ערופה נאסרת אלא משעת שחיטה (וה"ה ציפורי מצורע, והמשולחת מותרת, דכתיב "ושלח את הצפור החיה" ולא אמרה תורה שלח לתקלה), וממילא משנתינו אינה משנה, דגם לר"ש הוי שחיטה ראויה.

עוד בדיני איסור אותו ואת בנו

שנים שקנו פרה ובנה, לענין דיני ממונות מי שקנה ראשון קודם לשחוט אם בא לבית דין שבא האחד לשחוט והשני אומר אני צריך יותר ממך, הראשון קודם, שעל מנת כן לקח, דאם בעה"ב לא היה מוכר לשני הוא קודם לבעה"ב, ואם קדם השני ושחט, הרי זה זריז מפני שעיי"ז נמנע מאיסור, ונשכר במה שהוא יכול לאכול את הבשר.

אע"ג דכתיב "אותו ואת בנו", מ"מ אסור לשחוט את הבן ואח"כ את האם, דכתיב "לא תשחטו" בלשון רבים, ואין לומר דקאי אשוחט אם ושני בניה פשיטא שחייב על כל אחת, ואי בפרה ובתה ובת בתה נמי פשיטא, דתרוויהו אותו ואת בנו נניהו, ולא כתיב "לא תשחוט", ואף דאיצטריך קרא לומר **ששניים ששחטו** אחד אותו ואחד את בנו חייבים, א"כ לכתוב קרא לא ישחטו שמשמע שהיא ובנה לא ישחטו לא ע"י אחד ולא ע"י שנים, ומדכתיב "לא תשחטו" דמשמע ששניהם עוברים איסור, שמע מינה תרתי.

מתי לוקה ארבעים ומתי לוקה שמונים-

השוחט פרה ואח"כ שני בניה, לוקה שמונים, דיש כאן שני אותו ואת בנו, אבל השוחט שני בניה ואח"כ אותה, לוקה ארבעים דאין כאן שחיטת איסור אלא אחת, ולסומכוס לוקה שמונים.

השוחט פרה ואח"כ שחט את אמה ואח"כ שחט את בתה לוקה שמונים.

השוחט פרה ואח"כ את בתה ואח"כ את בת בתה לוקה שמונים, אבל אם שחט אותה ואח"כ את בת בתה שעדיין אין כאן איסור, ואח"כ שחט את בתה שיש בזה שני איסורים, אחד מצד אמה ואחד מצד בתה, לוקה ארבעים מפני שעבר על לאו אחד ויש כאן התראה אחת ומעשה אחד, ולסומכוס לוקה שמונים.

הגמ' מסתפקת אם שיטת סומכוס שגם מי **שאכל שתי זיתי חלב בהעלם אחד** שלא נודע לו בינתיים שחטא, בשוגג חייב ב' חטאות, וה"ה שבהתראה אחת ובלאו אחד לוקה שתי מלקיות, או שרק כאן חייב שתיים משום שהגופים מחולקים -שע"י שתי פרות באין לו שתי המלקיות. ורב יוסף רוצה לפשוט כמו הצד הראשון, והגמ' דוחה את ראיותיו.

הזורע כלאים ב' פעמים אם זה היה בזה אחר זה ובב' התראות חייב שתיים, (כמו שנזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת, ואם התרו בו אל תשתה אל תשתה חייב על כל אחת ואחת), ואם זה היה בבת אחת ובהתראה אחת, לרבנן לוקה אחת, ולסומכוס זה תלוי בספק הנ"ל. ומהא דאיתא בברייתא שהזורע כלאים כלאים לוקה, אין ראייה שלסומכוס לוקה שתיים, די"ל שזה לרבנן, וקמ"ל שאם זרע חיטה וחרצן וכן שעורה וחרצן לוקה שתיים, ולאפוקי מרבי יאשיה שסובר שאין חיוב אלא בזורע חיטה ושעורה וחרצן במפולת יד.

האוכל ב' גידים מב' ירכותיה של הבהמה, לת"ק שניהם אסורים, ואם אכלם בב' התראות לוקה שתיים, (ולסומכוס הדבר תלוי בספק הנ"ל), ולרבי יהודה שסובר שרק גיד אחד אסור באיסור גיד הנשה, וקאמור שהדעת מכרעת שהוא של ימין, והגמרא מסתפקת אם פשיטא ליה שזה של ימין וכוונתו לדעת תורה, או דמספקא ליה וכוונתו לדעת נוטה, ואם מספקא ליה אינו לוקה כלל, דס"ל שהתראת ספק לא שמה התראה, (ונ"מ באחד שנולד מאשה שנישאת בתוך ג' חודשים לגירוישה ויש ספק אם הבן הוא מהראשון או מהשני, **והכה או מקלל את שניהם**, שאם עשה זאת בבת אחת חייב דהתראת ודאי היא, אבל בזה אחר זה פטור משום דהוי התראת ספק, ולרבנן חייב דס"ל התראת ספק שמה התראה), אמנם יש תנא שסובר בשם רבי יהודה שהתראת ספק שמה התראה (וס"ל שאין לוקין על "ולא תותירו ממנו עד בוקר", משום שניתקו הכתוב לעשה דכתיב "והנותר ממנו עד בוקר באש תשרופו" ולא הניתק לעשה אין לוקין עליו, ולא משום דהוי התראת ספק. ולרבי יעקב אין

לוקים בנותר משום שזה לאו שאין בו מעשה שישב לו ולא אכל), ולדבריו לוקה אחת אף בזה אחר זה.

פ"ג, עוד מצינו בברייתא שהאוכל ב' גידים מב' ירכות של ב' בהמות, והיינו הירכיים הימניות, ומהא פשטינן דפשיטא ליה לרבי יהודה ששל ימין נאסר, לת"ק לוקה שמונים, ולרבי יהודה לוקה ארבעים. הגמ' אומרת שאין מכאן ראיה ססומכוס סובר שאפי' בבת אחת לוקה שמונים, די"ל דאיירי בזה אחר זה, ומ"מ לרבי יהודה לוקה ארבעים משום דאיירי שאין בו כזית ורק באחד מהם יש כזית, שלת"ק חייב משום דהוי בריה ובריה אינה צריכה שיעור, ולרבי יהודה פטור דלא חשיב בריה אלא כחתיכה מהבהמה.

בד' פרקים בשנה צריך המוכר להודיע ללוקח שמכר את אמה או את בתה, והיינו בזמן שדרך לעשות סעודות וסתם הלוקח בהמה אינו לוקח אלא לשוחטה מיד, בערב יו"ט האחרון של סוכות שהיו מרבים בשמחה מפני שהוא רגל לעצמו וחביב עליהם, ובערב יו"ט ראשון של פסח, ובערב עצרת, ובערב ראש השנה. ולרבי יוסי הגלילי בגליל צריך להודיע גם בערב יום הכיפורים. ורבי יהודה אמר שרק אם מכר את הראשון באותו יום צריך להודיע, אבל אם לא מכרם באותו יום א"צ להודיע שאני אומר אתמול שחט ראשון, אא"כ מכר את שניהם לחתן ולכלה, (והתנא נקט שמכר את האם לחתן ואת הבת לכלה, כדי לאשמועינן אגב אורחיה שדרך לטרוח עבור החתן ולעשות לו סעודה יותר מעבור הכלה).

ובד' פרקים אלו אם הטבח קיבל דינר מהלוקח כדי לתת לו בשר בשווי דינר, חייב לשחוט אפי' שור ששוה אלף דינרים, וממילא אם השור מת הלוקח מפסיד את הדינר, משא"כ בשאר ימות השנה דבעינן משיכה וכל זמן שלא משך יכול הטבח לחזור בו, ואינו חייב לשחוט, וממילא אם השור מת אין הלוקח מפסיד. וכל זה כשהמוכר זיכה ללוקח ע"י אחר, ורק בימים אלו הוי זכות דהא לא סגי ליה בלא בשר, וזכין לאדם שלא בפניו דאנן סהדי דניחא ליה, ובשאר הימים חוב הוא לו להוציא הוצאות, ואין חבין לאדם שלא בפניו דאין אדם נעשה שליח לחבירו שלא מדעתו להפסידו, אבל כשמשך מפסיד הלוקח גם אם הבהמה מתה בשאר ימות השנה. ולרבי יוחנן אף אם לא משך ולא זיכה יכול לחייב את הטבח לשחוט, דמדאורייתא מעות קונות שאחרי שנתן מעות למוכר אין אחד מהם יכול לחזור בו, דכתיב "ונתן הכסף וקם לו", ולא תיקנו משיכה אלא כדי שאם תהיה בבית המוכר יטרח המוכר להציל ולא יאמר לו נשרפו חיטך בעליה, אבל סתם מושך לוקח את הפירות לביתו, ובד' פרקים אלו העמידו חכמים דבריהם על דין תורה.

יום אחד דכתיב באותו ואת בנו, **היום הולך אחר הלילה**, שאם שחט בלילה אסור בלילה וביום שלאחריו, ואם שחט ביום מותר בלילה, דאין הלילה הולך אחר היום, ד'לפינן מ"ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד" דכתיב במועשה בראשית, אף שבקדשים הלילה הולך אחר היום דכתיב "ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בוקר" ומבואר שהלילה שלאחריו נקרא יום קרבנו עד בוקר. ורבי לומד מ"יום אחד", שיש יום מיוחד -ימים מיוחדים שהמוכר בו צריך להודיע דקרי ביה "לא תשחיתו" – לא תגרום לה להשחט בימים הללו, אי נמי מדכתיב "יום אחד" דמשמעו יום מיוחד, ולמה הוא מיוחד אם להטעין כרוז, והיינו בד' פרקים וכן"ל.

כסוי הדם

מצות כסוי הדם

כתיב "ואיש איש וכו' אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו וכסהו בעפר", והיינו שהשוחט חיה או עוף (לאפוקי בהמה) חייב לכסות את דמו בעפר, ובפרק זה יבוארו פרטי דיני מצוה זו.

פ"ג: כסוי הדם נוהג בארץ ובחוצה לארץ, בפני הבית ושלא בפני הבית, בחיה ובעוף, במזומן ובשאינו מזומן.

כסוי הדם הוא בין מלמטה בעפר תיחוח ולא בקרקע קשה, בין מלמעלה, דכתיב "וכסהו בעפר" ולא כתיב וכסהו עפר.

למה אין מצות כסוי הדם בקדשים

מבואר במתני' שמצות כסוי הדם לא נוהגת בקדשים, ולכאורה כיון שחיה אינה קריבה, הדבר שייך רק בחטאת ועולת העוף, והגמרא שואלת מה הטעם לדין זה, והרי במציאות ניתן לקיים מצות כסוי הדם בעזרה, ומבארת דמיירי בקדשי בדק הבית וכו"ש, או דמיירי בקדשי מזבח ויש ילפותא מיוחדת לפוטרם, וכדלהלן.

כסוי הדם נוהג בחולין, אבל לא בקדשים -חטאת העוף ועולת העוף. מתנ"י.

אין לומר שהטעם שכסוי הדם לא נוהג בקדשים משום שצריך לכסות גם מלמטה וכן"ל, ואם יבטל את העפר על המזבח הוא מוסיף על הבנין, וכתיב "הלא בכתב מיד ד' עלי השכיל" שאורך ורוחב וגובה הבנין נמסר לדוד על פי נביאים, ואם לא יבטלו הוי חציצה בין הדם למזבח ונמצא שלא נמצה דמו בקרי המזבח, וממילא כיון שא"א לכסות מלמטה אינו מכסה גם מלמעלה, שאף שהשוחט בהמה ואח"כ חיה חייב לכסות אע"פ שלא שם עפר למטה, (ואם שחט חיה ואח"כ בהמה פטור מפני שדם בהמה למעלה ומה יכסה), שאני התם שהוא ראוי לכסוי גם מלמטה, וכדאמר רבי זירא שכל הראוי לבילה (-מנחה של שישים עשרון בכלי אחד) אין בילה מעכבת בו, ושאינו ראוי לבילה (-שישים ואחד עשרונים בכלי אחד) בילה מעכבת בו, דהתורה אמרה להביא מנחה שראויה להבלל, וה"ה הכא היה ראוי לתת עפר על דם הבהמה לפני ששחט את החיה, ולכן כשר, אבל במקודשין שאינו יכול לתת עפר למטה, זה מעכב, דאכתי מדוע לא יגרור את הדם מהמזבח לאחר הזאה ויתננו למטה ויכסנו, כמו שבדם הניתז למרחוק חוץ לגומא ששוחט בה ושעל הסכין גוררו ומכסה אותו. ועיין לקמן בביאור ג' בישוב קושיא זו.

פ"ד. ביאור א'- איירי בקדשי בדק הבית -עופות שהקדישם לבדק הבית ושחטם שהם אסורים בהנאה, ואין בהם כסוי משום דס"ל לרבי כר"ש ששחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה, ואינו יכול לפדותם שיהיו מותרים באכילה ואח"כ לכסות, ודלא כר"מ דס"ל ששחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, ואף שר"ש סובר שקדשי בדק הבית אינם צריכים העמדה והערכה, בזה סובר רבי כר"מ שהכל (-בין קדשי מזבח שנפל בהם מום בין קדשי בדק הבית) היו בכלל העמדה והערכה, -אין פודים את הקדשים לאחר מיתה משום דכתיב "והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריך אותה הכהן", ולאחר מיתה אינה יכולה לעמוד.

ביאור ב'- מתני' כר"ש, וא"צ העמדה והערכה, ומ"מ לומדים מ'ושפך וכסה" שאינו חייב כסוי אלא המחוסר שפיכה וכסוי, ולא המחוסר גם פדיון.

ביאור ג'- איירי בקדשי מזבח, ולומדים מדכתיב "ושחט וכסה" שאינו חייב כסוי אלא המחוסר שפיכה וכסוי, ולא המחוסר גם גרירה.

ביאור ד'- למד בר רב אשי לומדים מ'חיה או עוף" שכמו שחיה בסתמא אינה קודש דאינה ראויה להקרבה, כך עוף אינו קודש. ואין לומדים למעט דבר שיש במינו קודש כגון תורים ובני יונה ואף של חולין לא יצטרכו כסוי, מפני שכמו שבחיה כל מיני החיות חייבות בכסוי הדם שהרי אין בהם קדושה, כך גם כל מיני העופות חייבות בכסוי הדם, אמנם רק עופות חולין חייבות כמו בחיה.

דם בהמה אינו טעון כסוי, (אף שחיה בכלל בהמה לסימנים שהתורה לא כתבה במפורש את סימני החיות הכשרות, אלא "כל בהמה מפרסת פרסה" וכו'), דכתיב בדם בהמה "על הארץ תשפכנו במים", שדינו כמים שאינם טעונים כסוי. ומ"מ אי אפשר לטבול בדם בהמה אע"פ שהוא נקרא מים, דכתיב "אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור", ויש בפסוק זה ג' מיעוטים ד"מים" קאי על מעין ועל בור ועל מקוה, חד למעט שאר משקין, חד למעט שאר משקין שנתנם במקום מדרון ונעשו זוחלין -שהזחילם למקוה, דלגבי מים השאיבה

מטהרת ברביה והמשכה, שאם רבו מי גשמים עד כ"א סאים, ממושיך לתוכם י"ט סאים שאובים בזחילה, וחד למעט דם בהמה.

אף עופות שלא צדים אותם (כגון אווזים ותרנגולים) חייבים בכסוי הדם, דכתיב "אשר יצוד **צייד**" מכל מקום, והא דכתיב יצוד, לימדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר תדיר אלא בהזמנה הזאת כאילו הוא צריך צידה, כדי שלא יעני.

דרך הנהגת האדם בממונו ובמאכלו

הגמרא מביאה כמה הנהגות חשובות שינהג האדם באכילתו ובממונו, דינים הנלמדים מן הפסוקים בהם 'לימדה התורה דרך ארץ', וכן כמה 'הלכות דרך ארץ' שאמר רבי יוחנן.

כמה בשר ראוי לאכול - לא יאכל אדם בשר אלא לתאבון, דכתיב "כי תאוה נפשך לאכול בשר", ולא יקנה מן השוק ויאכל דכתיב "וזבחת מבקרך ומצאנך", ולא יזבח כל בקרו וצאנו ויאכל דכתיב "**מבקרך ומצאנך**". ולמד מזה רבי אלעזר בן עזריה שמי שיש לו רק מנה יקנה לקדרתו ליטרא ירק, ומי שיש לו י' מנה יקנה ליטרא דגים, ומי שיש לו ג' מנה יקנה ליטרא בשר, (ויאכלו דגים או בשר מערב שבת לערב שבת), ומי שיש לו ק' מנה ישפתו לו קדירה בכל יום. ואמר רבי יוחנן שדין זה הוא לבריאים, אבל כגון אנו אפי' מי שיש לו פרוטה יקנה בה דגים ובשר ולא יסגף עצמו בעינוי ויצטרך לבריות, ורב נחמן שהיו בדור שאחרי רבי יוחנן, ותמיד העולם מתנוון והולך אמר שכגון אנו אפילו אם אין לנו פרוטה עלינו להיות לוויים ואוכלים.

כתיב "כבשים ללבושך (-מגז כבשים יהיה מלבושך – קנה לך צאן ויהיה לך הגיזים ללבוש), ומחיר שדה עתודים (לעולם ימכור אדם שדה כדי לקנות עתודים -צאן, שיהיה לו מהם חלב לפרנסה וגיזים ללבוש, ולא איפכא, מפני שמגיזתם יהיה לו מלבוש), ודי חלב עיזים (דיו לאדם שיתפרנס מלב גדיים וטלאים שבתוך ביתו ולא ישחטם לאוכלם), ללחמך וללחם ביתך (לחם האדם קודם ללחם ביתו), וחיים לנערותיך" (שלא ירגיל את בנו בשר ויין אלא ילמדם דרכי חיים להסתפק במזונות קלים).

פ"ד: הרוצה שיתעשר יעסוק בבהמה דקה, שמעשירה את בעליה, דכתיב "ועשתרות צאנך".

עדיף לשתות כוס של מכשפות מאשר כוס של מים פושרים, שהם בכלי מתכות, ולא שם בהם שרשי עשבים ותבלין, ולא הרתיחם מתחילה, אבל בכלי חרס או ששם בהם שורשי עשבים ותבלינים או שהרתיחם מתחילה, אינם מזיקים.

מי שהיו לו אביו מעות ורוצה לאבדם -והיינו שמי שלא טרח בממון וקל בעינוי לאבדו זהו איבודו, ילבש בגדי פשתן הבאים מרומי שהם יקרים, וישתמש בכלי זכוית לבנה, וישכור פועלים שיחרשו עם השוורים שלו (-דנפיש פסדייהו שהם יוליכו השוורים ע"ג גפנים ונטיעות ויקלקלו עי"ז אותם ואת השוורים) ולא ישב עמם, וממילא לא יחושו לא לקלקול השוורים ולא להצלחת המלאכה, ולמדנו מזה להזהר מדברים אלו הגורמים לאיבוד הממון.

טוב איש חונן דלים ומלווה להם, וטוב זה שיכלכל דרכיו במשפט לפי היכולת הוא עומד על צרכיו, ולא בכל תאות ליבו, לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה שיש לו -פחות מהיכולת, וילבש ויתכסה במה שיש לו -לפי היכולת, ולא יתבייש, ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו, מפני שהם תלויים בו והוא תלוי בקב"ה.

כסוי הדם בכוי - כוי חייב בכסוי הדם מספק, אך אין שוחטין אותו ביו"ט, ואם שחטו אין מכסים את דמו דמספק אין מחללים יו"ט. רבי יוסי לומד דין זה מק"ו, דאם מילה שודאה דוחה שבת, ספיקה כגון בגולד בין השמשות שהוא נימול בספק תשיעי אינו דוחה יו"ט שאם חל יו"ט בתשיעי הוא נדחה לעשרי, דמילה שלא בזמנה אינה דוחה, כ"ש כסוי הדם שאין ודאו דוחה שבת (והיינו השוחט לחולה שיש בו סכנה בשבת, דהא קתני דומיא דמילה שהיא ברשות), שאין

ספיקו דוחה יו"ט. ואין לומר שתקיעת שבת בגבולין תוכיח שודאה אינו דוחה שבת אבל ספיקה דוחה יו"ט (והיינו ספק איש ספק אשה, ורבי יוסי לטעמיה שאשה יכולה לתקוע אע"פ שאינה חייבת ואין בזה משום חילול יו"ט, כמו שמצינו שלרבי יוסי אשה יכולה לסמוך אע"פ שאינה חייבת ולא אמרינן שהיא עובדת עבודה בקדשים, אבל בספק יו"ט ודאי אפשר לתקוע, שהרי אפי' בודאי יו"ט אפשר לתקוע), דאיכא למיפרך מה לתקיעת שופר שכן ודאה דוחה שבת במקדש, אבל כסוי הדם לעולם אינו דוחה שבת. ור"א הקפר דוחה את דברי רבי יוסי, דמה למילה שאינה נוהגת בלילות, משא"כ כסוי הדם שנוהג גם בלילות.

דיני שחיטה שאינה ראויה

לעיל (פ"א) נתבאר שלרבי שמעון שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה ואין בה איסור אותו ואת בנו, ולהלן יבואר מה הדין בשחיטה שאינה ראויה במצות כסוי הדם ובדינים נוספים.

פ"ה. כסוי הדם בשחיטה שאינה ראויה– השוחט ונמצאת טריפה, או ששחט לעז², או ששחט קדשים בחוץ או חולין בפנים, או חיה ועוף הנסקלים כגון שנרבעו ונגמר דינם ושחטם, ר"מ מחייב, וחכמים פוטרים דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה, ואע"ג דבכיסוי כתיב שפיקה, "אשר יאכל" כתיב. טעמא דר"מ דיליף שחיטה שחיטה משחוטי חוץ, שכמו ששם שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, ה"ה בכסוי הדם שמה שחיטה. ור"ש (שרבי מסכים עם דבריו ושנאו בלשון חכמים) לומד מ"אשר יאכל" דבעינן שחיטה ראויה, ור"מ ממעט מזה עוף טמא, ולר"ש כמו שבעוף טמא פטור מלכסות מפני שאינו ראוי לאכילה, ה"ה בכל שחיטה שאינה ראויה.

וכן מצינו לגבי איסור **אותו ואת בנו** שרבי הסכים עם דברי ר"מ שאוסר גם בשחיטה שאינה ראויה, ושנאו בלשון חכמים. דר"מ למד שחיטה שחיטה משחוטי חוץ ששחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה דכתיב "דם שפך". ור"ש לומד מ"וטבוח טבח והכן" דבעינן שחיטה ראויה דכתיב התם "כי איתי יאכלו", ור"מ סובר שאין ללמוד שחיטה מטביחה, דאף שלומדים בנגעי בתים "ושב הכהן" מ"ובא הכהן", מ"מ היכא דאיכא דדמי ליה לומדים מדדמי ליה. ור"ש לא לומד משחוטי חוץ, דאין דנים חולין מקדשים, ור"מ ענה שאותו ואת בנו נוהג גם בקדשים.

פ"ה: השוחט את הטריפה ומצא בה בן ט' חי שאינו ירך אמו כ"כ, אף לר"מ ששחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, אינו ניתר בשחיטת אמו, (ואמנם ר"מ עצמו מצריך שחיטה בכל בן פקועה, אולם זה נ"מ לרבי שסובר ששחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה כר"מ, ושבן פקועה שחיטת אמו מטהרתו כרבנן).

שחיטה שאינה ראויה מטהרת מידי נבילה דכתיב "מן הבהמה" מקצת בהמות מטמאות ומקצת בהמות אינם מטמאות.

השוחט חולין בעזרה, והיא טריפה כגון שנחתכו רגליה טריפות הניכר, או שנמצאת טריפה בבני מעיים, ר"ש מתירם בהנאה דשחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה ואין זה חולין שנשחטו בעזרה, דזביחה כתיב בהו, ומ"מ שחיטה זו מטהרת מידי נבילה, (ור"ש סובר שחולין שנשחטו בעזרה אסורים מן התורה, כדמצינו שלר"ש בהמה או חיה שנשחטו בעזרה ישרפו, וחיה זו גזירה אטו בהמה, ואי בהמה אינה דאורייתא א"כ הוי גזירה לגזירה). וחכמים אוסרים בהנאה.

השוחט ונתנבלה בידו או הנוחר או המעקר, פטור מכסוי הדם.

רבי חייא נפלה תולעת לפשתנו, ואמר לו רבי שיקח עוף וישחוט אותו על המים ועי"ז תצא התולעת. הגמ' אומרת שלרב דימי לא אמר לו שישחוט, שהרי השוחט והוא צריך לדם חייב לכסות ולא יעשה ממנו צרכי, כיצד

יעשה כדי להפטר מן הכסוי, נוחר -חונק או עוקר את הסימנים. אלא י"א שאמר לו שיטריפו ואח"כ ישחוט שזה שחיטה שאינה ראויה, (וכ"ש שיכול לנוחר, דלא אמרינן נחירתו זו היא שחיטתו, שהרי משה נצטוה על הושט והקנה ועל רוב סימן בעוף ורוב שניים בבהמה, דכתיב "כאשר ציויתין" ולא מצינו בתורה שציווהו, וקמ"ל ששחיטת טריפה פטורה מכסוי). וי"א שאמר לו צא נחור, (וכ"ש שיכול להטריפו, שהרי רבי סובר שטריפה פטורה מכסוי הדם, וקמ"ל שיש שחיטה לעוף מן התורה).

פ"ו. הגמ' מבארת שאף שבדורות האחרונים (ולא באנשי כנסת הגדולה) התחילו בני ארץ ישראל ללקות בינם ופשתנם, מפני שנתקלקלו הדורות, וכשעלו בני הגולה שהיו חסידים פסקו הזיקין, והזוועות –רעידת הארץ, והרוחות זעף, והרעמים, ולא החמיק י"נם, ולא לקה פשתנם, ונתנו עיניהם ברבי חייא ובניו שזה בזכותם, מ"מ נפלה תולעת לפשתנו של רבי חייא, כדאמר רב בכל יום בת קול יוצאת ואומרת כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת ומתפרנס בצער ובצמצום.

עוד בדיני כסוי הדם

חרש שוטה וקטן ששחטו ואחרים רואים אותם ששחיתם כשרה, חייב לכסות, דאם מי ששחט לא כיסה, הרואה חייב לכסות, אבל אם לא ראו אותם פטור מלכסות, ולחכמים חייב לכסות דבספק אזלינן לחומרא. ולענין אותו ואת בנו, אם ראו את שחיתם אסור לשחוט אחריהם, ואם לא ראו, ר"מ מתיר לשחוט אחריהם, דס"ל שהאוכל משחיטת חש"ו חייב מלקות משום נבילה, דרוב מעשיהם מקולקלים. (אמנם אם רק מיעוט מעשיהם היה מקולקל, אף שר"מ חייש למיעוטא, ואמרינן נמי סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא, וכמו בתינוק שנמצא עם בצק בצד העיסה שאנו רואים שנגע בה, שלר"מ רוב תינוקות מטפחים באשפה ששרצים מצויים שם, ומצרפים מיעוט תינוקות שאין מטפחים לחזקת טהרה של העיסה ואיתרע ליה רובא, (וחכמים מטמאים מפני שדרכו של תינוק לטפח), מ"מ לא אמרינן הכי אלא לטהר, ולא להתיר). וחכמים אוסרים שמא שחטו יפה והוויא לה שחיטה מעלייתא, אולם גם לדבריהם אינו לוקה דהתראת ספק היא. ורבי הורה בתחילה כדברי חכמים, ולבסוף הורה כדברי ר"מ.

פ"ו: כסוי אחד מועיל למאה חיות או למאה עופות, ד"חיה" ו"עוף" משמע בין מרובה בין מועט.

כסוי אחד לחיה ועוף–

לחכמים כסוי אחד מועיל לחיה ועוף, ולרבי יהודה שחט חיה יכסנה, ואח"כ ישחוט את העוף, דכתיב "חיה או עוף" -הפסיק זה מזה להטעין כסוי לכל אחד ואחד, ואמרו לו חכמים ש"או" מיבעי לחלק דלא נימא שאינו חייב כסוי אא"כ שחט שניהם, ורבי יהודה ענה להם שמ"דמו" לומדים לחלק, וענו לו חכמים ש"דמו" טובא משמע, דכתיב "כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא".

ומודה רבי יהודה לענין ברכה, שאם שחט חיה וכסה את דמה ואח"כ שחט עוף, אינו מברך אלא ברכה אחת. ואף שהאומר 'הב ליברין' נאסר עליו לשתות יין ללא ברכה לפניו, מפני שגילה דעתו שגמר סעודתו, שאני התם שא"א לשתות ולברך ביחד, אבל כאן שיכול לשחוט ביד אחת ולכסות ביד השניה, א"צ לחזור ולברך.

פ"ז. כסוי הדם מוטל על השוחט, דכתיב "ושפך וכסה" מי ששפך יכסה. שפך **ולא כסה וראהו אחר**, חייב לכסות, דכתיב "ואומר לבני ישראל". ומעשה באחד ששחט וקדם חבירו וכסה וחייבו רבן גמליאל ליתן לו עשרה זהובים, משום שכר הברכה. ולפי חשבון זה מי שחטפו לו את ברכת המזון חייבים לו מ' זהובים, (וכדמצינו שהיה מין שטען לרבי דהא דכתיב "יוצר הרים

ובורא רוח" זה מראה שזה לא אותו בורא, וענה לו רבי שסוף הפסוק הוא "ד' צבקות שמו" וביקש אותו מין ג' ימים, ורבי צם באותם ימים, ואח"כ בא מין אחר ואמר לו שאותו מין לא מצא תשובה ונפל מן הגג ומת, ואמר לו רבי שיסעוד אצלו, ואח"כ שאלו אם ישתה כוס של ברכה או יטול שכרה שהוא מ' זהובים. ואותה משפחה עדיין קיימת ברומי, ונקראת בר לויאנוס).

צריך לכסות במה ששחט –ביד, דכתיב "ושפך וכסה" במה ששחט יכסה, ולא יכסה ברגל שלא יהיו מצוות בזויות עליו.

כסהו ונתגלה פטור מלכסות, ואף שבהשבת אבידה **"השב" –** אפילו מאה פעמים משמע (ו"תשיבם" אתא לדרשה אחרינא), שאני הכא דכתיב מיעוטא - "וכסהו" כסוי זה ותו לא.

כסהו הרוח, אם לא חזר ונתגלה פטור מלכסות כיון שזה מכוסה ועומד, אבל אם חזר ונתגלה חייב לכסות, דאין דיחוי אצל מצוות אלא רק בקרבן שנפסל.

השוחט ונבלע הדם בקרקע חייב לכסות, כיון שרישומו ניכר.

דם שנתערב-

פ"ז: לענין כסוי הדם ולענין קרבן לזריקת הדם, אם נפלו מים לתוך הדם, דינו כדם אם יש בו מראה דם -אדמומית. ואם נתערב ביין שהוא אדום ואין מראה הדם ניכר בו, רואים את היין כאילו הוא מים ואם היה הדם ניכר במים כשיעור זה חשיב דם. ואם נתערב בדם בהמה או בדם חיה (-לגבי כסוי הדם דם בהמה אינו בר כסוי ומיירי שרובו של בהמה, ודם חיה היינו דם הקזה, ולענין קרבן מיירי בדם בהמה או חיה שהם חולין), לת"ק רואים אותם כאילו הם מים, ולרבי יהודה אין דם מבטל דם דמין במינו לא בטיל. ואמר רבי יוחנן שאם נפל דם לתוך המים, לענין קרבן קמא קמא בטיל. ואמר רב פפא שלענין כסוי הדם אינו בטל שאף שבתחילה הוא בטל, כשנהפך מראה המים למראה דם חוזר הדם הבטל וניעור וחשיב דם, דאין דיחוי אצל מצוות.

ולענין הכשר לקבלת טומאה, באופן הרגיל אין בזה נ"מ, מפני שגם דם וגם מים מכשירים, ואם נתערב הדם במים שאינם מכשירים, כגון שנתערב מאיליו במי גשמים שאינם מכשירים אלא היכא דאחשביניהו לירד על הפירות, אם יש בו מראה דם הוא מכשיר לקבלת טומאה, (אבל אם עירב דם במי גשמים, גם המי גשמים מכשירים, כיון דאחשביניהו). ורב אסי מנהרביל מבאר דמיירי ב'צללתא דדמא' (-מים שהם מהדם עצמו שכשהוא נקרש יש סביבותיו צלול כמים), שאם יש בו מראה דם הוא מכשיר, והאוכל כזית דם גמור ענוש כרת, ואם יש ממנו רביעית מדם המת מטמא באהל, אבל שאר משקין היוצאים מן המת כגון דמעת עינו וחלב אשה, טהורים, דאף שבשרץ (כגון מימי רגליו של שרץ הנמצאים בשלפוחית שלו) וזב דין המשקין היוצאים מהם כדין המשקין שנגעו בהם, שנעשים ראשון לטומאה דאילו שני מטמא משקה להיות תחילה לטמא שני והשני שלישי, (חוץ מהמשקה שהוא אב הטומאה זובו ורוקו ומי רגליו של זב ושכבת זרעו של כל אדם שהם אב הטומאה לטמא אדם וכלים, ובטבול יום משקה היוצא ממנו אינו מטמא, שהרי גם משקה שנגע בו אינו מטמא), שאני זב דכיון דלא בדילי אינשי מיניה כיון שהוא חי ועוד שאינו ניכר גזרו ביה רבנן, אבל מת דבדילי אינשי מיניה לא גזרו ביה רבנן.

פ"ח. דם הניתז מחוץ לגומא, **ודם שנשאר על הסכין או על האגפיים** (–כותלי בית השחיטה), לת"ק צריך לכסותו, דכתיב "וכסהו" מלמד שחייב לכסות את כל דמו, ד"דמו" היינו כל דמו. ולרבי יהודה אם יש שם דם אחר א"צ לכסותו, ד"דמו" ואפי' מקצת דמו. ולרשב"ג אם כסה את דם הנפש פטור מלכסות, ד"דמו" היינו המיוחד.

מה ראוי לכסוי הדם-

לא יכפה כלי על הדם ולא יכסהו באבנים, דכתיב "בעפר".

זבל הדק, או חול הדק (והיינו שאין היוצר צריך לכתשו, וי"א אף בנפרך ביד), או סיד, או חרסית (-שחיקת חרסים), או לבינה או מגופה שעל פי חבית שכתשם, ושחיקת אבנים ושחיקת חרסית, ונעורת פשתן דקה, ונסורת של חרשים דקה, מכסים בהם, דכתיב "וכסהו" ואח"כ כתיב בעפר, דמשמע "וכסהו" - בפני עצמו. אבל זבל הגס, או חול הגס (והיינו שהיוצר צריך לכתשו, וי"א אף בנפרך ביד), או לבינה או מגופה שלא כתשם, ושחיקת כלי מתכות, וקמוח, וסובין שהנפה קולטת, ומורסן (-קליפה היוצאת כשכותשים במכתשת), אין מכסים בהם, דכתיב "בעפר", למעט אלו שאינם מין עפר, דמאחר שריבה הכתוב ומיעט, עדיף לרבות את אלו שהם מין עפר ומגדלים צמחים, ולמעט את אלו שאינם מין עפר. ואין דנים כאן כלל (וכסהו) ופרט (בעפר) שאין בכלל אלא מה שבפרט אע"פ שמגדל צמחים, כיון שכלל הצריך לפרט ללמוד את הכלל מן הפרט אין דנים אותו בכלל ופרט, ואי הוי כתיב "וכסהו" הוה משמע שיכפה עליו את הכלי, קמ"ל "עפר" שאין כסוי אלא בדבר המתערב ונבלע בו כגון עפר וכיוצא בו, ובכהאי גוונא לא אתי פרטא אלא לפרושי כללא שאין הכונה שיכסה בדבר שלם, ולא למעוטי לגמרי.

לרשב"ג כל שאינו מגדל צמחים אין מכסים בו.

פ"ח: רב נחמן בר רב חסדא אמר שאין מכסים אלא בדבר שזורעים בו ומצמיח למעוטי ארץ מליחה. וכן מצינו שאין מכסים בעפר המדבר, וההולך במדבר ישחוק דינר זהב ויכסה, דכתיב "ועפרות זהב לו", ובספינה ישרוף טליתו ויכסה, דמצינו שאפר נקרא עפר דכתיב "מעפר שריפת החטאת", והיינו כב"ה, אבל לב"ש אפר פסול, דלא מיקרי עפר סתמא אלא עפר שריפה.

אפשר לכסות בשחור פחמים כתושים, ובכחול, ובמה שמנקרים מהריחיים, וי"א אף בזרניך.

לימודים ממה שנאמר באברהם ומשה

בשכר שאמר אברהם אבינו "ואנכי עפר ואפר" זכו בניו לאפר פרה ועפר סוטה שיש להם בזה הנאה שמטהר מטומאה, ומשים שלום בין איש לאשתו ונקתה ונזרעה זרע, (אבל עפר כסוי הדם אינו אלא הכשר מצוה דבלא הכסוי הבשר מותר).

פ"ט. בזכות שאמר אברהם אבינו "אם מחוט ועד שרון נעל" שלא רצה להנות מן הגזל זכו בניו לחוט של תכלת לציצית (ותכלת נשתנתה מכל מיני צבעונים מפני שתכלת דומה לים שהחלוזן מן הים הוא עולה אחת לשבעים שנה ומראית דמו דומה לים, וים אנו רואים שהוא דומה לרקיע, ורקיע לאבן ספיר, ואבן ספיר לכסא הכבוד), ולרצועה של תפילין (דהא דכתיב "וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נראה עליך ויראו ממך" היינו תפילין שבראש).

קשה גזל שאכלוהו שאפי' צדיקים גמורים אין יכולים להחזירו.

הקב"ה חשק בישראל מכל העמים מפני שכשהוא משפיע להם גדולה הם ממעטים עצמם בעוה, אברהם אמר "אנוכי עפר ואפר", ומשה ואהרן אמרו "ונחנו מה", ודוד אמר "ואנוכי תולעת ולא איש", אבל עכו"ם אינם כך, נמרוד שהיה מלך בדור הפלגה ונקרא כך לפי שהמיריד כל העולם במלכותו של הקב"ה, אמר "הבה נבנה לנו עיר", פרעה אמר "מי ד' ", סנחריב אמר "מי בכל אלהי הארצות" וגו', נבוכדנצר אמר "אעלה על במתי עב", וחירם מלך צור אמר "מושב אלקים ישבתי בלב ימים" -שבנה לו שבעה רקיעים של נחושת ועלה וישב עליהם.

גדול מה שנאמר במשה ואהרן "ונחנו מה" ממה שנאמר באברהם "ואנוכי עפר ואפר".

אין העולם מתקיים אלא בזכות משה ואהרן שאמרו "ונחנו מה", וכתיב "תולה ארץ על בלימה". וי"א בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה, וי"א בשביל מי שמשים עצמו כמי שאינו.

מה אומנותו של האדם בעוה"ז, ישים עצמו כאילם, אבל לא יעשה כך בדברי תורה, ולא ג'יס דעתו.

עפר עיר הנידחת כשר לכסוי הדם, והיינו עפר הקרקע, דכתיב "ואת כל שללה תקבוץ אל תוך רחובה ושרפת", מי שאינו מחוסר אלא קביצה ושריפה, למעט עפר הקרקע שמחוסר תלישה. אבל באפר י"א שאין מכסים כיון שהוא אסור בהנאה, וי"א שמכסים דמצוות לאו להנות ניתנו. ואף ששופר של ע"ז לא יתקע בו ואם תקע לא יצא, וכן לולב של ע"ז לא יטול אותו ואם נטלו לא יצא, שאני התם דכתותי מיכתת שיעוריה, דכל העומד לישוף כשרוף דמי, ובשופר בעינן כדי שיאחזנו בידו וייראה לכאן ולכאן, ושיעור הדס וערבה ג' טפחים ולולב ארבעה, אבל בכסוי הדם ככל שהוא כתות יותר הוא טוב יותר לכסוי ומשום הנאה ליכא דמצוות לאו להנות ניתנו.

גיד הנשה

איסור אכילת גיד הנשה

לאחר מאבקו של יעקב עם המלאך לפני פגישתו עם עשיו אחיו, כאשר ראה המלאך "כי לא יכול לו, ויגע בכף ירכו, ותקע כך ירך יעקב בהאבקו עמו", ואומרת התורה "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על כף הירך עד היום הזה, כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה".

כף הירך הכונה לבשר העגול והתפוח הנמצא מסביב לעצם הירך (-הקולית), והוא נקרא כף מפני שהוא עגול ודומה לכף.

ישנם בירך שני גידים עיקריים: הגיד הפנימי והגיד החיצון, הגיד הפנימי הוא הגיד הארוך היוצא מהשרדה מאחורי עצם האליה ונמשך למטה לאורך הירך, והוא 'גיד הנשה' שנאסר מדאורייתא, והגיד החיצון נמשך לרוחב הירך והוא אסור מדרבנן, ונחלקו תנאים אם הגידים של שני הרגלים נאסרו, או רק של רגל אחת.

בפרק זה יבוארו פרטי איסור גיד הנשה, כגון באלו בעלי חיים הוא נוהג (פ"ט:), מתי חל איסור גיד הנשה גם בקדשים למרות שיש עליהם איסור קדשים ואין אסור חל על איסור, והאם מעלים את הגיד הנשה של קדשים ע"ג המזבח (פ"ט: -צ'), באיזה רגל יש בירכה איסור גיד הנשה (צ: צ"א), איסור גיד הנשה בעוף ובשליל, איזה חלק מהגיד נאסר ומה הדין בחלב הגיד (צ"ב:), האם מותר לשלוח ירך עם גיד הנשה לעכו"ם או לישראל (צ"ד), האם צריך ליטול את כל הגיד או שמספיק לחותכו מלמעלה, חיוב מלקות על אכילת גיד הנשה (צ"ו:), האם יש אסור גיד הנשה בבהמה טמאה או שאין איסור חל על איסור (ק:), כמה מלקות חייב האוכל גיד הנשה של בהמה אסורה (ק"א). ועוד מדיני גיד הנשה.

עוד נתבארו בפרק זה הלכות חשובות כגון איזה חלב אסור באכילה (צ"ב: צ"ג), אלו ורידים (-חוטים) אסורים משום דם ואלו קרומים אסורים, ומה הדין בביצי זכר (צ"ג:), על אלו דברים השוחטים (-טבחים) נאמנים (צ"ג:), איסור גניבת דעת (צ"ד:), מתי מותר לקנות בשר מעכו"ם ואיסור בשר שנתעלם מן העין ואיסור ניחוש (צ"ה), דיני תערובת איסור והתר וכללי ביטול בשישים או בשיעורים אחרים (צ"ו: -ק), איסור אבר מן החי (ק"ב – ק"ג:).

פ"ט: באלו בעלי חיים נוהג איסור אכילת גיד הנשה– גיד הנשה נוהג בארץ ובחוצה לארץ, בפני הבית ושלא בפני הבית, בחולין ובקדשים (כדלהלן), בבהמה ובחיה, אבל אינו נוהג בעוף מפני שאין לו כף והיינו שאינה עגולה, שבהמה הגיד נכרך בעיגול סביבות עצם הקולית העליונה, אבל בעוף זה ברוחב ואינו דומה לכף.

גיד הנשה של קדשים

באיזה אופן גיד הנשה נוהג בקדשים-

הגמרא שואלת מה החידוש שאיסור גיד הנשה נוהג בקדשים, וכי משום שהקדיש את הבהמה פקע ממנה איסור גיד הנשה.

אין לפרש דאיירי שהקדיש בהמה חיה, וס"ל לתנא שיש בגיד בנותן טעם בבשר, וממילא בגיד הנשה של קדשים לוקה שטים, אחת משום גיד שאפילו עץ הוא התורה חייבה עליו, ואחת משום קדשים שיש בו טעם ונהנה מן הקדשים, וחל איסור קדשים על איסור גיד. דא"כ הול"ל שקדשים נוהגים בגיד הנשה. ואין לומר שהתנא סובר שאין בגידים בנותן טעם, ואין איסור קדשים בגיד הנשה. דהא איתא במתני' לקמן שירך שנתבשלה עם הגיד ונתן בה טעם (וסתם נותן טעם שיערו חכמים בשישים), אסורה.

וכן אין לבאר דאיירי בולדות קדשים, וסובר התנא שאיסור גיד הנשה נוהג בשליל בן תשעה חי הנמצא בבהמה, ושהקדושה חלה במעי האם, וממילא שני האיסורים חלים יחד ביצירת העובר, שהרי אין האיסורים חלים יחד, וכמו שמצינו שנפל שכולו קיים שלא נקשרו אבריו בגידים שהרי כל אבריו נוצרים ועדיין אין עליו כזית בשר, מטמא, והנזיר שנטמא לאחר שמנה מקצת ימי נזירותו סותר כל מה שמנה ומגלח על טומאה זו (כמו על כזית מן המת, אבל לא על שאר טומאות כנבילה ושרץ, דכתיב "וכי ימות מת עליו"), וחזור ומונה ימי נזירותו מתחילה, ומבואר שאיסור גיד הנשה חל אחרי איסור קדשים דיצירת העובר היא לפני יצירת הגידים. ואין לומר שאיסור גיד הנשה חל אף אחרי שכבר חל איסור קדשים, מפני שהוא חמור שהוא אסור גם לבני נח, וכשיטת רבי יהודה, ונימא שאף שתנא דמתני' חולק על רבי יהודה במה שהוא אסור ירך של ימין ושל שמאל, מ"מ לענין איסור גיד הנשה לבני נח סבר כוותיה. דלא אמר רבי יהודה שאיסור גיד הנשה חל על איסור אחר, אלא לענין בהמה טמאה שזה איסור לאו, ולא לענין קדשים שזה איסור כרת אם אכלם בטומאה או פיגול ונותר.

צ. ולכן הגמ' אומרת דאיירי בבכור שקדושתו חלה ביציאתו, ואם חל איסור גיד הנשה ברחם זה קודם, ואם חל בלידה, אז שני האיסורים חלים יחד.

או דמיירי בכל קדשים, ואשמועינן האי תנא שקדושתם חלה בלידה ולא במעי אמן, וממילא איסור גיד קודם לפי שהוא נוהג בשליל והוא קודם, ותו לא פקע.

האוכל גיד הנשה של קדשים הנאכלים (-חטאת אשם ושלמים) לוקה.

העלאת גיד הנשה ע"ג המזבח-

ללישנא קמא דרב פפא מותר להעלות גיד הנשה של קדשים שאינם נאכלים (-עולה) על גבי המזבח, וללישנא בתרא אסור להעלותו בפני עצמו, אבל כשהוא בירך א"צ להוציאו.

לרב נחמן בר יצחק יש מחלוקת אם מותר להעלותו כשהוא בירך, דאיתא בברייתא דהנה כתיב "והקטיר הכהן את **הכל** המזבחה" ומשמע שגם העצמות והגידים והקנריים והטלפיים בכלל ההקטרה, ומאיךד כתיב "ועשית עולותיך הבשר והדם" ולא גידים, ולומדים מזה שאם הם מחוברים לבשר יעלו ואם פרשו אפי' בראשו של מזבח ירדו, וכדעת רבי. אבל לרבנן אפי' בפרשו יש להקטירם (דמחוברים לא איצטרין קרא, כדמצינו בראש העולה שצריך להקריבו שלם אף שיש בו הרבה עצמות), אלא שאם נפלו גידים ועצמות אין מחזירים אותם, אבל בשר שנפל מחזירים אותו, ולדבריהם גיד הנשה אין מעלין אותו למזבח, דכתיב "ממשקה ישראל" - מן המותר לישראל, וחלב ודם אע"פ שאסורים לישראל מעלים אותם למזבח מפני שמצותן בכך -שהחלב והדם זה עיקר הקרבן.

צ: גיד הנשה של עולה מעלהו עם הירך כמות שהיא שלימה למזבח, כדי שלא יביא בעל מום דכתיב "הקריבהו נא לפחתך", ולמעלה חולצו מן הירך ומשליכו לתפוח (-ערימת אפר שבאמצע המזבח שלשם היו גורפים תמיד את האפר, וכשהוא רבה מוציאים אותו לחוץ), דבעינן "ממשקה ישראל" מן המותר לישראל, וכן איתא בבריתא שגיד הנשה של עולה חולצו לתפוח. ולרב חסדא מעלהו ומקטירו, דלא כתיב "על כן לא יאכל המזבח".

גיד הנשה של שלמים שהירך נאכל, זורקן לאמה וא"צ לשורפו משום נותר, דלא נאמרה שריפה אלא בדבר הראוי לאכילה, דכתיב "יאכל והנותר ישרף". וכתב רש"י שנראה לגרוס חטאת ואשם, דהם נאכלים בעזרה, אבל ירך של שלמים למה חותכו בעזרה והרי הוא נאכל בכל העיר. אי נמי משום חזה ושוק של כהנים שהם נאכלים בעזרה ורוב אכילתם ודירתם ושינתם בעזרה.

תפוח היה באמצע המזבח, ופעמים היה עליו ג' מאות כור, ואמר רבא שהוא **לשון גוזמא** דמעולם לא הגיע לשלש מאות כור, כמו מה שכתוב שהיו משקים את התמייד כשבאים לשוחטו כדי שיהיה נח להפשיטו בכוס של זהב שאין זה בדווקא, ולשמואל זה בדווקא, דאין עניות במקום עשירות. ואמר רבי אמי שהתורה והנביאים והחכמים דיברו **לשון הבאי** (-לשון הדיוט שאינו מדקדק בדבריו ומוציא בפיו דבר שאינו, ואין כוונתו לשקר אלא לא דק), חכמים כנ"ל, וכן הא דתנן שפעם אחת היו צריכים ג' מאות כהנים כדי לפנות את הגפן של זהב שהיתה בפתח ההיכל (שכל מי שהיה מתנדב גרגיר או אשכול היה תולה שם), וכן הא דתנן שהיו צריכים ג' מאות כהנים כדי להטביל את הפרוכת כשנטמאת, דלא בעי כולי האי, (ועוביה טפה, ונארגת על ע"ב נימין, וכל נימה מכ"ד חוטים, אורכה ארבעים אמה כגובה פתח האולם, ורחבה עשרים אמה כרוחב פתח האולם), (ופרוסה נגדו לצניעות בעלמא, ונראה שגם פרוכת הדבר זו מידתה, רחבה עשרים אמה כרוחב של היכל, וגובה ארבעים אמה מן העליה ועד הרצפה), ונעשית מפ"ב ריבוא (חוטים). ל"א נערות העוסקות בה), ושתי פרוכות היו עושים בכל שנה), תורה הא דכתיב "ערים גדולות ובצורות בשמים", ונביאים דכתיב "ותבקע הארץ לקולם".

באיזה ירך יש איסור גיד הנשה

לתנא דמתנ"י איסור גיד הנשה נוהג בין בירך של ימין בין בירך של שמאל. ולרבי יהודה אינו נוהג אלא באחת, והדעת מכרעת דהיינו של ימין, והגמרא מסתפקת אין פשיטא ליה דהיינו של ימין וכוונתו לדעת תורה, או שהוא מסתפק בזה וכוונתו לדעת נוטה, ומסקנת הגמרא (צ"א.) דפשיטא ליה דהיינו של ימין, מדתנן אכל ב' גידים מב' ירכות מב' בהמות לוקה שמונים, ולרבי יהודה אינו לוקה אלא ארבעים, והיינו כשאין בכל אחד כזית, ולת"ק לוקה בגיד שלם אף פחות מכזית משום דהוי בריה.

העצמות והגידים והנותר ישרפו בט"ז ניסן ולא בט"ו, דקיימא לן אין שורפים קדשים ביום טוב, ומיירי בעצמות שיש בהם מח, מפני שישימשו את המח שהוא כבשר, אבל מה שאינו ראוי לאכילה אינו טעון שריפה. הגמ' מבארת שגידים הכונה לגיד הנשה, (שהרי גידי בשר (-גידים רכים המתפשטים בבשר) נאכלים בליל פסח, ואם נותרו הרי הם בכלל נותר, ואם הכונה לגידי צואר שהם קשים כעצמות ומשירים אותם, אם אינם בשר יזרקם לאשפה), ואין מכאן ראיה שרבי יהודה מסתפק איזה גיד נאסר, ד"ל דאיירי לשיטת רבי יהודה שגיד הנשה נוהג רק בגיד אחד, וב' הגידים הוכרו (-לאו דווקא) ולבסוף נתערבו שלא יודעים מה ניטל מן הימין ומה מן השמאל, ולכן שורף את שניהם דאותו המותר באכילה הרי הוא נותר. או דאיירי בשמנו של גיד, שהוא מותר מדאורייתא וישראל קדושים העושים סייג לתורה נהגו בו איסור, וכיון שהוא מותר מדאורייתא בעי שריפה. או דאיירי בגיד החיצון הסמוך לבשר, שלרב יהודה אין לוקים עליו שאינו על הכף אלא בתוך הכף, ורק על הפנימי והיינו הגיד הסמוך לעצם שהוא ארוך ונתון לאורכו של שופי כשפורעים את הירך, והוא מתפשט בכל הירך, ראש אחד מחובר לעצם האליה ומשם הוא מתפשט לאורך השופי עד מקום חיבור הקולית ועצם הירך ושם הוא סמוך לעצם, לוקים.

צ"א. האוכל כזית מכל גיד -משל ימין ומשל שמאל, לרבנן לוקה שמונים, ולרבי יהודה להצד דמספקא ליה איזה גיד אסור, הדין תלוי, שאם לרבי יהודה התראת ספק שמה התראה לוקה ארבעים, ואם אין שמה התראה אינו לוקה, (ונחלקו בזה תנאים דאיתא בברייתא שהמכה או מקלל שני אנשים שאחד מהם הוא אביו בספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון, לרבי יהודה אם עשה זאת בבת אחת

ב-הכאה אחת, חייב להתראת ודאי היא, אבל בזה אחר זה פטור משום דהוי התראת ספק, ולרבנן חייב. ומואידך בברייתא אחרת מבואר שלרבי יהודה אין לוקין על נותר משום שניתקו הכתוב לעשה, ולא משום דהוי התראת ספק דכל נותר זו התראת ספק, דשמא קודם עלות השחר יאכלנו. ולרבי יעקב אין לוקים בנותר משום שזה לאו שאין בו מעשה), ואם פשיטא לרבי יהודה שהימני אסור לכו"ע לוקה ארבעים.

המקור של רבי יהודה לאסור רק גיד הנשה של ימין-
לרבא רבי יהודה לומד מדכתיב "הירך" והיינו המיומנת שבירך, ורבנן לומדים מ"הירך" שהחיוב הוא על הגיד שאיסורו מתפשט בכל הירך והיינו הגיד הפנימי. ולרבי יהושע בן לוי רבי יהודה לומד מדכתיב "בהאבקו עימו" והיינו כאדם החובק את חברו וידו מגיעה לכף ימינו של חברו, ורבנן לומדים מזה שהם העלו אבק עד כסא הכבוד. ולרבי שמואל בר נחמני המלאך היה נדמה ליעקב כעכו"ם שהפוגשו בדרך צריך לטופלו לימינו. ולרבא בר עולא היה נדמה לו כתלמיד חכם וחלק לו יעקב כבוד כאילו הוא רבו ונעמד לשמואל, והמהלך לימין רבו הרי זה בור. ולרבנן המלאך הגיע מאחוריו.

נקרא שמו גיד הנשה לפי שנשה (-קפץ) ממקומו ועלה.

"וטבוח טבח והכן" – שיפרע להם בית השחיטה ויטול גיד הנשה בפניהם, וכמ"ד שגיד הנשה נאסר גם לבני נח, והם שמרו מצוות אע"פ שלא ניתנה תורה, שמקובלים היו מאבותיהם.

אין לתלמיד חכם לצאת יחידי בלילה.

חלום יעקב, ומאבקו עם המלאך

ויותר יעקב לבדו-
שנשאר בשביל פכים קטנים, מכאן לצדיקים שממונם חביב עליהם יותר מגופם, לפי שאין פושטים ידיהם בגזל.

צ"א:
כשהגיע יעקב מבאר שבע לחרן אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותי (-ירושלים, והוא הר המוריה שהתפלל בו אברהם, והוא השדה שהתפלל בו יצחק דכתיב "לשוה בשדה") ולא התפללתי, מיד קפצה לו הדרך, ואמר הקב"ה צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה, מיד שקעה השמש קודם זמנה. ולקח כמה אבנים למראשותיו וכל אחת אמרה עלי ניח צדיק ראשו, וכולם נתחברו יחד. רחבו של הסולם שראה בחלום היה ח' אלפים פרסאות, שהרי עלו בו ב' מלאכים וירדו ב', וכל אחד הוא ב' אלפים פרסאות.

המלאכים היו עולים ומסתכלים בדיוקנו של מעלה (-פרצוף דמות יעקב שבארבע החיות), ויורדים ומסתכלים בדיוקנו של מטה, ורצו לפגוע בו מחמת קנאה, מיד "והנה ד' ניצב עליו" לשומרו כאדם המניף את בנו במניפה להצילו מהשרב, (ואלמלא מקרא כתוב א"א לאומרו).

קיפל הקב"ה את כל ארץ ישראל והניחה תחת יעקב, כדי שתהא נוחה ליכבש לפני בניו כד' אמות.

המלאך ביקש מיעקב שישחררו בעלות השחר, כי זו הפעם הראשונה שהגיע זמנו לומר שירה.

שירת המלאכים וישראל לקב"ה-
ג' כתות של מלאכי השרת חדשות אומרות שירה בכל יום, אחת אומרת קדוש, והשניה אומרת קדוש קדוש, והשלישית אומרת קדוש קדוש קדוש ד' צבקות. וישראל חביבים לפני הקב"ה יותר ממלאכי השרת, שישראל אומרים שירה בכל פעם שירצו, ומלאכי השרת רק פעם ביום, וי"א פעם בשבוע, וי"א פעם בחודש, וי"א פעם בשנה, וי"א פעם בז' שנים, וי"א פעם ביובל, וי"א פעם אחת בלבד. ואין המלאכים אומרים שירה למעלה עד שישראל אומרים למטה. וישראל אומרים את השם אחרי ב' תיבות "שמע ישראל", והמלאכים אחרי ג' תיבות קדוש קדוש קדוש, (ומה שהם

אומרים "ברוך כבוד ד' ממקומו" ששם מוזכר השם אחרי ב' תיבות זה נאמר ע"י האופנים, וי"א שאחר שכבר ניתנה להם הרשות להזכיר שם השם יכולים לומר שוב).

צ"ב.
יעקב נעשה שר למלאך, והמלאך בכה לו שישלח אותו. והא דכתיב "כי שרית עם אלוהים ועם אנשים" זה רמז שעתידים לצאת ממנו נשיא שבארץ ישראל וראש גולה שבבבל, ורמוזה בזה הגלות.

ביאורי חז"ל על כמה מקראות

ובגפן שלשה שריגים-
י"מ שבכל דור יש מישראל ג' שרי גאים –עשירים וקרובים למלכות, אחד בבבל ושנים בארץ ישראל או איפכא. וי"מ ג' שרי גוים שמלמדים זכות על ישראל בכל דור.

כמה פירושים לגפן, שלשה שריגים, והיא כפורחת עלתה ניצה, הבשילו אשכולותיה ענבים-
י"מ דהיינו העולם, אברהם יצחק ויעקב, האמהות, והשבטים. וי"מ דהיינו תורה, משה אהרן ומרים, סנהדרין, והצדיקים שבכל דור (דאין מוראים לאדם אלא מה שעתיד להיות). וי"מ דהיינו ירושלים, מקדש מלך וכהן גדול, פרחי כהונה, נסכים (שכולם במקום אחד). וי"מ דהיינו תורה, באר עמוד ענן ומן, ביכורים, ונסכים. וי"מ דהיינו ישראל, ג' רגלים, הגיע זמנם של ישראל לפרות ולרבות, והגיע זמנם של ישראל להגאל.

ג' כוסות האמורות במצרים
היינו אחד ששתתה בימי משה, ואחד ששתתה בימי פרעה נכה שהחריבה בנכודנצו, ואחד שעתידה לשתות עם כל העכו"ם.

ישראל נמשלו לגפן,
הבעלי בתים הם הזמורות, התלמידי חכמים הם האשכולות, עמי הארץ הם העלים, והריקנים הם הקנוקנות. וצריכים האשכולות להתפלל על העלים, כיון שבלי העלים אין קיום לאשכולות.

ואכרה לי בחמשה עשר כסף וחומר שעורים ולתך שעורים-
היינו שהקב"ה קנה את ישראל בט"ו בניסן שגאלם בזכות הצדיקים שיש ל' בארץ ישראל וט"ו בבבל, ורובם בבית הכנסת שתחת היציע.

ואקחה שלושים הכסף ואשליך אותו בית ד' אל היוצר-
י"מ דהיינו ל' צדיקים שבארץ ישראל שהקב"ה מבקש שיחזירו לו, וי"מ דהיינו ל' צדיקי אומות העולם שאומות העולם מתקיימים עליהם, וי"מ דהיינו שלושים מצוות שקיבלו עליהם בני נח ואינם מקיימים אלא ג', שאין כותבים כתובה לזכרים, שאע"פ שחשודים על משכב זכור ומייחדים להם זכר לתשמישם אין נוהגים קלות ראש כ"כ יכתבו כתובה, ואין מוכרים בשר המות של אדם באיטיליז -שאין אוכלים אותו כ"כ בפרהסיא, וי"מ בשר בהמה שמתה מעצמה, ומכבדים את התורה.

עוד באיסור גיד הנשה

צ"ב:
גיד הנשה אינו נוהג בעוף.
במתנ"י איתא שהטעם הוא מפני שאין לו כף, והגמרא מבארת שאף שיש לעוף כף בשר סביבות הקולית העליונה, הכונה שהיא אינה עגולה ואינה דומה לכף, דכל בשר גבוה ועגול נקרא כף. ורבי ירמיה הסתפק אם נמצא עוף שיש לו עגול, או בהמה שאצלה אינו עגול, אם הולכים אחרי אותו בעל חי או אחרי המין. תיקו.

חלב וגיד הנשה של שליל-
לר"מ חלב וגיד הנשה של שליל אסורים, דס"ל ששליל בן ט' שנשחטה ונקרעה אמו והוא חי' ועומד לפנינו טעון שחיטה, וכיון שאינו ניתר בשחיטת אמו לאו שליל הוא ואינו בכלל "כל בבהמה תאכלו" שלומדים מזה להתיר גם חלב וגיד של שליל. ולרבי יהודה שניהם מותרים, דס"ל שאינו טעון שחיטה.

חלבנו של גיד הנשה-
לת"ק צריך לחטט אחרי חלב הגיד בכל מקום שהוא, ולחתוך את שוימו מעיקרו -מכל

מקום שהוא נבלע ונשרש בבשר, דאף שמדאורייתא שומנו מותר, מ"מ מדרבנן אסור, דישראל קדושים הם ונהגו בו איסור. ולרבי יהודה די לחותכו בשוה מפני מראית העין שלא יהא נראה כאוכל גיד, אבל עיקרו ושורשו של שומן ושל גיד מותרים.

איזה חלק מהגיד נאסר - לרב התורה אסרה רק את הקנוקות שבו גידים דקים ההולכים באורך הירך מתחת הבשר מגיד החיצון לגיד הפנימי, שהם רכים וגוּתנים טעם, ולכן הם אסורים, אבל הגיד עצמו הוא קשה והוא כעץ בעלמא. ולעולא הגיד הוא עץ ואעפ"כ התורה חייבה עליו. ואביי אמר שמסתבר כעולא, שהרי באיסור חלב, החוטים כגון חוטי הכסלים והחוטים הדקים שבחלב שעל הקרב אסורים מדרבנן ואין חייבים עליהם כרת, (וה"ה חוטים שבכוליא), דכתיב "חלב" ולא חוטים, וא"כ ה"ה "גיד" ולא קנוקות.

איזה חלב אסור באכילה

חלב בהמה טהורה אסור באכילה דכתיב "כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו, וחלב נבילה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו", עוד נאמר "כל חלב וכל דם לא תאכלו", והאוכל כזית חלב במזיד ענוש כרת דכתיב "כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לד' ונכרתה הנפש האוכלת מעמיה", ואם התרו בו הרי הוא לוקה, ואם אכלו בשוגג חייב חטאת (כדין כל חייבי כריתות). ואיסור זה וחיוב כרת שבו נאמר בין בחלב של חולין בין בחלב של קדשים, והחלב אינו אסור אלא באכילה אבל הוא מותר בהנאה, וחלב חיה ועוף מותר. חלב היינו שומן הבהמה (אלא שהשומן האסור באכילה, שהוא החלב הנפרד מן הבשר, נקרא חלב, והשומן המותר שהוא מעורב בבשר נקרא שומן.

החלבים האסורים הם החלב שעל הקרב ושעל הכליות ושעל הכסלים, לרבי ישמעאל חלב שעל הקיבה בכלל האיסור, ולר"ע חלב שעל הדקין בכלל האיסור, וחלב הטחול וחלב היתר של הקיבה בכלל האיסור מפני שהם מחוברים לחלב האסור.

חלב הכליות והכסלים - לובן הכליה (-החלב הנמצא בחריץ שבכליה ומתפשט לתוכה) נחלקו רבי ורבי חייא אם הוא אסור, ורבה ורבי יוחנן היו משרשים אחריו, ורבי אסי היה חותך רק את מה שלמעלה, ואמר אביי שמסתבר לומר כרבי אסי, שהרי שמואל אמר שחלב שהבשר חופה אותו מותר, ומבואר ד"חלב אשר על הכסלים" אמר רחמנא ולא חלב שבכסלים, והכא נמי התורה אסרה רק חלב שעל הכליות ולא חלב שבתוכם. הכסלים נמצאים מתחת הכליות, וחלב הכסלים מגולה בחלקו העליון שתחת הכליות, וחלקו התחתון נבלע ומתפשט בכסלים, ואותו חלק שהבשר חופהו מותר, ולמטה שסכלה הבשר יוצא ממנו קרום לבן עבה שתחתיו יש חלב. (ואין זה הקרום הדק שמתפשט בכסלים). ואותו חלב שתחת הקרום יש שנוהגים בו איסור משום שאותו קרום הוא דק ואין זה נחשב שהחלב מחופה בבשר, אבל באשכנז נהגו בו היתר, וכן נראה שהוא חיפוי גמור. ולענין לובן הכליה יש להחמיר לשרש אחריו כרב אסי, והמיקל לא הפסיד.

צ"ג. חלב שתחת המתנים והיינו החלק העליון של חלב הכסלים לפני שנתכסה בבשר, אבל הוא מכוסה במתנים, אסור, כיון שבחיי הבהמה אבריה מתפרקים –נעים כשהיא הולכת, והמתנים נמשכים כלפי מעלה והכסלים כלפי מטה ונמצא שהחלב אינו מכוסה.

חלב שעל ההמסס ובית הכוסות אסור, והאוכלו ענוש כרת, וזהו חלב שעל הקרב, והוא נמצא בסוף הקרב ודבוק לחלב המכסה את הקרב.

חלב שעל הקליבוסת (-עצם קטנה בסוף חוליות השדרה והיא מונחת על עצם האגן ומחוברת לאליה, ועל עצם זו יש חלב) אסור, וזהו חלב שעל הכסלים.

צריך לגרור את החלב אמה מתחילת המעיים -ממקום יציאתם מן הקיבה, וזהו **חלב שעל הדקין** שנחלקו בו רבי ישמעאל ורבי עקיבא (מ"ט:).

חלקים בבהמה האסורים באכילה

להלן יבוארו מספר חלקים בבהמה האסורים באכילה משום איסור חלב או דם, וכן יבואר האם יש איסור מן החי בביצי זכר שנתלשו ועדיין הם מעורים בגופו, ואיזה גיד נאסר באיסור גיד הנשה.

חוטים שביד שנוטלים מן הכתף אין לאוכלם, משום איסור דם, אמנם אם מלחם מותר לבשלם אפי' בקדירה.

חוטים שבעוקץ (-באגן, ראש אחד מחובר לשדרה, וראשי הפיצולים נדבקים תחת החזה בראשי הצלעות) אסורים, ויש שם ה' חוטים בה' מקומות, ג' בצד ימין וכל אחד מהם מתפצל לשנים, וב' משמאל וכל אחד מהם מתפצל לשלש, ואם מוציאים כשהם חמים הם יוצאים, ואם לא צריך לחטט אחריהם עד שימצא את כל החמשה.

חמשה מקומות בבהמה יש בהם חוטים האסורים באכילה, חוטי הטחול והכסלים והכליות אסורים משום חלב, ואין להם תקנה, ו**חוטי היד והלחי** אסורים משום דם, ואם חותכם ומולחם מותרים, ומנו כאן את החוטים הדקים, ולכן לא נמנו כאן חוטי הצואר שגם הם אסורים משום דם.

דין הקרומים - חמשה קרומים יש בבהמה, הקרום שעל הטחול ועל הכסלים ועל הכליות אסורים משום חלב, והקרום שעל הביצים של הזכר ועל המוח אסורים משום דם. ו"א שמספיק לקלף את הקרום מהטחול בחלקו העליון במקום עוביו שהוא מחובר שם לכרס ולחלב, דלא אסרה תורה אלא חלב שעל הדד, וחייבים עליו כרת, וי"א שצריך לקלף גם מלמטה, ובברייתא איתא שהוא אסור ואין חייבים עליו. וכן קרום שעל הכליות, על העליון הקרום הדק שעל הכליות שהוא חלב ממש חייב, ועל התחתון הקרום שתחתיו פטור.

צ"ג: ביצי זכר שנתלשו והם מעורים בגופו נחלקו רב אמי ורב אסי אם הם אסורים כאבר מן החי שאע"פ שהם עדיין תלויים בגופו הם נחשבים כחתוכים, שהרי אינם חוזרים ומבריאים (ומה שאינם מסריחים זה בגלל שאינם פתוחים לאויר), או שהם מותרים דממה שאינם מסריחים מוכח שיש בהם חיות (ומה שאינם מבריאים זה בגלל כחישותא). ורבי יוחנן אמר לרב שמן בר אבא שהם מותרים, אבל שלא יאכלם משום "אל תטוש תורת אמך" שאתה מבבל ושם נוהגים כמ"ד שאוסר.

ביצי גדי וכדו', עד ל' יום מהלידה מותר לאוכלם בלי לקלף את הקרום דאין בהם הרבה דם שילבע באברים, מכאן ואילך, אם יש בהם זרע (והסימן לזה הוא שיש בהם חוטים אדומים) אסורים דבידוע שיש בהם דם, ואם אין בהם זרע מותרים.

אומצא שהאדימה, וביצי זכר, ומזרקי (-ורידו הצואר), אם חתכם להרבה חתיכות ומלחם מותר אף לבשלם בקדירה, ואם תלאם בשפוד בתוך התנור לצלותם, ולא חתכם, ומלח אותם מעט כמליחה לצליה, הדם זב מהם כיון שהם תלויים, ואם הניחם על גבי גחלים, לרב אחא מותרים מפני שהגחלים שואבים את הדם, ולרבינא אסורים מפני שהגחלים מייבשים את הבשר והדם לא יוצא אלא נצלה בתוך הבשר, (ובג' אלו בלבד רב אחא לקולא ורבינא לחומרא, והלכה כרב אחא, אבל בשאר דברים רבינא לקולא ורב אחא לחומרא, והלכה כרבינא).

ראש שהטמינוהו ברמץ שכשרוצים להסיר שיער הראש נותנים עליו מים ומטמינים אותו ברמץ, אם בית השחיטה היה למטה מותר כיון שהדם זב דרך החתך. ואם נקבי החוטם למטה י"א שמותר, וי"א שרק אם נעץ שם משהו מותר. ואם הניחו על הצדדים -על הלחיים, י"א שאסור, וי"א שאם נעץ שם משהו מותר.

איזה גיד נאסר - הגיד הארוך הנמצא בצד הפנימי של הירך הסמוך לעצם, אסור וחייבים עליו, והחיצוני הקצר שנמצא בסוף השופי לרוחבו בצד החיצון של הירך הסמוך לבשר אסור ואין חייבים עליו, אמנם גם הפנימי יש מקום שהוא נכנס בבשר, וחייבים עליו, וגם החיצוני יש מקום שהוא סמוך לעצם הקולית, והיינו במקום שהטבחים חותכים.

נאמנות הטבחים-

טבח שנמצא אחריו חלב כזית מלקין אותו, וי"א שזה אפילו אם הכזית הוא בב' או ג' מקומות. אבל מעבירין אותו כבר מחלב כשעורה, והיינו במקום אחד.

לר"מ אין הטבחים נאמנים על הגיד לומר שנטלוהו, מפני שזה טורח לחטט אחריו, וכן אינם נאמנים על החלב, ולחכמים נאמנים על הגיד ועל החלב. י"א שבתחילה פסקו שאין נאמנים, דסברי כר"מ שצריך לחטוט את כל הגיד וטריחא להו מילתא, ולבסוף פסקו שנאמנים, דסברי כרבי יהודה שא"צ חטיטה. וי"א שבתחילה האמינו לטבחים דסברי כרבי יהודה, ובדורו של רבי יוחנן לא האמינו כי פסקו כר"מ ויש לחוש שהטבח נוהג כרבי יהודה, ואמר רב נחמן שבזמן הזה נאמנים, משום שכבר שכחו את דעת רבי יהודה והוחזק המנהג כר"מ.

איסור גניבת דעת

הגונב דעת הבריות, והיינו שמתעה את חבריו שיחשוב שעשה לו טובה והוא לא עשה, בין ע"י דברים בין ע"י מעשה, עובר ב"לא תגנובו", ולהלן יבואר מה בכלל איסור זה, ומה לא בכלל האיסור (כגון שחבירו היה יכול לחשוב שלא עשה לו טובה, או מפני כבודו של חבריו).

צ"ד. לשמואל אסור לגנוב דעת הבריות ואפי' דעת העכו"ם, וכדמצינו ששמואל אמר לתת שכר לבעל המעבורת שהעבירם, ונתן לו תרנגולת טריפה במקום שחוטה, וי"א שהשקה אותו יין מזוג והעכו"ם סבר שהיין חי, והקפיד עליו שמואל. אמנם אין משם ראיה גמורה, די"ל שהקפיד משום שהשהה טריפה ברשותו עד עכשיו, או ביין משום שאמר לתת לו אנפקא שזה יין חי והקפיד משום כבודו מפני שעבר על דבריו.

לא יפציר בחבירו לסעוד אצלו אם הוא יודע שחבירו יסרב משום שגונב דעתו להחזיק לו טובה בחינם, שהוא סבור שמן הלב הוא מפציר בו, ולא ירבה בתקרובת אם יודע שאינו מקבל.

אסור לפתוח חבית יין חדשה לאורח, אם מכרה לחנוני, כי הוא חושב שלכבודו הוא מוכן להפסיד שיתקלקל שאר היין שבחבית, ובאמת הוא נותנה מיד לחנוני שימכרנה עבורו, (וברש"י צ"ד: מבואר דמייירי שאומר לו שפותח לכבודו, דאי לאו הכי הוא הטעה את עצמו). ואם הודיעו שמכרה לחנוני ואינו נפסד, או שבאמת היה פותח אפי' בלא שמכר לחנוני, מותר.

לא יאמר לחבירו שיסוך מפך שמן וידוע שאינו סך, אם הפך ריק וחבירו סבור שיש בו שמן, ואם כוונתו לכבדו -להודיע לבריות שהוא חביב עליו, מותר.

לא ילך לבית האבל עם קנקן יין חסר, ולא ימלאנו מים, מפני שמטעהו, ואם יש שם רבים וכוונתו להחשיבו בעיניהם מותר, דגדול כבוד הבריות.

לא ימכור לחבירו סנדל של בהמה שמתה כאילו הוא משחוטה, מפני שמטעהו, דעור של בריאה שחוטה חזק יותר משל בהמה שמתה, ומפני הסכנה שמוא מתה מנשיכת נחש והארס נבלע בעור.

לא ישגר לחבירו חבית יין ששמן צף על פיה שיחשוב שהכל שמן ויזמין אורחים ובטוח שיש לו הרבה שמן לצרכם, ומעשה היה שעשו כך והמקבל חנק את עצמו מפני הבושה.

אין האורחים רשאים לתת לבני בעה"ב ממה שנתנו להם, אא"כ נטלו רשות מבעה"ב. ומעשה היה שעשו כך, ולא היה לבעה"ב דבר אחר לתת להם, וחבט האב את בנו בקרקע ומות, ומחמת כך עלתה אמו לגג ונפלה ומתה, ומחמת כך עלה האב לגג ונפל ומת.

מתי יש לחוש שהבשר אינו כשר

להלן יבואר באיזה אופן מותר לשלוח לנכרי (או לישראל) ירך עם גיד הנשה, או למכור לנכרי נבילות וטריפות, ובאיזה אופן מותר לקנות בשר מנכרי.

שליחת ירך עם גיד הנשה לעכו"ם - מותר לשלוח ירך שלימה לעכו"ם ואין חוששים שימכרנה לישראל ויאכלנה בגידה, מפני שכיון שהיא שלימה מקום הגיד ניכר אם נחטט הימנה, והלוקח מבין שהגיד לא ניטל ונטלו. (מתני' צ"ג:).

ללישנא קמא מותר אפי' במקום שמכריזים והיינו שכל הטבחים שם ישראלים, ואם נמצאה טריפה ומכורו לעכו"ם מכריזים על כך, ואם לא הכריזו מותר לקנות בשר מעכו"ם, ואין חוששים

שהנכרי יחתוך והישראל יחשוב שישראל הוציא את הגיד, מפני שחיתוך עכו"ם ניכר, דהישראל חותכה כדרך שהגיד מונח, ועל זה סמך רבי ששלח ירך לחבירו ע"י עכו"ם ולא עשה בה חותם, אבל באבר אחר שחיתוך עכו"ם וישראל שוה בו אסור עד שיהא בו חותם. וללישנא השניה וכן ללישנא השלישית רק במקום שאין מכריזים מותר, דבאותו מקום לא קונים בשר מעכו"ם, דחיישין שהיא טריפה.

ואם הירך חתוכה, ללישנא קמא דווקא במקום שמכריזים אסור, אבל במקום שאין מכריזים מותר, וללישנא השניה אסור אף במקום שאין מכריזים ואסור לקנות שם מעכו"ם, דיש לחוש שישראל יראה את הנתניה ויחשוב שהישראל הוציא את הגיד, וללישנא השלישית ג"כ אסור אף במקום שאין מכריזים, משום שהנכרי יסבור שהישראל אוהבו מאד ולכן תיקן את הירך ליטול גידה עד שתהא ראויה לעצמו, ונמצא מחזיק לו טובה חנים וגניבת דעת אסורה אפי' בעכו"ם.

שליחת ירך עם גיד הנשה לישראל - השולח ירך לחבירו, אם היא שלימה א"צ ליטול את גיד הנשה, ואם היא חתוכה צריך ליטול את גיד הנשה.

צ"ד: מכירת נבילות וטריפות לעכו"ם - אסור למכור נבילות וטריפות לעכו"ם מפני שמטעהו, ושמא ימכור אותם לישראל אחר. לאביי ורבא איירי במקום שמכריזים ובאותו יום איירע להם אונס ולא הכריזו, שכיון שתמיד מכריזים והיום לא החזירו יבואו לקנות ממנו, ולרב אשי איירי במקום שאין מכריזים שישראל לא קונה מנכרי בשר, אלא שחוששים שישראל אחר יראה שהוא נותן לנכרי ולא שמעו שהיא טריפה וילך לקנות ממנו, ואם אומר לו שהיא טריפה דליכא גניבת דעת, מותר למכור לנכרי, דליכא למיחש שימכרנה לישראל, וכן במקום שמכריזים מותר ביום שהכריזו. אמנם בשולח ירך עם הגיד לנכרי אין חשש זה, דבאיטליז נמצאים הרבה ישראלים, משא"כ בשולח לעכו"ם שזה בביתו אין חוששים שמא יראנה אדם והוא יקחנה.

אין לומר לעכו"ם קנה לי בדינר זה בשר, שמא יאנוס את הטבח לתת לו בחינם, ושמא ימכרו לו נבילות וטריפות. לאביי ולרב אשי איירי במקום שאין מכריזים, ולרבא איירי במקום שמכריזים ובאותו יום הכריזו.

דרך ההכרזה - מכריזים שנפל לידם בשר הראוי לעכו"ם, (ולא יכריזו שזה טריפה, מפני שהעכו"ם לא יקנו מפני שזה גנאי להם לאכול בשר שישראל לא רוצים לאכול), ואין בזה משום גניבת דעת, מפני שהם מטעים את עצמם מפני שהיו יכולים לשאול אם זה טריפה, ומטעים זה כשהלכו רבא ורב ספרא וחשב מר זוטרא שיצאו לכבודו, ואמר רב ספרא שאם היו יודעים היו טורחים יותר, ושאל רבא מדוע אמרו לו כך והחלישו דעתו, דאין זה נחשב

שהטעהו שיחזיק להם טובה בחינם, אלא הוא הטעה את עצמו שהרי לא אמרו לו שיצאו לכבודו.

צ"ה. קניית בשר מעכו"ם - מותר לקנות מעכו"ם בשר שקנאו באיטליז של טבחי ישראל, דאזלינן בתר רוב טבחי ישראל, ואין לחוש שישראל מכר לו טריפה, כיון שאין למכור טריפה לנכרי, ומעשה באחד שאמר לחבירו שקנה מהעכו"ם את מה שהוא מכר לו, שזה היה טריפה, ואמר רבי שאין לאסור משום כך את כל האיטליזים כיון שרוב השוחטים הם מישראל ולא הכריזו באותו יום, וללישנא בתרא כיון דאיתחזק איסורא דטריפה יש לחוש שמכר ממנה להרבה עכו"ם, ורק באותו מקרה שהתכוין לצער את חבירו שהיו שונאים זה לזה, אין חוששים דשקר דיבר.

בשר שנתעלם מן העין

בשר כשר שהיה מונח זמן מה בלי שראו אותו, רב אסורו באכילה שמא נטלוהו עורבים או בעלי חיים אחרים והביאו בשר נבילה תחתיו, וכדלהלן.

שיטת רב שבשר שנתעלם מן העין שהיה שעה אחת שלא ראהו, אסור, אפי' אם היה מונח על שלחנו, שמא נתחלף לנבילה. והגמרא (צ"ה:): אומרת שלפ"ז אין לאכול בשר אא"כ לא העלימו ממנו עין מהשחיטה, או היכא שהוא צרור וחתום, או היכא שיש בו סימן או טביעות עין (שזה מועיל גם לחוטי תכלת שנאבדו ולא חוששים שזה קלא אילן, וטביעות עין עדיפה מסימן, שהרי אדם מותר באשתו אף שהוא סומא או בלילה ע"י טביעות עינא דקלא ומאבדה לא ילפינן, דשם חוששים שישקר בגלל חמדת הממון, דגזל ועריות נפשו של אדם מתאוה להם ומחמדתם, וכן אם מעידים על רוצח לפי סימן בגופו ובכליו של הרוצח אינו נהרג ולפי טביעות עין נהרג, וכן השולח למצוא אדם על פי סימנים לא ודאי שיכירו אבל ע"פ טביעות עין יכירו), או אם הניחוהו במחרוזת. אמנם בערב יוה"כ, כיון שבאותו יום רוב הבשר בעולם הוא של התר, מותר לאכול אפי' בשר שהשליך עורב.

בשר שהיה ביד עכו"ם בחזקת המשתמר, והעכו"ם לא שחטו, ולא מכרו לו טריפה למוכרה כאן, מותר, אבל בבשר המונח שמא עורבים החליפוהו.

ולפי זה הא דתניא שעיר שיש בה ט' חנויות מוכרות בשר שחוטה וחנוות אחת של בשר נבילה, (ספיקו אסור דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, 1)בנמצא (דנייד ואינו קבוע) הלך אחר הרוב, איירי שנמצא ביד עכו"ם.

והא דתניא שהמוצא בשר בעיר שישראל ועכו"ם דרים בה, אם הבשר מבושל הולכים אחרי רוב אוכלי הבשר אע"פ שרוב הטבחים ישראל, דבשר מבושל לא נופל מהשוחטים, ושמא עכו"ם בישלו, ואם הבשר אינו מבושל הולכים אחרי רוב השוחטים, צ"ל שראה את הבשר מאז שנפל מיד האדם לשם,

(ובעודו ביד הבעלים לא נאסר אפילו אם הוא עכו"ם, דנמצא ביד העכו"ם מותר), דאל"כ הרי נתעלם מן העין ואסור.

בשר שנמצא בגבולין ורוב השוחטים מישראל, לרב האברים נבילות דדרך לחתוך נבילה לאברים ולהשליכה לאשפה, ומחזיקים את האבר כודאי נבילה ואם אכלו לוקה, וחתיכות מותרות משום נבילה שאינם מטמאים ואם אכלם אינו לוקה כיון שזה ספק, ואסורות באכילה מספק כדין בשר שנתעלם מן העין, וללוי מותרות אף באכילה.

צ"ה: מקור הדבר שרב אסור בשר שנתעלם מן העין הוא ממה שהיה אדם שנפל לו למים ראש בהמה והביא סל ועלו לו שני ראשים, ואסר רב את הראשים, ושאלו אותו רב כהנא ורב אסי שהרי גם חתיכות היתר מצויות וחתיכה זו של היתר היא, וענה להם רב דאיסורא שכיחי טפי מפני שזה היה נמל של עכו"ם וי"ל שברוב טבחי ישראל מודה רב שמותר. ואמנם אין מזה ראיה גמורה, כיון שבאותו מקום היה רוב עכו"ם.

עוד מצינו שרב בא לבית חתנו ויצאו כולם לקראתו ונזהר שלא להעלים עיניו מהבשר שהיה שם, ואמר שלולא זה היה אסור לאוכלו, ומ"מ רב לא אכל מאותו בשר, מפני שנזהר שלא להנות מסעודת הרשות - בת ת"ח לעם הארץ.

ואין הלכה כרב שאסר בשר שנתעלם מן העין, אלא כמתני' שמשמע שמותר, ואף שתירצנו דמיירי בעומד ורואהו זה תירוץ דחוק, ואין הלכה כרב באיסורי אלא כנגד שמואל ולא כנגד מתני', וכן מצינו שרב כהנא היתר.

איסור ניחוש והתר סימן - המנחש ואינו סומך על ניחושו ממש, כאליעזר עבד אברהם שאם תשקה אותו ידבר בה ואם לא לא, וכיונתן בן שאול שאם יאמר עלו נעלה, אין בזה איסור ניחוש. ולכן רב היה בודק אם באה מעבורת מיד ואם לא היתה באה מיד לא היה הולך, ושמואל היה בודק בספר, ורבי יוחנן היה בודק בינוקא שהיה אומר לו פסוק לי פסוקי. ומעשה ברבי יוחנן שרצה לצאת לשמואל (שהיה כותב לרב כששלח לו שאלה או תשובה 'לקדם רבינו שבבבל', ולשמואל כתב 'חברינו', ושלח לו שמואל חשבון עיבור ס' שנים, ואמר רבי יוחנן שזה חשבונות בעלמא, ושלח לו שמואל הרבה מיני ספיקי טריפות, ואמר שהוא רבו ורצה לצאת לקראתו), ואמר לינוקא פסוק לי פסוקי, ואמר לו 'ושמואל מת', אמנם באמת לא מת, אלא שמשמים לא רצו שרבי יוחנן יטרח.

מי שבנה בית או נולד לו תינוק או שנשא אשה, ואח"כ הצליח ג"פ בסחורה, אע"פ שאסור לנחש, יש בזה סימן שילך ויצליח, ואם לא אל ירגיל לצאת יותר מידי שיש לחוש שלא יצליח, דכתיב "יוסף איננו ושמעון איננו (הרי שתיים, ואם) ואת בנימין תקחו עלי היו כולנה" ואין לך צרה שאינה עוברת עלי.

מבצע סיכומי סוגיות

מערכת 'תמצית' יוצאת בתוכנית חדשה של כתיבת ושלִיחת סיכומים ע"י כָּלֵל הַלּוּמְדִים ושליחתם למערכת.

מתווה מיוחד המועיל מאד לבהירות וזכרון. שיעורי הסברה ופרטים 02-3131-465 שלוּחה 7.

הנרשמים (ב'צדדים פלוס' קופת תמצית) לשליחת הסיכומים, זכאים לשמיעה טלפונית של הקורס המלא 'אומנות הסיכום' - כדרך להתענג בידיעת התורה, במהיר מוזל 120 ₪ במקום 500 ₪, ולבחורים 60 ₪ במקום 300 ₪.

הגרלות מיוחדות לכותבי הסיכומים.

מבחני 'לדעת'

מבחן שבועי על דף היומי / עמוד היומי משנה ברורה / הפץ חיים / אהבת חסד
ניתן לעשות את המבחנים מיום שישי עד יום שלישי בשעה 7:00 בבוקר:

- בטלפון 0737-289-669
- במייל 7692282@gmail.com
- בנדרים פלוס קופת לדעת.

הגרלות: בכל שבוע על 500 ₪ במזומן, 50 זוכים בזכות קניה 100 ₪ ביפה גוף.

מבצע - קורס ללמוד להגות ולזכור 13 שיעורים לשמיעה טלפונית 500 ₪ בלבד
ההרשמה בנדרים פלוס קופת תמצית, שיעור ראשון חינם בקו 02-3131-465 שלוּחה 4

סיכומי 'תמצית'

ניתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החודשיים על הדף היומי / משנה ברורה ומוסר (לפי סדר הדף היומי בהלכה), ועמוד היומי

- בנקודות ההפצה

- במייל 7692282@gmail.com

בנוסף ניתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר, או סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס.

קו עדכונים ושיעורים - 02-3131-465

לפרטים- 055-400-7977

לדעת חכמה

מה מזהירים דלהלן מניעל לכסוי הדם?
א קמח טובין ומורסו.
ב שחיקת כלי מותרות.
ג נעזרת פשתן דקן.

לאזהר חלק בנפן נמשלו עמי הארץ?
א לזמורות.
ב לעלים.
ג לקנקנות.

מה דין הקרוב שעל המוח?
א מותר.
ב אסור משום חל.
ג אסור משום דם.

טבח שמנאזו בבשר שלו חלב, באיזה שיעור מעבירים אותו למוסקא?
א כשעורה.
ב כזית.
ג כביצה.

שאלה מדברי התנאים

האם מחזירים חטף חב א מוצאים ממון מידי הנעלים על פי סימנים?
א כן.
ב לא.
ג שטר חוב מחזירים אבל ממון אין מציאים.

לעזר ר' בון ב"ר יעקב אייבין ז"ל.

ניתן לעשות את המבחנים:
בטל: 0737-289-669
בגמדות 'נדרים פנים' (לדעת)
6362282@gmail.com
במיי: 7692282@gmail.com
במיי: 0799-414-144
בפסק: 0799-414-144
בנקודות הפצה: לאותה: 0737-289-669
4 שלוחה

מטרת המבחנים פתוחה מיום שיש בבוקר עד יום שני בבית
הגרלות בכל שבוע:
פרס ראשון עד 500 ש' במזומן,
ועוד 8 זוכים ביוזכי 100 ש' ב'פ' נוף'

מבחן שבועי בדה היומי

כסוף הדם שנתגלה, האם חייב לכסות?
א בכל אופן חייב לכסות.
ב אם נתכסה תחילה ע"י הרוח.
ג בכל אופן אין חייב לכסות.

דם שנתערב במים, האם חייב לכסות?
א אם יש בו מראה דם חריב ואם לאו פטור.
ב חייב אפילו אם אין בו מראה דם.
ג פטור אפילו אם יש בו מראה דם.

הדיל במדבר כמה יכסה את הדם, נעפר המדבר או נשחיקת דיני ודב?
א נעפר המדבר.
ב נשחיקת דיני ודב.
ג שניהם כשרים לכסוי.

האם אפר של עיר תגדול כשר לכסוי?
א כשר.
ב פסול.
ג מחלוקת.

לעזר שילוח קדשים נמעי אמן קדושים גיד נוגה בשלל איזה מום קדום?
א אסור קדשים.
ב אסור גיד.
ג שניהם חלים וחד.

האם מותר לאכול גיד נגשה של קדשים הנאכלים?
א מותר.
ב אסור מדרבנן.
ג האוכלו חייב מלקות.

האם גיד הנצאר או הבשר של קרבן נעשים נותר ונשרפים בט"ו ניסן?
א שניהם נשרפים.
ב גיד הנשר נשרפים וגיד הנצאר לא.
ג גיד הנצאר נשרפים וגיד הבשר לא.

באיזה אופן חולץ רבי יהודה ורבה האם מי שהכה שני אנשים שספק איזה מהם רוא אביו חייב?
א במכה בבית אביו.
ב במכה בבית אביו.
ג בין במכה בבית אביו בין במכה בבית אביו.

מי אמר שיר קודם, ישראל או המלאכים?
א ישראל.
ב המלאכים.
ג לפעמים ישראל ולפעמים המלאכים.

מה דין הנישואין שחלל?
א מותרים.
ב אסורים וחיבים עליהם.
ג אסורים ואין חיבים עליהם.

לעזר ר' בון ב"ר יעקב אייבין ז"ל.

לדעת חכמה

עשר בהמות מזה הכתוב, מה הכוונה?
א שיש ג' מיני בהמות וז' מיני חיות המותרות באכילה.
ב שיש עשר מיני בהמות מכוס מותרות, וללא החיות.
ג שיש עשר מיני בהמות הכשורות למוטב.

מומתי, עגלה ערופה נאסרת לפי ריש לקיש (גמרא ורש"י)?
א משעת לקיחה.
ב משעת ירידתה לחל ארץ.
ג משעת שריטה.

השוחרט חולין ורוא טריפה בעורה, מה דינה לרבי שמעון?
א מותרת בהנאה ומטמאת טמאת נבילה.
ב מותרת בהנאה ואינה מטמאת טמאת נבילה.
ג אסורה בהנאה ומטמאת טמאת נבילה.

באיזה אופן אמר רבי יהודה שיכסה את הדם ואח"כ ישחוט?
א בכל אופן.
ב רק בין חיה לחיה.
ג רק בין חיה לעוף.

שאלה מדברי התנאים

האם הורו כלאים לקח משום 'לא תשג בגול רעך' ומדוע?
א לקח. משום דהוי לאו שיש בו מעשה.
ב אינו לקח משום שיה אסור גם השגת בגול שניתנת להשגון.
ג אינו לקח משום דאין אלא אסמכתא בעלמא.

לעזר ר' ישראל יעקב ב"ר יעקב אייבין ז"ל.

ניתן לעשות את המבחנים:
בטל: 0737-289-669
בגמדות 'נדרים פנים' (לדעת)
6362282@gmail.com
במיי: 7692282@gmail.com
במיי: 0799-414-144
בפסק: 0799-414-144
בנקודות הפצה: לאותה: 0737-289-669
4 שלוחה

מטרת המבחנים פתוחה מיום שיש בבוקר עד יום שני בבית
הגרלות בכל שבוע:
פרס ראשון עד 500 ש' במזומן,
ועוד 8 זוכים ביוזכי 100 ש' ב'פ' נוף'

מבחן שבועי בדה היומי

שני אנשים ששטחו בפניו חולין אותו ואת בנו, מהו עונשו של השני על לאו דאבות ואות בנו?
א מלקות.
ב י"א מלקות וי"א פטור.
ג י"א מלקות וי"א כרת.

שט שטחים בפנים ואח"כ חולין אותו ואת בנו, האם לוקח?
א לוקח.
ב אינו לוקח.
ג מחלוקת.

השוחרט אותו ואת בנו ושטח את השני לעבודה וזה, האם חייב מלקות?
א לא.
ב פטור, א"כ החרו בו רק משום אותו ואת בנו.
ג פטור, ואם יחרו בו משום אותו ואת בנו מחלוקת.

השוחרט פרה ואח"כ שטח את אמה ואח"כ את בתה, כמה מלקות הוא חייב?
א ארבעים.
ב שמונים.
ג לרבנן ארבעים ולסמכות שמונים.

אבות ואת בנו לא תשחטו ביום אחד, מה הדין בלילה?
א מותר.
ב אם שחט בלילה אסור ביום שלאחריו.
ג אם שחט ביום אסור בלילה שלאחריו.

האם כסוי הדם נוגה בחיץ לארץ?
א כן.
ב לא.
ג בזמן הבית נוגה רק בארץ, ואחרי החורבן תקנו שניתן בכל מקום.

לחם האדם ולחם ביתו, מי קודם?
א לחמו.
ב לחם ביתו.
ג אשתו קודמת לו אבל הוא קודם לבניו.

באיזה אופן אין ראוי לשמות מינם פשרים?
א בכלי חרס כשלא הורגם תחילה.
ב בכלי מרחכת כשלא הורגם תחילה.
ג בכלי מרחכת כשהורגם תחילה.

הקין לר"צ שחטו שאניה ראוי שמה שחטו?
א בבסור הדם.
ב באיסור אותו ואת בנו.
ג שתי והשבות נכונות.

הש שטח וקטן ששטחו ואחרים ראו ששטחו כדן, האם הוראה חייב לכסות את הדם?
א חייב.
ב פטור.
ג לזמנא קמא חייב ולחכמים פטור.

לעזר ר' בון ב"ר יעקב אייבין ז"ל.

לדעת
מבחנים שבועיים
בדף היומי, מערב, חז"ל ואהבת חסד
0737-289-669

סיכומי גמרא, הלכה ומוסר
המצית
7692282@gmail.com

חולין צ"ד עד ק'
מבחו 344 פרשת ראה
'הדף היומי'

להעלה
מבחנים שבועיים
בדף חוקי, מעורב, חיץ ואהבת תוד
0737-289-669

ניתן לעשות את המבחנים:
בטל: 0737-289-669
במעמוד 'נדרש פנים' (לדעת)
7692282@gmail.com
ניתן לקבל את הסיוכומים והמבחנים:
במייל: 7692282@gmail.com
בפקס: 0799-414-144
בטל: 0737-289-669
מרכז המבחנים פתוח מיום שישי בבוקר עד יום שני בלילה
4. **הגרלות בכל שבוע:**
פרס ראשון על 500 בחמוץ,
ועוד 8 זוכים ב-100 ש' כיפה נוף'

ניתן לעשות את המבחנים:
 בטל': 0737-289-669
 במעמדות 'נדרים פלוס' (לדעת)
 76922282@gmail.com
ניתן לקבל את הסיוכומים והמבחנים:
 במייל: 76922282@gmail.com
 בפקס: 0799-414-144
 במייל: 76922282@gmail.com

מערכת המבחנים פתוחה מיום שישי בבוקר עד יום שני בלילה
 בנוקודות הפצה נדאגו: 0737-289-669 סכרחה 4

הגרלות בכל שבוע:
 פרס ראשון על 500 במזומן,
 ועוד 8 זוכים ביזיוני 100 על 'כיפה נור'

לעזר נ' עשרה עמק ב' ד' עמק א' עמק ו' ל'
ג' תלוי בשני תירוץ התוס'!
ב' לא.
א' כי.

לעז'ר ישאל עמק ב"ר בתוך אינקו'דל:

ג' שטר חוב מחזירים אבל ממון איזן מוצאים.

ב' לא.

א' כן.

פי סמנים?

נאמא מזהבתי החים'

עשרה.

ג' ודודי נהרג מלא תעשרה, ודודי מוזרז לקיום מצות עצמו מחזילה שלא יבא לידי עבירה.

עצמאות הבית, החיים

מה ההבדל בין זהור לזיו? (רש"י)?
א' הזהור נזרר ממשלה מכל חשש עבירה, וזהור
מזדור נזרר רק בשעת מעשה.
השלישי.
ג' י"א עד הפסק השני וי"א עד הפסק השלישי.

מדוע לרבי יוחנן יש איסור גיד הנשה בברכה?
סמא?!
 א' מספיק חזק! חזר ונאמר על גיל צעיר

עד היכן נטילה הידים לתרומה?
א. עד מקום חיבור היד והזרוע.
ב. היכלה למשה מסיני.
ג. רק למיד אסור חל על אסור חם הים.

האם בחוץ בשלה יש יותר כשר או יותר עצם (רש"י)?

אסתר חלב (רש"י)?
מזכרון לזמנים שאיסורי נבילה וטריפה חלים על
ג' לרבנות חל ולרבי יוסי הגלילי לא חל.
ב' לא חל.
א' חל.

באיזה אופן סומכים לפי רש"י על קפלא נכרי?
א' במסירה לפי תוכנו.
ב' שמוא נכנס בו ארס נחש.
ג' שמוא עשאו הנכרי עבדו זרה.

לדעת חכמה

מדוע אסר תב בשר שנחתעם מן העין (רש"י)?

לדעת חכמה

סיכומי גמרא, הלכה ומוסר
7692282@gmail.com

סיכומי גמרא, הלכה ומוסר
7692282@gmail.com

חולין צ"ד עד ק'
מבוא 344 ב"ס טו"ו או"י

בדף היומי, קשר"ב, ח"ח וארבת חסד
מבית שבעים
0737-289-669